ÎN SFÂRȘIT, ADEVĂRUL...

GENERALUL
VICTOR ATANASIE STĂNCULESCU

în dialog cu

ALEX MIHAI STOENESCU

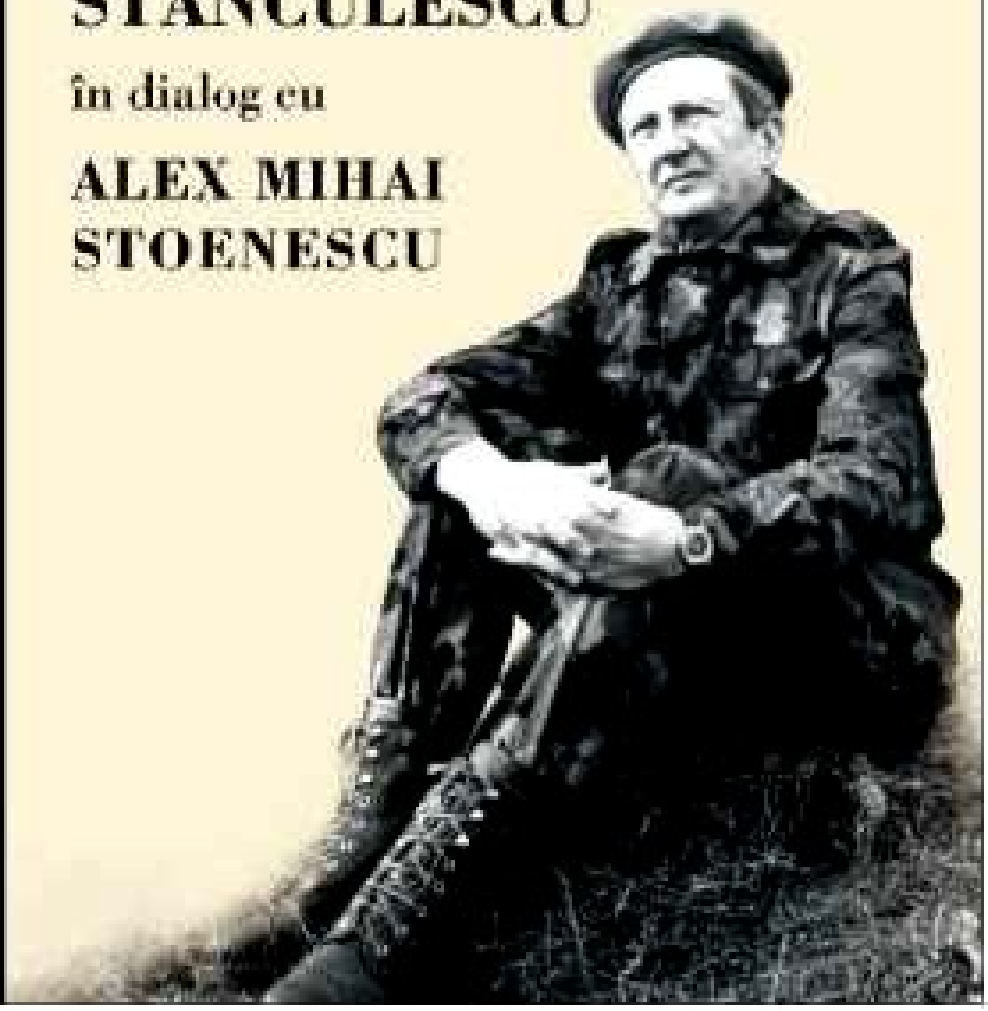

biblioteca rao

ÎN SFÂRȘIT, ADEVĂRUL...

Victor A. Stănculescu

în dialog cu Alex Mihai Stoenescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României STĂNCULESCU, VICTOR ATANASIE

În sfârşit, adevărul...: generalul Victor A. Stănculescu în dialog cu Alex Mihai Stoenescu / Alex Mihai Stoenescu, Victor A. Stănculescu. - Bucureşti : RAO International Publishing Company, 2010

ISBN 978-973-54-0150-4

I. Stoenescu, Alex Mihai

94(498)''1989.12''(047.53)

RAO International Publishing Company Grupul Editorial RAO Str. Turda nr. 117-119, Bucureşti, ROMÂNIA www.raobooks.com; www.raobooks.ro

ALEX MIHAI STOENESCU VICTOR A. STĂNCULESCU *în sfârşit, adevărul...*

© RAO International Publishing Company, 2009 Toate drepturile rezervate

Tiparul executat la ARTA GRAFICA

2009

ISBN 978-973-54-0150-4

I

Interviu din 29 octombrie 2004 Teatrul National, Bucureşti

Interviul a fost luat în biroul meu de la Teatrul Naţional Bucureşti, unde la acea dată eram director general adjunct. Generalul Stănculescu terminase înregistrările cu Dinu Săraru pentru cartea care avea să apară la Editura RAO (Generalul Revoluţiei cu piciorul în ghips) *şi urma să plece în străinătate. Dialogul a atins câteva teme, într-o modalitate enunţiativă, urmând să fie aprofundate cu ocazia unei alte întâlniri. Gen. Stănculescu aştepta la 6*

decembrie 2004 un verdict favorabil în procesul său, deschis printr-un ordin politic în 1999.

Interviul cu gen. Stănculescu a avut trăsăturile unui dialog între persoane familiarizate cu mediul militar şi cu problematica născută din evenimentele violente de la sfârşitul anului 1989.

Alex Mihai Stoenescu: Dle general, nu este vorba de un interviu jurnalistic, prin care vreau să vă prind, să vă vânez, ci de o discuţie pentru istorie. Am studiat subiectul revoluţie timp de 7 ani şi în ultimii 2 ani prin cercetare

fundamentală, pe documente şi mărturii. Aşadar, cam ştiu ce s-a întâmplat, inclusiv ce aţi făcut dumneavoastră. Ştiu că sunteţi persoana decisivă care a orientat istoria într-o anumită direcţie. Sunteţi de acord să purtăm un dialog în jurul unor subiecte pe care le cunoaştem bine amândoi?

Victor Atanasie Stănculescu: Da, dar după 6 decembrie, când este procesul. Eu plec acum şi mă întorc pe 14, 15 noiembrie, însă după 6 decembrie, când e procesul, să văd şi eu ce se întâmplă, discutăm.

AMS: Atunci chiar vă propun să discutăm pe text, pe documente, dar acum vreau doar să vă întreb unele lucruri, de exemplu despre felul cum aţi primit comanda Armatei de la Ceauşescu. Vă citesc câteva mărturii: Manea afirmă că „Ceauşescu, după sinuciderea lui Milea, l-a chemat pe Stănculescu. NC: «Cu picioarele rupte să vină şi să vină în 5 minute, să nu se joace, că-l aduc arestat». A venit într-un sfert de oră. Simula că e accidentat şi că îl doare. I-a cerut să-i cheme pe Voinea şi pe Eftimescu". Atunci Ceauşescu a dat următorul ordin: „Stănculescule, preiei conducerea Armatei în urma sinuciderii lui Milea şi execuţi ordinul. Mergeţi şi opriţi!". Era vorba de oprirea manifestanţilor. Manea se uită pe fereastră şi vă arată: „Uite că deja se umple (piaţa)" -începuseră să intre primii muncitori în piaţă. Uşa cabinetului era deschisă şi ordinul a fost auzit de cei din antecameră.

VAS: Da, aşa e, uşa era deschisă, iar o parte din discuţie a fost chiar în prag.

AMS: Aţi ieşit, şi Manea v-a spus: „Uite, au început să se adune"?

VAS: Eu am profitat... cum aţi spus acolo, la sfârşit?... opriţi?

AMS: Mergeţi şi opriţi! Era vorba de oprirea oamenilor care se apropiau de centru.

VAS: Eu am profitat de acest ordin dat într-adevăr aşa de Ceauşescu... uite că eu uitasem amănuntul ăsta, dar mi-a ordonat „Opriţi!", şi eu am spus: „Da, opresc". Eu am oprit forţele care erau aduse de Milea din ţară la margine *(la periferiile Bucureştilor,* n.a.).

AMS: Trupele oprite pe Olteniţei.

VAS: Da, am speculat ordinul de oprire a muncitorilor şi eu am oprit trupele.

AMS: Vreau să reconstituim: aţi ieşit de la Ceauşescu şi v-aţi dus la grupa de generali. Erau acolo Hortopan, Eftimescu, Pârcălăbescu, cred că deja era şi Voinea. Le-aţi comunicat că sunteţi numit ministru al apărării?

VAS: Erau panicaţi, erau terminaţi, speriaţi, se împuşcase Milea şi când m-au văzut şi le-am spus s-au refăcut.

AMS: V-au recunoscut ca ministru.

VAS: Nu ştiu dacă aşa, dar i-am anunţat, plus că nu cu ei...

AMS: V-aţi dus apoi sus la centrul de comunicaţii, unde erau transmisioniştii. Maiorul Tufan era jos şi a mers cu dvs. sus sau l-aţi găsit sus?

VAS: L-am găsit sus.

AMS: Ce ordine i-aţi dat?

VAS: V-am spus. Am profitat de ordinul lui Ceauşescu şi am dat ordine invers.

AMS: Dle general, discutăm pe documente. Am documente originale, vi le voi arăta, eu ştiu ce ordine aţi dat. Cunoaşteţi unde am lucrat eu?

VAS: Da, Direcţia de Relaţii Publice... sub Babiuc. Ştiu!

AMS: Am studiat ordinele venite la Armata 1. Între 10.07 şi 10.30 aţi dat cinci ordine. Primul opreşte trupele pe Olteniţei, dar următoarele patru... „nu se trage, se parlamentează cu manifestanţii".

VAS: Aşa este. Prin grupa de comunicaţii mi se transmitea ce se întâmplă afară, şi eu mi-am dat seama, aşa că am dat ordinele astea.

AMS: Aţi folosit indicativul RONDOUL, care era al lui Milea.

VAS: Da, era al ministrului. Dar, eu chiar o să am nevoie la proces, aşa că vreau să mai discutăm, că nu mai ţin minte bine pe ore, a mai ruginit cheia în broască.

AMS: Ce are Iliescu cu dvs.? Dumneavoastră l-aţi făcut ce este de 15 ani.

VAS: Nu ştiu, probabil că se teme, dar eu să ştiţi că sunt atacat de trei grupuri: Securitatea, vechea echipă şi noua echipă.

AMS: De ce?

VAS: Ăştia vor să şteargă urmele. Au vrut să mă şi elimine de vreo trei ori. Mai întâi Militaru, apoi Vasile Ionel. Ăsta ştiţi ce a fost?

AMS: Vă mai miraţi? Nu ştiaţi că era din grup?

VAS: Văd că ştiţi. Eu am cerut la şedinţa din 8 iunie 1990, parcă, lui Roman, să plec de la minister, dar să plece şi Vasile

Ionel. Mai întâi a fost cu Militaru, când am anunţat eşarfa galbenă *(la elicopter,* n.a.)... am pus pe unul să rupă partea galbenă de la un steag... şi Militaru a dat ordin să ne doboare, deşi se ştia parola.

AMS: La plecarea de la Târgovişte.

VAS: După ce îl executasem pe Ceauşescu, Militaru a vrut să şteargă urmele.

AMS: Dle general, nu vreau să discutăm procesul, e pierdere de timp.

VAS: A doua oară, când l-am trecut în rezervă pe Militaru, am trecut în rezervă şi pe toţi cei pe care îi adusese din rezervă în zilele alea. Deci, şi pe Vasile Ionel. Când i-am pus pe listă pe toţi ofiţerii aduşi de Militaru, l-am pus şi pe Ionel. Şi Iliescu a aprobat lista, fără Vasile Ionel, pe care l-a pus consilierul lui. Poftim!

AMS: Era în grup mai de mult.

VAS: Aşa, şi a doua oară i-am spus lui Roman: „Eu plec de la Ministerul Apărării şi trec la Industrie. Să plece şi Vasile Ionel". Eu am plecat, el nu, şi l-au făcut general de armată.

AMS: Moment-cheie: telefonul cu Iliescu din 22 decembrie. El v-a sunat sau dvs. l-aţi sunat?

VAS: El m-a sunat.

AMS: De la Casa Scânteii.

VAS: Nu ştiu de unde. Al doilea telefon a fost de la Sergiu Nicolaescu. I-a spus: „Veniţi aici, pentru că aici vă pot asigura protecţia".

AMS: Primul telefon a fost din Casa Scânteii, pentru că nu s-a oprit în alte locuri, n-avea cum, nu avea de unde.

VAS: Probabil.

AMS: Îmi puteţi dezvălui conţinutul conversaţiei? **VAS:** După 6 decembrie.

AMS: I-aţi predat puterea, dle general! Vă dau eu răspunsul: Armata conducea ţara atunci. **VAS:** Aşa este!

AMS: I-aţi pus Armata la dispoziţie.

VAS: Asta este! Poate am greşit. Şi acum vă întreb eu dacă am făcut bine că nu am închis televiziunea.

AMS: Cred că aţi făcut bine. Deşi prin televiziune s-au transmis mii de prostii periculoase, totuşi a fost bine că s-a văzut.

VAS: ... că a fost deschis, că s-a văzut. Da, cred că aveţi dreptate.

AMS: Aveţi dvs. o vorbă pe care aţi rostit-o atunci, am văzut interviurile dvs., că poporul român a avut trei dictaturi şi e timpul să fie liber. Ştiu că declaraţia este veridică, pentru că am găsit această replică la militari care v-au propus mai târziu, după revoluţie, să daţi o lovitură de stat, şi le-aţi spus: Poporul român a trecut prin trei dictaturi, ajunge!

VAS: Nu se înţelege ce am gândit eu atunci, că ce gândeam eu, având Armata pe mână, se executa.

AMS: I-aţi dat puterea asta lui Iliescu.

VAS: Poate am greşit.

AMS: Dar ce aveaţi de ales?

VAS: Asta este, că la CC era grupul Dăscălescu-Verdeţ şi m-am interesat: „Ce fac, domnule, ăştia acolo?"

AMS: Eraţi informat din CC, aveaţi oameni acolo?

VAS: Nu, am dat eu telefon şi m-am interesat. **AMS:** Cu cine aţi vorbit?

VAS: Nu mai ştiu, era cineva de acolo. „Ce fac, domnule?"

Şi mi-a spus că a apărut ăla care a fost ministru.... Avram,

apoi nu ştiu care din vechiul regim.

AMS: Apăruse şi Drăghici cu soţia.

VAS: Da, aşa e, Drăghici... Ce-i asta?! Ăştia vor să refacă conducerea lui Ceauşescu, iar la Televiziune erau Dinescu şi Caramitru. Nu se putea da puterea acestor oameni.

AMS: Bine, dar la ora aceea vorbiseraţi deja cu Ion Iliescu.

VAS: Tatonam, urmăream ce se întâmplă, cine...

AMS: Dar ştiaţi ce se întâmplă. Adică, în general, cu debarcarea lui Ceauşescu. Eu am stat de vorbă cu mulţi generali de Securitate şi ştiu că eraţi bănuit de spionaj, iar multe din acţiunile dvs. erau ale unui spion.

VAS: Ale unui spion inteligent!

AMS: Într-adevăr, şi aveţi admiraţia mea pentru felul cum v-aţi strecurat. La urma urmei, aţi adus şi libertatea mea. Eraţi urmărit pentru spionaj.

VAS: Da, m-au urmărit şi după, când eram ministru al apărării.

AMS: Şi Spiroiu la fel, dar nu fugiţi „după", hai să vorbim despre ce a fost înainte. De exemplu, aveaţi relaţii cu Arady. **VAS:** Ataşatul militar ungur.

AMS: Într-adevăr. Arady era urmărit, au fost interceptate convorbirile lui, transmisiunile lui cu Budapesta, în care i se cerea cu insistenţă să obţină informaţii despre dispunerea trupelor româneşti pe graniţa de Vest. Pe 12 septembrie 1989

a fost urmărit. Securitatea l-a luat şi pe Vasile, cel de la Direcţia a IV-a...

VAS: Da, Vasile era.

AMS: Şi Arady a intrat la dvs. în birou.

VAS: De asta a afirmat Miklos Nemeth *(fostul premieral Ungariei,* n.a.) că au avut colaborarea unui general din conducerea Armatei. Dar nu notaţi, că nu voi recunoaşte nimic.

AMS: Apoi, alţi generali de Securitate spun că toate întâlnirile dvs. cu delegaţii străine din ultimii ani aveau nevoie de viza lor. Dvs., în loc să anunţaţi din timp şi să înaintaţi documentul pentru aviz, îi sunaţi cu o zi înainte sau chiar cu câteva ore şi ei dădeau viza verbal, fără să mai verifice. Nu aveau

control asupra întâlnirilor dvs. cu străinii, astfel că puteaţi discuta cu orice spion.

VAS: Era un om de afaceri, Pop George, despre care am aflat, dar după revoluţie, că era de la MI-6. Mi-a povestit cum a fost paraşutat în Iugoslavia, la Tito, şi apoi a venit în România. A murit între timp. Apoi, la Londra, am fost invitat de lordul Amery, care a recunoscut că George era omul lor.

AMS: V-au încadrat, cum se spune.

VAS: M-au încadrat.

AMS: Mai erau şi alţii în preajma dvs.?

VAS: Probabil. Dar şi mai interesant este că am fost în America, după revoluţie, şi au venit la mine şi mi-au spus: „Candidaţi la preşedinţie". „Cum să candidez, asta înseamnă cam trei milioane de dolari!?" „Într-adevăr!" „Păi, n-am aceşti bani." „Ni-i daţi înapoi după... " Asta este!

AMS: Formidabil! Dar trebuie să recunoaşteţi că americanii şi britanicii nu puteau face o astfel de ofertă unui necunoscut.

VAS: Mă ştiau, plus că ştiau ce-am făcut...

AMS: Dle general, imediat ce aţi ajuns la minister, în 22 decembrie, aţi dat ordin de arestare, îndepărtare, izolare a ofiţerilor CI.

VAS: Să-i dea deoparte, sub supraveghere.

AMS: Aţi dat ordin, ordin scris?

VAS: Nu ştiu dacă există ordinul, dar am dat acest ordin.

AMS: De ce?

VAS: Ca să nu vadă ce urma să facă Armata. **AMS:** Şi ce urma să facă?

VAS: Ce-a făcut. Nu voiam ca Securitatea să ştie ce fa cem noi.

AMS: Dar tronsonul de comunicaţii al Securităţii de ce l-aţi tăiat?

VAS: Din aceleaşi motive.

AMS: Dle general, la acea oră locotenent-colonelul Stan apăruse la Televiziune, colonelul Raţiu, şeful Direcţiei I, fusese la sediul MApN, la ora 16.00... şedinţa de la ora 16.00...

VAS: Da, şedinţa din 22.

AMS: A durat 20-30 de minute. La televiziune se anunţase trecerea Securităţii de partea poporului, Raţiu era lângă dvs. Era clar. De ce i-aţi arestat pe CI-şti?

VAS: Nu aveam încredere. Nu puteam face ce voiam să facem cu Armata cu ei în spate.

AMS: Vă era teamă de cuplul Guşă-Vlad, că ar putea crea un nucleu alternativ?

VAS: Da. Era pericolul să refacă vechiul regim.

AMS: Ştiaţi că Securitatea nu a tras?

VAS: Pe atunci nu ştiam, dar eu cred şi acum că „Noaptea generalilor" a fost făcută de ei special ca să se justifice. L-am certat pe Sârbu pentru asta, el mi-a spus că nu el a filmat.

AMS: Putea fi Spiru Zereş.

VAS: Nu ştiu. Dar „Noaptea generalilor" a fost făcută de Guşă şi Vlad pentru că le era frică, fiindcă erau membri CC şi pierdeau tot.

AMS: Dle general, Verdeţ l-a pus pe Vlad pe lista de guvern ministru de interne şi acesta a refuzat. În plus, pe Guşă şi pe Vlad i-a pus acolo Iliescu.

VAS: Iliescu!?

AMS: Iliescu. A venit la 17.00 de la MApN şi i-a spus lui Vlad: „Am hotărât să facem un comandament militar şi lucraţi cu generalul Guşă să fie linişte".

VAS: N-am ştiut, abia acum aflu.

AMS: Dar v-aţi convins că n-a tras Securitatea?

VAS: Abia după aia am aflat. A fost dorinţa de răzbunare a lui Militaru. L-am văzut, îmi spunea, voia să se răzbune. Aşa a făcut şi cu nefericiţii aceia din faţa ministerului.

AMS: Trosca!

VAS: Nu numai Trosca. Pe ceilalţi a vrut să-i omoare pe stadion. Şi asta din 23, nu din 24, cum spune Iliescu.

AMS: Din 22, că v-am spus, în 22 a venit Militaru în spatele lui Iliescu şi i-a spus lui Vlad: „Preiau USLA şi trupele de Securitate". A tras USLA la revoluţie, dle general?

VAS: Nu. Eu am fost la ei, că erau îngrijoraţi, şi le-am spus: „Nu se atinge nimeni de voi. Cât sunt eu ministru al apărării nu se atinge nimeni de USLA". Dar asta după...

AMS: Rămâne problema g rea a teroriştilor. Încep să cred că au cam fost de la noi...

VAS: Nu ştiu, era ciudat, a fost o componentă.

AMS: Nu v-aţi dat seama? Un om atât de inteligent, cu sânge rece?

VAS: Şi eu am fost tras pe sfoară.

AMS: Dinu?

VAS: Poate. El se subordona direct Marelui Stat-Major, şi Guşă era la CC. După aia, când eram ministru, am fost şi am văzut: Dinu avea structuri cărora nu le-am dat de cap niciodată.

AMS: Toţi securiştii afirmă că teroriştii au fost de la DIA, de la Batalionul 404.

VAS: Erau nişte legături. **AMS:** Cine? Militaru? Dinu?

VAS: Şi-şi, că era ceva organizat şi s-a lucrat cu o componentă străină pregătită.

AMS: Aşa ceva nu se putea face decât cu o pregătire anterioară şi în cooperare.

VAS: Păi, vă spun o chestie. Ieşise soţia cu căţelul la plimbare, şi în dreptul clădirii aceleia din Piaţa De Gaulle, cum îi spune acum...

AMS: Fosta Piaţă a Aviatorilor, unde se făceau defilările.

VAS: Da... se întâlneşte cu o doamnă, o rusoaică, şi ea cu căţelul. Stau de vorbă şi femeia îi spune că au primit ordin să evacueze clădirea, să plece. Asta era pe 9 decembrie, exact când intrau primele coloane pe sus...

AMS: Pe la Ungheni.

VAS: Da, şi soţia mi-a spus... era foarte ciudat, era un semnal.

AMS: Să revenim la terorişti.

VAS: Dar cei prinşi au fost duşi la Miliţie şi li s-a dat drumul.

AMS: Majoritatea erau ameţiţi de pe stradă, dar au fost duşi şi la Armată şi li s-a dat drumul.

VAS: Da.

AMS: De ce? Cine le dădea ordin să-i elibereze şi de acolo şi de acolo, că erau toţi sub conducerea Armatei?

VAS: Grupul!

AMS: Dle general, am informaţii că grupul stătea într-o cameră separată la MApN... **VAS:** În camera de odihnă.

AMS: ... şi dădeau telefoane în draci la Ambasada URSS. Mi-au povestit colegii din minister. Am fost coleg cu Roman, cel cu defilarea de la Timişoara...

VAS: Îl cunosc.

AMS: Cu Vali Stancu, cel care a apărat casa lui Ceauşescu...

VAS: Îl ştiu şi pe el.

AMS: Apoi au fost ofiţerii de comunicaţii pe care i-am avut în subordine. Au auzit tot. Sunau la sovietici... sigur, suna Militaru, dar erau toţi patru împreună... primeau sfaturi, apoi veneau la dvs. şi vă cereau să luaţi anumite măsuri, să daţi ordine.

VAS: N-am dat nici un ordin cerut de ei.

AMS: Atunci, înseamnă că de asta v-au schimbat cu Militaru!

VAS: Probabil, nu ştiu.

AMS: În octombrie 1987 - am văzut documentul la Romtehnica - aţi cumpărat simulatoare de foc.

VAS: Da.

AMS: Pentru ce structură a Armatei le-aţi cumpărat? **VAS:** Nu mai ţin mine. Să-i întreb pe cei de la Romtehnica.

AMS: O să vă rog să faceţi asta... Nu pentru DIA?

VAS: Nu, erau pentru trupele de uscat.

AMS: Ce instrucţie mai făceau trupele de uscat, dle general? Mai făceam noi instrucţie sofisticată, când noi nu mai făceam trageri de mult?

VAS: Eh, se mai făcea.

AMS: Am văzut în raportul SRI-Sibiu că acolo, cu mai multe zile înainte de evenimente, cred că în 10 sau în 12 decembrie, a venit o echipă DIA la Dragomir, care i-a cazat şi i-a hrănit conspirat, fără să-i înregistreze în evidenţe. Au umblat prin oraş şi au inspectat poduri de case, de unde apoi

s-a tras.

VAS: Dragomir a făcut multe lucruri...

AMS: Apropo, v-a sunat să vă raporteze că se trage asupra lui. Nu se trăgea, dle general! I-aţi dat ordin: „Te aperi pe răspunderea mea".

VAS: Dacă informaţia a venit ca dezinformare, de la sursă, adică de la Dragomir, eu ce puteam să ordon?

AMS: Dar Guşă a apărut la televizor şi a ordonat clar: „Şcolile din Sibiu se retrag în cazărmi". De ce nu s-a executat

ordinul şefului MSt-M?

VAS: I-am spus lui Guşă: „Vino aici, să conducem acţiunile, că aici e locul". N-a vrut.

AMS: De ce credeţi că a făcut asta?

VAS: Eu cred că el şi Vlad voiau să recupereze, pe imagine, că erau membri CC, şi voiau să arate că sunt cu revoluţia.

AMS: Aţi crezut că acolo, la CC, se formează un nucleu ostil, advers?

VAS: Da.

AMS: Deci, l-aţi apărat pe Iliescu până în pânzele albe şi el vă face probleme.

VAS: Asta e! Aştept să văd. *(Sună telefonul şi este chemat acasă,* n.a.).

AMS: Nu vă mai reţin. Ne vedem şi vin şi eu cu documente, să ne uităm pe ele.

VAS: De acord. Mă întorc pe 14 sau 15 *(noiembrie)* şi sunteţi primul pe care-l contactez.

Generalul Stănculescu nu a reluat contactul, procesul său a continuat şi va ajunge la un verdict de condamnare şi trimitere în închisoare în 2008. Între timp, a publicat cartea cu Dinu Săraru, operă cu caracter literar, din care lipsesc momentele-cheie de istorie.

II

Interviu din 24 iulie 2009

Spitalul Militar Central, Bucureşti

Starea sănătăţii gen. Stănculescu s-a agravat în urma detenţiei. Eliberat pentru investigaţii medicale la 12 mai 2009, generalul a fost internat de urgenţă la Spitalul Militar Central la 22 iulie 2009. Din rezerva spitalului mi-a telefonat şi m-a solicitat pentru un dialog. L-am găsit conectat la anumite aparate medicale de supraveghere a stării generale, şi în special a cordului, acuzând o stare de oboseală accentuată, cu dificultăţi de concentrare şi de vorbire.

În dialogul purtat, forma de exprimare a ilustrat trăsăturile unui militar de carieră, cu obiceiul de a sistematiza răspunsurile şi de a le enunţa cu economie de cuvinte. În anumite momente, se poate observa un uşor ton polemic. Dorinţa de a da aceste interviuri a venit din convingerea că mai are puţin de trăit.

În lectura interviurilor trebuie avut în vederefaptul că gen. Stănculescu a jucat un rol important în evenimentele din decembrie 1989, că 90% din cariera sa de militar s-a desfăşurat sub regimul comunist, fiind general al Armatei reorganizate de Nicolae Ceauşescu într-o anexă de

forţă a puterii politice, că a călătorit foarte mult în Occident, având posibilitatea să cunoască sistemul democratic, şi că a fost implicat în mai toate operaţiunile comerciale militare secrete, inclusiv cu armament, ale statului român. Este un om cu multă experienţă de viaţă, un bon viveur, *dar şi cu un stil de a trata lumea politică şi de afaceri cu o anumită superioritate şi detaşare.*

AMS: Domnule general, vă simţiţi pregătit sufleteşte să spuneţi unele lucruri pe care nu le-aţi spus până acum şi care reprezintă informaţii importante pentru înţelegerea evenimentelor din decembrie 1989?

VAS: Regret că, după 20 de ani, la o zi când toată lumea spera că va fi mai bine, avem o situaţie economică foarte grea, şi socială, şi morală, ceea ce mă face să mă simt dezamăgit pentru faptul că n-am ştiut să pornim bine la început.

AMS: Dar ce alternativă aveam? Aveam alternative?

VAS: Tocmai că aveam. Trăim o criză pe care un popor normal o are aşa, din 100 la 200 de ani, dar noi ne-am adunat toate crizele într-un singur secol. Asta e partea cea mai grea. A doua problemă este că această situaţie a dus la slăbirea unităţii noastre şi suntem destul de vulnerabili din toate punctele de vedere. Reflectând mai târziu, în clipele mele de libertate, când nu mai aveam funcţii şi nici vreo responsabilitate, am ajuns la concluzia tristă că evenimentele din decembrie 1989, la care am participat direct şi, poate, le-am şi influenţat într-un fel, au reprezentat un moment de mare slăbiciune pentru naţiunea noastră. S-a adeverit în acel

moment, ca şi astăzi, că banul este totuşi ochiul dracului, cum spuneau bătrânii noştri.

AMS: Vă simţiţi cumva responsabil, că n-aţi făcut bine ce aţi făcut în decembrie 1989?

VAS: Nu, doar simt acuma un regret că, fiind scos din joc, m-am lăsat scos din joc şi am trecut pe o linie paralelă, adică am intrat în afaceri şi mi-am zis: „Lasă-i, fiecare să facă ce o vrea" şi am ieşit, regret că nu am putut face mai mult. Nu m-am înscris în nici un partid, deşi mi s-au făcut propuneri de la FSN...

AMS: Si PNT-cd-ul v-a curtat. Regaliştii, la un mo ment dat...

VAS: PNT-cd-ul, da... Păi asta a fost chiar ordinea[1]. Apoi am fost curtat de liberali, am fost în relaţii bune cu dl Radu Câmpeanu şi cu Dan Amedeo Lăzărescu.

Document

În seara zilei de 22 decembrie 1989 pe străzile Capitalei apare un manifest, de forma unei pagini galbene de ziar pe hârtie mai groasă, lansat de Partidul Creştin Naţional Tărănesc, „continuator al partidului lui Iuliu Maniu" şi care făcea o invitaţie mai multor intelectuali cunoscuţi să se înscrie în acest partid. Printre aceştia se numărau: Ioan Alexandru, Doina Cornea, Aurel Dragoş Munteanu, Marin Sorescu, Ion

[1] În realitate, gen. Victor A. Stănculescu a fost invitat să intre în PNŢ încă din seara de 22 decembrie 1989, numele lui apărând printre primii membrii propuşi pe manifestul de înfiinţare a viitorului partid.

Caramitru, istoricii Paul Schuster şi Alexandru Zub, apoi profesorul Ion Mînzatu, episcopul Justinian Maramureşeanul şi episcopul catolic Ioan Robu, dar şi **generalul Victor Stănculescu!** Prin acel document Partidul Creştin Naţional Tărănesc declara: „Salutăm Frontul Salvării Naţionale", cu explicaţia: „Adeziunea noastră la Frontul Salvării Naţionale înseamnă această chemare de a ne întoarce la noi înşine, la ce avem mai bun, la ceea ce trebuie să săvârşim fiecare conform vocaţiei noastre şi climatului de libertate şi bucurie, dar jertfă în acest Crăciun peste neamul Românesc"[1]. Sediul Partidului Creştin Naţional Ţărănesc (PCNŢ) era indicat în „Casa Titulescu" de pe Bulevardul Kiseleff. Publicaţia PCNŢ, subintitulată Jurnal al Comitetului de Organizare, avea un colegiu de iniţiativă compus din Ioan Alexandru, Ioan Caraza, Constantin Galeriu, Victor Negară, Liviu Petrina, Iftene Pop şi Pavel Suian. Folosind un limbaj de extracţie ecleziastică, membrii colegiului de iniţiativă anunţau că „PCNŢ s-a născut în focul jertfei pentru dreptate din 22 decembrie. El este partid creştin democrat. Suntem parte a Frontului Salvării Naţionale"[2]. Ulterior, prin fuzionarea Partidului Creştin Naţional Ţărănesc cu gruparea Corneliu

Renaşterea, An I, nr. 1, 22—23 decembrie 1989, p. 1. *Ibidem,* p. 2.

Coposu s-a constituit Partidul Naţional Ţărănesc -creştin democrat.[1]

AMS: Eu vreau să vă întreb direct un lucru: ca alternativă, aveaţi posibilitatea de a lua dumneavoastră conducerea statului?

VAS: Eu am declinat această ofertă.

AMS: Înseamnă că vi s-a oferit.

VAS: Da, oferta a fost mare. O să vă spun, pentru că e nespusă. După ce în septembrie 1991 s-a „retras", a fost demis şi a fost eliminat guvernul Petre Roman - am pus toate trei variante, ca să-şi aleagă fiecare cum vrea - , am fost în SUA, invitat, pe de o parte de către Camera de Comerţ Americano-Română, nou înfiinţată în perioada asta a primilor doi ani, şi de fostul nostru ambasador la Washington, Aurel Dragoş Munteanu. Condusese delegaţia română în ultima perioadă a activităţii, chiar în luna octombrie sau noiembrie, şi venise prin rotaţie (preşedinte de sesiune) la Consiliul de Securitate. Acolo s-a organizat o recepţie în onoarea mea de către Camera de Comerţ Americano-Română.

AMS: Ce funcţie aveaţi în acel moment?

VAS: Nu mai aveam nici o funcţie, ieşisem din guvern. Mă ocupam să-mi găsesc locul în societatea de după. Doi: am fost invitat de Dragoş Munteanu la masa pe care a organizat-o el în cinstea încheierii misiunii lui, dar şi cu ocazia momentului alegerii viitorului secretar general al ONU. La masa rotundă

[1] Vezi pe larg în Alex Mihai Stoenescu, *România postcomunistă, 1989—1991,* Ed. RAO, Bucureşti, 2008, pp. 118-126.

de regulă erau vreo zece invitaţi, la masa noastră au fost opt, cinci cu trei. Era masa numărul 1: secretarul general ONU *(în funcţie,* n.a.), Aurel Dragoş Munteanu, prin rotaţie aşa către dreapta în sens invers acelor de ceasornic, ambasadorul Marii Britanii la ONU, ambasadorul francez, subsemnatul, cam vizavi de secretarul general, în dreapta era ambasadorul... aici s-ar putea să-mi derapeze memoria, dar cred că era al Rusiei, al Uniunii Sovietice, lipseşte încă un ambasador, cred că i-am pierdut urma...

AMS: Aţi spus englez, francez, poate era cel german?

VAS: Nu era. A fost cel american. Acolo am asistat la un moment interesant al discuţiei finale. S-a mâncat, s-a toastat, secretarul general a mulţumit ambasadorilor acum că îşi încheie misiunea, că el a fost în România înainte şi a fost prin nordul Moldovei, la mănăstiri, şi i-a plăcut România, i-a mulţumit lui Dragoş Munteanu. Nu este esenţial. Esenţial este că la desert secretarul general spune: „Domnilor, mâine e alegerea noului secretar general. Suntem toţi de acord aşa cum am discutat, rămâne să fie cel stabilit?" Si ambasadorii au confirmat: *Da! Yes! Oui!* Eu bineînţeles că am tăcut, că n-avea nici un rost să intervin, mai departe la fel şi s-a încheiat discuţia. A doua zi la

vot a ieşit ce au stabilit ei la masa aia[1]. Atunci am avut o imagine precisă despre felul cum se iau astfel de decizii importante în lume şi mi-am dat încă o dată seama că înlăturarea lui Ceauşescu, al cărei autor mă consideram, fusese o decizie a Marilor Puteri, după care noi

[1] Secretarul general al ONU în funcţie era Javier Perez de Cuellar, al cărui mandat a expirat la 31 decembrie 1991. L-a urmat Boutros Boutros-Ghali.

ne-am jucat partitura. Deci, la mesele de un asemenea nivel se luau hotărâri sau se pot bate în cuie hotărâri care au fost discutate anterior. Doi: am cunoscut tot atunci un om de afaceri american cu care voiam să încep nişte afaceri româno-a-mericane, nu m-am legat prea mult, dar în ziua a doua sau a treia, era 2 decembrie 1991, mi-a spus: „Duceţi-vă într-un loc cu şoferul meu, blocul cutare, etajul nu ştiu care, vă conduce cineva, pentru că vrea cineva să vorbească cu dumneavoastră". Am găsit într-un apartament, care la noi se numea „casă conspirativă", trei domni. Regret că le-am pierdut urmele, deşi cred că era important pentru istorie. **AMS:** Din ce instituţii proveneau?

VAS: Vă spun povestea şi pe urmă stabiliţi dvs. de la ce instituţii proveneau.

AMS: Dvs. eraţi general, un om cu experienţă, nu se putea să nu vă daţi seama de unde erau.

VAS: CIA şi Apărare. „Domnule general, vă cunoaştem, ştim despre dvs...", deci vă puteţi imagina cine putea să fie. „Avem o rugăminte: o să vă întrebăm dacă vă interesează să participaţi la viitoarele alegeri prezidenţiale din România." *(1992,* n.a.). Şi i-am întrebat: „Cum credeţi că veţi face?" „Păi, în prima parte a anului, o tatonare să vedem ce părere are lumea externă ţării dvs. despre dvs. Doi: vom declanşa etapa a doua în trimestrul doi, în rândul populaţiei dvs., pentru a afla care este imaginea dvs., apoi urmează să discutăm la nivelul grupurilor politice, şi participaţi la alegeri." Atunci i-am întrebat: „Cine acoperă costurile?" „Păi, vă trebuie 3 milioane de dolari". „Eu nu am banii ăştia,

de-abia am ieşit din ministeriat." Mi s-a răspuns: „Noi am asigurat alegerea preşedinţilor din Columbia, din Indonezia, parcă era, dar nu vă cerem banii acum. După ce veţi fi preşedinte, ne veţi returna banii". Am refuzat categoric: „Eu aşa ceva nu fac".

AMS: Trebuia să daţi banii înapoi.

VAS: Da. „Eu aşa ceva nu fac - le-am spus. Dacă aş avea banii mei, poate aş accepta, dar să dau banii după ce ajung preşedinte nu doresc."

AMS: Cum vă explicaţi, dle general, că CIA, că despre asta era vorba, v-a ales tocmai pe dumneavoastră, un general, pentru a conduce România? Se

presupune... poate nu dictatură militară neapărat, dar se presupune că instituiaţi un regim mai strâns.

VAS: Da, un regim mai strâns.

AMS: Cum vă explicaţi că americanii doreau un astfel de om la conducerea României?

VAS: Probabil că se gândeau la securitatea poziţiei celui care conduce ţara, faţă de eventualii adversari. Mi se pare că totuşi, bănuiesc, a contat şi atitudinea mea faţă de ruşi. Eu n-am făcut şcoală militară sau pregătire în Uniunea Sovietică. În 1959, ca şef al Secţiei de Înzestrare al MSt-M adus de la Cluj, am făcut parte din primul grup care s-a deplasat la Moscova, la tratatul militar, cu probleme de cooperare, şi nu acceptam integrarea...

AMS: Eu vă întreb din punctul de vedere al raporturilor politice americane cu genul de conducere, ca sistem politic, pe care voiau să-l instaleze în România prin dvs.

VAS: Se poate să fi fost o variantă gândită, ca să aibă o bază, prima chestiune să fie ordine în ţară, să nu existe posibilităţi de revenire.

AMS: Vă dau o informaţie: în decembrie, când avea loc această întâlnire, Mihail Gorbaciov îşi pierdea funcţia, iar URSS se desfiinţa[1]. Ce revenire la comunism? Poate că asta era conjunctura în care vi s-a făcut propunerea.

VAS: Probabil. Este deja o zonă care a rămas în ceaţă. M-a şocat treaba că trebuie să plătesc după ce ajung preşedinte. De unde, din banii statului român? Nu puteam să permit aşa ceva. Finanţare nu m-am gândit să cer, că nu eram obişnuit să mă împrumut, să cer bani de la alţii. Asta a fost viaţa mea. Am fost puţin cap sec, dar asta este.

AMS: A existat deci posibilitatea de a ajunge şef al statului şi probabil că învingeaţi în alegeri.

VAS: Să vă zic o treabă. De aici a pornit şi grija următoare, ca nu cumva, cunoscându-se faptul că aş putea fi un pion împins în faţă, să nu fie pionul care ajunge să atace la „rege", ca să folosim o terminologie din şah. Pentru că aşa îmi explic de ce tot timpul s-a spus că Stănculescu e posibil să dea o lovitură, când eram ministru al apărării.

AMS: Şi presa occidentală a comentat ideea.

VAS: Da, ideea a fost dusă mai departe pentru a inflama. Mi-a spus Voican Voiculescu, ca să nu mă feresc de nume: „Măi, ştii că lui Iliescu i-a fost frică de amândoi", când am făcut tandem.

[1] La 8 decembrie 1991 s-a proclamat desfiinţarea URSS, iar la 25 decembrie 1991 Mihail Gorbaciov şi-a dat demisia.

AMS: Credea că dvs. reprezentaţi structurile cele mai adânci şi mai secrete ale Armatei, iar el, pe cele ale Securităţii, pentru că el se ocupa de servicii secrete, de UM 0215. Asta era imaginea lui Iliescu. Cam primitivă.

VAS: „Din cauza asta - mi-a spus el - a fost motivul pentru care ai fost tot timpul ţinut în atenţie." În 1990-1991 s-a terminat guvernul, din 1992 a început deja o cercetare asupra mea, că am o casă de lemn la câţiva kilometri nord de Bucureşti, pe care aş fi făcut-o cu Armata. Norocul a fost că soţia mea, Dumnezeu s-o ierte, a fost foarte meticuloasă şi avea toate chitanţele.

AMS: Să nu ne îndepărtăm de un subiect atât de important, de fierbinte. Sunteţi un om cu multă experienţă, general, fost ministru al apărării, şi ştiţi foarte bine că, pentru ca CIA-ul şi serviciile militare - probabil că unul dintre cei trei de acolo era cel puţin de la serviciile secrete militare americane - să vă contacteze cu o astfel de propunere, ei nu vă puteau face o astfel de propunere înainte să vă studieze în amănunt şi să aibă loc o lungă analiză, care probabil ţinea de ani de zile. Ei, americanii, vă cunoşteau dinainte, cum v-au şi spus, şi acum începem să ne apropiem de primul nostru subiect, şi anume: ce contacte aţi avut cu americanii înainte

de 1989?

VAS: Nu am avut contacte directe cu americanii, dar primele contacte s-au format prin MI6[1]. Prin britanici cred că s-a făcut legătura, nu contact direct, deşi am fost în relaţii

[1] MI6 (Secret Intelligence Service), Serviciul Secret de Informaţii Externe al Marii Britanii.

bune cu ambasadorii, cu ataşaţii militari americani în misiune la Bucureşti. Ştiam treaba asta, nu m-am ferit niciodată să fiu deschis faţă de ei, în măsura în care nu dădeam peste ceea ce însemna tensiunile cu Securitatea. Deci, contact direct cu americanii nu a existat.

AMS: Când a avut loc primul contact cu agenţii MI6?

VAS: A început imediat după ce a venit George Pop în România[1].

AMS: Imediat după ce?

VAS: În ianuarie-februarie 1990...

AMS: Nu, nu, pe George Pop l-aţi cunoscut înainte.

VAS: Da, exact. Atunci a venit lordul Julian Amery[2], pe care l-a adus George Pop în România. Aveţi dreptate.

AMS: Când l-aţi cunoscut pe George Pop? În legătură cu afacerea Rolls-Royce?

VAS: În legătură cu interesul lui de a fi în cercurile înalte pentru a putea să lucreze şi pentru faptul că a fost prima expoziţie de la Farnborough, şi atunci m-a invitat la masă la el. După aia...

AMS: Faptul că era de origine română...

VAS: Vorbea româneşte perfect.

AMS: Dar el, ca agent, căuta penetrarea în mediile româneşti.

[1] George Pop, cetăţean britanic de origine română, era reprezentantul Rolls-Royce, divizia motoare de avioane şi echipament militar, în România.

[2] SirJulian Amery, membru al Parlamentului Marii Britanii şi consilier personal al Maiestăţii Sale Regina Elisabeta a II-a, fost agent de legătură al Intelligence Service pentru Balcani în Al Doilea Război Mondial.

VAS: Bănuiesc, e normal. Un lucru pe care soţia lui mi l-a reproşat foarte vehement: „Cum ai spus tu că George al meu... - după ce a murit, săraca, locuieşte în Bucureşti, prin Piaţa Unirii - ... că George al meu a fost agent englez? Nemernicule!" Eu nu am spus-o pentru că aveam ceva cu George Pop, am spus-o pentru că era unul dintre momentele normale, în care te deschizi faţă de un om, şi cred că nici ea nu era atât de naivă să nu ştie.

AMS: Din câte cunosc eu, lordul Amery v-a confirmat că George Pop era agentul lor.

VAS: Da, George a fost cel cu care am fost la lordul Amery, la mesele care se dădeau seara, la el acasă *(după zilele de Târg,* n.a.). El avea o sticlă de porto pe masă, care se deschidea şi se bea numai de către el, şi noi aveam o altă sticlă din care beam noi.

AMS: Întrebarea mea este următoarea: aţi fost la Farnborough, în ce an?

VAS: Am fost patru ani alternativ. Odată am fost la Le Bourget, pe urmă la Farnborough, din nou la Le Bourget şi din nou la Farnborough.

AMS: Şi de fiecare dată v-aţi întâlnit cu George Pop.

VAS: În anii 1986, 1987, 1988, 1989 şi apoi 1993-1994.

AMS: V-aţi împrietenit.

VAS: Da. Era un om agreabil, la care se adăuga nostalgia lui pentru ţara natală. Nu mi s-a părut un individ prefăcut. George Pop încă mai ţinea la România.

AMS: Când a venit el prima dată în ţară?

VAS: Cred că venise prin '84-85, chiar înainte de '85. Când era Constantin Olteanu ministru, acesta mi-a spus: „Măi, tu nu te ocupi şi de alte probleme? Ia să te ocupi şi de Asociaţia de vânătoare a Armatei". Şi am organizat cu ataşaţii militari o vânătoare şi un pescuit, apoi s-a ajuns la gradul 0, la iniţiativa ministrului, când a venit Ceauşescu, a venit Maurer. Şi acolo, în această pădure Măgura, unde era baza celor şapte terenuri de vânătoare pe care le aveam la Armată, acolo l-am invitat şi pe George Pop, şi omul a venit şi l-a cunoscut pe Milea, care era şeful MSt-M, l-a cunoscut şi pe Olteanu, ministrul. Deci ajunsese la vârful piramidei Armatei.

AMS: L-a întâlnit şi pe Ceauşescu?

VAS: Dacă ţin minte s-a întâlnit şi cu Ceauşescu, ca reprezentant Rolls-Royce.

AMS: În discuţiile cu George Pop, când au apărut primele referiri la regimul comunist şi la Ceauşescu?

VAS: Cred că au început încă de prin '84-85.

AMS: Ce vă spunea?

VAS: Că regimul este totalitar, că este un regim nedorit de populaţie, iar mai târziu că Marea Britanie regretă avansurile pe care i le-a făcut lui Ceauşescu atunci când l-au folosit ca vajnic luptător împotriva Uniunii Sovietice. „De fapt asta a fost motivaţia - îmi spunea deseori -, că altfel nu aveam nici o bază normală să facem aşa ceva." Deci, din '84-85 am început să discut cu el politică. El ştia bine ce se vorbeşte în afară despre România şi Ceauşescu, la nivel de conducere a statelor mari. Eu am fost în mai multe ţări din Vest şi mi-am

dat seama şi acolo cum arată un regim închis şi cum arată un regim deschis. Vedeţi dvs., când am preluat problema trecerii, cum spune Măgureanu, de la regimul Ceauşescu la regimul Iliescu, nu s-a pornit cum trebuie, nu am avut oameni. Le spuneam unor japonezi: „Domnilor, comuniştii au avut nişte oameni care au studiat: Marx, Engels, Lenin, care au fost doi teoreticieni şi un practician, un Stalin care a fost un practician foarte dur şi a băgat omenirii pe gât comunismul; în sens invers nu s-a scris nimica. Care e trecerea de la comunism la capitalism? În ce carte să mă uit, ca să ştiu ce să fac?" Nu s-a scris nimic. Este foarte important pentru un popor care a stat 45 de ani sub comunism, sub dictatură, să ştie cum să facă. „Este foarte greu să umblăm la mintea omului şi să r ăsucim un comutator, gata, treci pe democraţie!" Asta este treabă de educaţie şi aici fac primul reproş general: nu ne-am ocupat de educaţie în toţi aceşti ani. A fost o democraţie atât de slabă, lăsată la voia individului, încât a rămas fără un conţinut naţional.

AMS: În istorie se numeşte: „perioada libertăţii anarhice".

VAS: Da, aşa este.

AMS: Vreau să revenim la subiectul nostru, la prima noastră discuţie, şi anume la legăturile dvs. cu serviciile de informaţii străine, occidentale, la care trebuie adăugat faptul că dvs., călătorind mult în Occident, aproape în toată lumea, prin activitatea de comerţ militar, aţi început să vă lămuriţi singur şi fără să vă ajute cineva despre diferenţa de eficacitate între economia de piaţă şi cea planificată.

VAS: N-am fost chiar copil de ţâţă. Din 1928 până în 1947 am prins Regatul. Am avut părinţi care nu iubeau comunismul. Trebuie să aveţi în vedere că eu nu călătoream în Occident ca turist, ci la un anumit nivel

guvernamental. De acolo sistemul democratic se vede în structura lui funcţională; ca turist îi simţi doar efectele.

AMS: Pe mine mă interesează când v-aţi convins că regimul comunist este condamnat, iar singura soluţie viabilă este democraţia?

VAS: Pe mine m-a izbit nefavorabil această lozincă: „Avem înaintea noastră la orizont comunismul!", şi eu, ca militar, ştiind ce înseamnă practic orizontul, mi-am dat seama că nu vom ajunge niciodată la orizont. Asta a fost baza, ca să spunem, din punct de vedere teoretic, chiar dacă pare simplu şi comic. Practic, au fost perioade care m-au încântat, chiar am fost entuziasmat de momentul în care Ceauşescu a rupt-o cu ruşii în 1968, dar după 1977 iar m-am trezit. Dar, în perioada acelui deceniu, l-am crezut, şi chiar m-am ocupat, cum spunea Ceauşescu, după ce fusese Tratatul de la Geneva, cu arma chimică. O zonă extrem de periculoasă, dar care te conducea direct la nivel strategic. Ceauşescu spunea: „Ţările sărace nu-şi pot permite să fabrice sau să cumpere arme sofisticate, dar trebuie să înceapă să se apere cu o armă mai ieftină". Si asta era arma chimică. Asta e motivul pentru care Ceauşescu a sărit în apărarea lui Gaddafi, despre care se spunea că foloseşte arme chimice.

AMS: În afară de George Pop, sigur că aţi avut contacte şi cu oameni de afaceri occidentali.

VAS: Cele mai multe contacte le-am avut cu ataşatul militar şi cu ambasadorul Statelor Unite şi cu ataşatul militar şi cu ambasadorul Franţei. Cu toţi cei patru am fost prieten. În 1990, m-am dus direct la Ambasada Franţei, l-am şi surprins pe ambasador. De ce m-am dus? Trebuia să fac din Comitetul de Stat al Planificării *(CSP,* n.a.) o unitate economică, având noul nume Ministerul Economiei. Stiam, din ce studiasem în domeniul economic, că Franţa avea un Minister al Economiei, care funcţiona de mulţi ani, aveam şi o carte de prin anii '70 despre activitatea acestui minister. Era sfârşit de an, început de an şi trebuia să găsesc soluţii şi nu aveam de unde să le iau, şi m-am dus la ambasadorul Franţei şi i-am cerut să-mi trimită un expert şi pe cineva care să mă poată lămuri în anumite privinţe pe care eu nu le înţelesesem din cartea aia mai veche.

AMS: Dle general, acum mă interesează perioada de dinainte de 1989, care este foarte importantă. Eu vreau să înţeleg mecanismele de gândire care v-au determinat să acţionaţi în felul în care aţi făcut-o, mai ales la Bucureşti. Există această ipoteză, a dlui Iliescu - vă spun cine a formulat-o -, că dvs., fiind un tip inteligent şi şmecher, v-aţi orientat văzând care este cursul evenimentelor. Eu, cunoscând o serie de lucruri, inclusiv din dosarele pe care vi le făcea Securitatea, ştiu foarte bine că eraţi de mult sub urmărirea Securităţii pentru o serie întreagă de întâlniri şi de legături, care îmi dovedesc că dvs.

eraţi avizat asupra ce urma să se întâmple cu România şi cu Ceauşescu în decembrie 1989.

VAS: Eu niciodată nu am cerut voie cuiva să fac ceva ce ştiam eu că fac bine. Aşa a fost şi cu întâlnirea de la Versoix, la fel şi cu englezii. Eram în misiune ca ministrul apărării la Londra, era omologul meu Tom King, într-o întâlnire nostimă, de fapt, pentru că fiecare venise cu un translator şi eu scap o expresie în franceză şi el imediat mă întreabă: „Vorbeşti franceza?" „Da!" Si zice translatorilor: „Ia plecaţi voi!" şi am rămas în tête-à-tête. Am vorbit despre Harrier, să preluăm avionul, am vorbit despre nişte fregate care, după cum vedeţi, ne-au fost vărsate după 20 de ani. Navele alea erau atunci bune şi mă tenta să mă întăresc la Marea Neagră. Nu are importanţă că ai nişte nave într-o mare închisă, dar când ai ceva semnificativ acolo nu-ţi mai intră turcii să-ţi ia calcanul, nu mai intră ceilalţi să-ţi facă nu ştiu ce, nu te mai ameninţă cineva.

AMS: Mă tot duceţi mereu după 1989, o să ajungem şi acolo, dar pe mine mă interesează deocamdată evenimentele

din 1989.

VAS: Vă spun de ce: pentru că *deal*-urile care s-au făcut înainte de '89 au ieşit la suprafaţă după. În Occident s-a mizat pe Mihai I. Am fost la rege, vorbesc cu el, şi când vine în ţară regele spune despre mine: „Tipul ăsta e alunecos". Din clipa aia a rămas singur. N-am vrut să-i spun maiestate, deşi l-am cunoscut de copil - eu străjer şi elev la Liceul Militar din Tg. Mureş, el străjer şi elev la Mănăstirea Dealul.

AMS: Vom ajunge şi la discuţia despre rege. O să-mi povestiţi ce aţi discutat. Mă interesează în momentul de faţă

semnalele pe care le-aţi avut înainte de decembrie 1989 privind răsturnarea lui Ceauşescu.

VAS: Semnalele mai serioase au venit târziu, cam în perioada când plătiserăm datoria externă a ţării, şi Ceauşescu devenise periculos. Dar primele semne de pericol pentru România au început de prin 1978. Atunci, când a început să se ceară să eliminăm din tehnica militară, din sistemul de componente electronice, aurul şi argintul, care făceau posibile, în sistemul militar, manevrele de fineţe, plus eliminarea aluminiului din anumite componente, ş.a.m.d., Ceauşescu a intrat într-o zonă care nu-mi convenea. În astfel de domenii, militarii simt imediat când cineva se îndreaptă spre trădarea interesului naţional. Apoi aflasem informaţii despre reacţia ruşilor la politica lui Ceauşescu.

AMS: Mă interesează felul în care s-a construit în mintea dvs. părerea că Ceauşescu trebuie îndepărtat. La un moment dat comunismul va fi condamnat,

iar Ceauşescu va fi schimbat de cineva: de puterile occidentale, de sovietici sau de poporul român.

VAS: Să ştiţi că în mediile de vârf ale regimului se comenta asta. Când ieşeam în societate, mai ales în întâlnirile cu activiştii de partid, aceştia erau nemulţumiţi. Erau oameni despre care ştiam că se pricep în domeniul comerţului, şi îmi spuneau: „Nu se face bine ce se face". Cei din domeniul politicii externe, de asemenea. Am avut relaţii foarte bune cu Stefan Andrei şi povesteam între noi pe drum, în călătorii pe care le făceam împreună: „Asta e bine, asta nu e bine". Încrederea era reciprocă. Ne întâlneam destul de des, îmi

dădea cărţi în limbi străine, care nu se găseau la noi şi nu conveneau, eu le trăgeam la xerox în două exemplare, unul îl dădeam lui şi unul îl păstram eu. Făcând acest schimb, în cadrul acestei relaţii, comentând ce găseam acolo, ajungeam de multe ori la concluzii comune, şi concluziile nu-i erau favorabile lui Ceauşescu.

AMS: În primăvară sau în vară 1989, să-mi spuneţi dvs., aţi făcut o vacanţă la lacul Balaton, în Ungaria.

VAS: Au fost două vacanţe. Prima a fost în cadrul schimburilor între armatele ţărilor participante la Tratat *(de la Varşovia,* n.a.). Se făceau astfel de schimburi de grupuri de militari pentru petrecerea vacanţei. Dar eu am fost şi în Grecia, Siria, Italia, aproape în toate ţările Tratatului de la Var şovia, prin alte părţi, şi am ajuns şi la Balaton. Prima în 1989, dar am mai fost la Balaton şi în 1990, când eram ministrul apărării.

AMS: Nu mă interesează deocamdată cea din '90. Mă interesează vizita din '89. Pentru că în dosarele UM 0110, contraspionaj ţări socialiste, aşa-numită antiKGB, şi ale Direcţiei a III-a contraspionaj eraţi urmărit. În ce priveşte Direcţia a III-a, aceasta a beneficiat de informaţii de cea mai bună calitate, selecte, venite din partea a doi ofiţeri AVO, serviciul de informaţii externe al Ungariei, care, după câte am văzut eu, au furnizat informaţii destul de precise. Este clar că au fost la faţa locului, că au fost în imediata dvs. apropiere.

VAS: Oamenii ăştia au vizat două întâlniri anume. Era mai întâi întâlnirea cu omologul meu ungar de la Direcţia de

Înzestrare. El a venit apoi cu Karpati, care era atunci şef al MSt-M ungar, ... în timpul evenimentelor din decembrie, ca ministru al apărării, mă suna noaptea să-mi spună că are sânge să ne dea... „N-avem nevoie de sânge, staţi cuminţi acolo."

AMS: Karpati a venit atunci la dvs. însoţit de un colonel sovietic, şeful KGB pe zona de Est.

VAS: Chestia asta am aflat-o ulterior, că răspundea de toată zona de Est. A mai venit atunci şi şeful Direcţiei de construcţii a lor, care săracu' a şi murit

înecat în mare după scurt timp. Seful acela de la KGB ocupa o zonă mai mare, nu putea să fie numai al Ungariei, era prea puţin pentru importanţa pe care o avea. Cred că acoperea zona Cehoslovacia, Ungaria, Iugoslavia şi probabil şi pe noi. Discuţiile cu el s-au purtat la masă, în public, era lume multă în jurul meu, la alte mese.

AMS: Aducea vorba despre Ceauşescu?

VAS: El spunea... Eu le povesteam mereu de unde am învăţat limba maghiară. Nu înţeleg de ce trebuie să ne ciondănim. Atunci când s-a cedat Ardealul, eram la Braşov, eram copil, în dreapta era o casă germană, şi în stânga una de maghiari. Noi la mijloc. Familiile noastre nu am rupt relaţiile între noi, deşi frontiera Ungariei ajunsese la câţiva kilometri de Braşov. Am învăţat cu copiii ăia limba maghiară şi germana, pe care le vorbeam chiar binişor.

AMS: A fost o tragedie pentru România, dar să nu intrăm acum în povestea celui de-al doilea Război Mondial. În dosarele Securităţii, aceste contacte pe care le-aţi avut cu

Karpati, cu colonelul KGB de pe zona Est-Europeană, rezultă că aţi purtat discuţii privind soarta lui Ceauşescu şi a României.

VAS: Nu s-a discutat asta. S-a discutat altceva: Ce facem, că soarta comunismului este pecetluită! Si dădea exemplul lor că, încă din 1954, au încercat reforma, dar noi am stat deoparte, că atunci când a fost presiunea pe Cehoslovacia, iar am stat deoparte, că românii au o tradiţie în a nu accepta sistemul sovietic ca atare, să ne comande, şi prin urmare va fi greu să pătrundă în România ideile lui Gorbaciov. El era preocupat de faptul că liberalizarea gorbaciovistă va fi respinsă de români, pentru că ei resping tot ce vine de la Moscova, din principiu. Or, acum era altceva, era adevărata reformă a sistemului. Cam asta a fost tema. El părea să spună că regimul în sine, şi al lor, şi al nostru, nu e bun. Asta s-a discutat.

AMS: Asta înseamnă că trebuia schimbat.

VAS: El tot repeta: „În '54 nu v-aţi băgat, în 1968 nu v-aţi băgat, dar neutralitatea asta ar trebui acuma să fie reconsiderată şi să gândim împreună ce să facem. Regimul începe să slăbească şi societatea nu va aştepta. Trebuie să faceţi ceva, să cooperaţi".

AMS: Să ne înţelegem: prim-adjunctul ministrului apărării din România, şeful MSt-M al armatei ungare şi şeful KGB-ului pe zona de Est a Europei se întâlnesc şi discută schimbarea regimurilor comuniste. Cum vi se pare chestia asta?

VAS: Nu ştiu dacă asta gândeau, dar probabil că se întrevedea un rezultat prin Gorbaciov. Mai pe româneşte, concluzia era că de data asta Gorbaciov va sparge băşica.

AMS: Stim acum bine, de la Stefan Andrei, că Ceauşescu v-a propus ca membru al CC pentru judeţul Mehedinţi, pus pe listă chiar de Ceauşescu personal. Odată cu nominalizarea dvs. pentru această funcţie, a plecat o adresă la Secţia cadre a CC, unde şef era Elena Ceauşescu, care avea obligaţia să ceară relaţii, cum se spunea, la alte instituţii. Cu această ocazie, Securitatea a răspuns Secţiei cadre a CC printr-un raport în care se afirma că aţi fost racolat cu ocazia excursiei de la Balaton şi că această racolare s-a făcut cu ajutorul unor femei de consum.

VAS: La Balaton am fost cu soţia şi nu m-am despărţit de ea nici un moment. Deci, momentul racolării este o invenţie a Securităţii. Nu a fost, pentru că, efectiv, fiind cu soţia şi cu fata, am stat „la pachet". Chiar şi la întâlnirea asta cu cei trei, ele au fost la masă cu noi. Mare lucru ele nu înţelegeau, iar câteodată vorbeam în maghiară. Eu n-am ieşit din zonă, dormitorul casei şi clădirile de acolo, să mă duc la Budapesta pentru o aventură.

AMS: Probabil că Securitatea a încercat o modalitate de a vă bloca accesul la o funcţie politică în care nu vă mai puteau urmări, pentru că le era interzis. Opinia mea este că ei au combinat informaţiile de la Direcţia a III-a, despre contactul de la Balaton, cu informaţiile de la Contrainformaţii militare, unde apăreaţi ca mare crai.

VAS: Mai mult ca sigur. Se adăugau tot felul de lucruri ca să te compromită.

AMS: Stim acum că Stefan Andrei s-a dus la Nicolae Ceauşescu cu diferite alte probleme şi cu ocazia asta l-a întrebat şi de ce a fost scos de pe liste Stănculescu. Si Ceauşescu a spus, vă reproduc aproape *mot-à-mot:* „Cei de la Secoritate mi-au transmis printr-un raport că a fost racolat în Ungaria cu nişte femei".

VAS: Tot Stefan Andrei mi-a spus că Elena Ceauşescu a avut o reacţie de genul: „Prea a fost ăsta plecat pe afară, ce să mai caute în CC?" Practic, eu nu am fost membru al Marii Adunări Naţionale, nici membru al CC. Am fost mulţumit că nu m-au băgat în chestiile astea.

AMS: Revenim la tema noastră şi la un alt episod, şi anume legătura dvs. cu ataşatul militar ungar, Sandor Aradi.

VAS: Aradi vorbea româneşte perfect, am discutat cu el de câteva ori, mi-a povestit cum a trăit în România şi cum a ajuns apoi în Ungaria. L-am simpatizat. Mi-am dat seama că vrea să afle mai mult despre noi, ştiam că are nevoie să obţină anumite informaţii, i-am dat exact ce ştiam că avea nevoie să

obţină, nu i-am dat nimic în plus care să penetreze în interior. Aveam destule variante pentru străini, să le dau ce voiam eu, nu ce voiau ei. Stiţi cum se spune, aşa s-a întâmplat şi în seara când am fost la *Naşul:* „Domnule general, eu v-am pus nişte întrebări, şi dvs. mi-aţi răspuns ce aţi vrut". Si eu am răspuns: „Dumneata m-ai întrebat ce ai vrut şi eu ţi-am răspuns ce am vrut". Ăsta a fost dialogul. Trebuie însă să ştii să controlezi dialogul.

AMS: Tot în dosarul dvs. de la UM 0110 apare o informaţie care este confirmată, de data asta public, prin mărturii ale gen. Neculicioiu, comandantul UM 0110, date la Senat cu ocazia audierii sale la Comisia senatorială privind evenimentele din decembrie 1989. Eu am găsit acolo, şi în dosar, şi în confirmarea pe care a făcut-o public, pentru că, dacă a spus-o acolo de faţă cu toţi senatorii, este deja publică, afirmaţia gen. Neculicioiu, din care rezultă următoarele aspecte. Ei urmăreau de foarte mult timp activitatea lui Aradi, îi ascultau telefoanele, şi la ambasadă, şi acasă. Aradi mi-a fost prezentat de foşti ofiţeri ai UM 0110 ca un agent cu putere extraordinară de penetrare în România, pentru că ştia perfect limba română, fusese sportiv la Steaua, avea un farmec extraordinar, făcea bancuri pe seama ungurilor etc. Era un foarte bun agent. Pe tot cursul verii anului 1989, Securitatea a înregistrat apelurile insistente pe care Aradi le primea de la baza lui din Ungaria, aflată la Budapesta. I se tot cerea un anumit lucru, codificat „coşul cu informaţii", sau „coşul cu fructe". Vă dau şi trimiterea: Dosar 33, pag. 23. În 11 septembrie 1989, Aradi răspunde pentru prima dată: „Mâine mă duc să iau coşul de fructe".

VAS: A venit la mine.

AMS: Generalul Neculicioiu împreună cu generalul Vasile, comandant la Direcţia a IV-a a Securităţii, pregătesc o întreagă operaţiune, cu echipaje, cu maşini de filaj, şi îl urmăresc pe Aradi toată ziua de 12 septembrie. Acesta, având o geantă în mână, vă face o vizită, după care... „Coşul cu fructe" trebuia luat de la generalul Stănculescu.

VAS: Există un sâmbure de adevăr. La vizita aia s-a întâmplat ceva interesant. Sunt lucruri care nu se ştiu. **AMS:** Vă rog.

VAS: Mie nu-mi plăcea să-i scot pe invitaţi pe afară sau la sala de protocol, ci îi invitam la mine în birou. Totdeauna procedam aşa cu ei, ca să vadă că sunt deschis. Nu intra acolo decât fata care servea cafeaua. Un ziarist din presă după '90 a spus că gen. Stănculescu a sărutat mâna nu ştiu cui... prostii! Să stabilim de la început un lucru foarte precis: în acel moment, Aradi nu a venit cu documente şi nici nu a cerut documente. Eu nu aveam documente. În general, nu ţineam documente la mine. A fost într-adevăr o perioadă, când se înfiinţau unităţile de rachete antiaeriene şi alesesem nişte

amplasamente secrete, când făceam rapoartele către Gheorghiu-Dej scrise de mâna mea, că scriam ceva mai frumos, pe care le semna ministrul, le trimitea, apoi veneau înapoi şi inclusiv copiile le ardeam. Îmi făcusem o tavă aşa, o cutie mare, în care ardeam documentele, să nu ajungă pe mâna ruşilor.

AMS: Ce v-a cerut Aradi?

VAS: Aradi a spus: „Domnule general, ce facem mai departe?" „Ce să facem?" - zic. „Păi, mi s-a spus că s-a discutat cu dvs. în trecut... "

AMS: Discuţia de la Balaton.

VAS: Exact! „Trebuie să ne unim ca să ieşim din această încurcătură care se cheamă boala comunismului."

AMS: Asta face legătura foarte clar între contactul de la Balaton şi misiunea lui Aradi.

VAS: Si eu i-am răspuns: „Măi, Aradi, ce putem să facem noi? Să aşteptăm, că n-avem cum să începem noi doi, suntem prea jos. La Ialta cei doi au hotărât ce vor face cu Europa. Se vor întâlni din nou ca să hotărască. După aia vine rolul oamenilor care să facă operaţia în sine. Asta trebuie făcut. Să vedem. Nu pot să garantez la ora actuală că vom reuşi, numai noi doi. Eventual tu ai legătura pe o parte, eu am legătura pe altă parte. Ce facem? Tu ştii că şi la tine, şi la noi toată lumea este cu ochii pe ăştia care suntem de origine burgheză". A fost o discuţie care, în primul rând, nu a fost înregistrată, sigur, că nu aveau cum, pentru că eu controlam biroul periodic, să nu-mi apară ceva. Si în al doilea rând, nu a existat nici un schimb de documente, lucru care ne-a ferit de orice încurcătură. Trebuie să fii idiot, cum probabil a fost ăla de la Securitate care a scris treaba asta, să schimbi documente cu ataşatul militar maghiar în sediul Ministerului Apărării Român.

AMS: Dar v-a dat un număr de telefon pe un bileţel?

VAS: Nu. Ăla a fost altceva. Era un bileţel cu care am plecat de la minister, nu am avut timp să-l ard, şi când am oprit pe drum la stop la Dorobanţi, din bulevard se traversa din ambele sensuri, şi la stopul ăla de la Hotel Dorobanţi, actualmente Johnson, am deschis geamul şi l-am aruncat în canal.

AMS: Era un telefon important?

VAS: Nu era un telefon cu care trebuia să ajung cu el acasă.

AMS: Am înţeles, era de la o femeie. Si Securitatea a deschis canalul şi a căutat de a înnebunit.

VAS: După ce am ajuns ministru, în 1990, vine unul de la Direcţia a III-a: „Domnule ministru, spuneţi-mi şi mie ce-aţi avut în bileţelul ăla, că a trebuit să

ridicăm canalul, să-l curăţăm, i-am chemat şi pe cei de la vidanjare?" „Păi, dacă nu-mi mai era de folos şi l-am aruncat în canal, la ce vă mai trebuia?"

AMS: Sunteţi sigur că era de la o femeie?

VAS: Soţia mea era foarte geloasă.

AMS: Dar suspiciunile Securităţii erau îndreptăţite. Si faptul că eraţi unul dintre puţinii oameni care aveau contacte frecvente şi multe întâlniri afară. Unele dintre ele nu le puteau controla. În ultimul timp, nu mai anunţaţi întâlnirile cu delegaţiile militare străine, ci doar dădeaţi un telefon: „Vine o delegaţie pakistaneză peste două ore, mă duc la aeroport" etc., astfel încât Securitatea să nu aibă timp să organizeze supravegherea. Apropo, fac o paranteză acum, ca să vedeţi pe unde au ajuns. Aţi fost undeva prin Nordul Africii, în Maroc sau în Algeria, şi aţi primit cadou un pumnal bătut cu diamante, cu safire.

VAS: Da, aşa este.

AMS: Dvs. v-aţi dus în bazar, aţi cumpărat un pumnal asemănător, dar de tablă, cu pietre, cu sticle, şi aţi păstrat pumnalul ăla extrem de valoros. Si l-aţi predat pe celălalt, că aveaţi obligaţia să predaţi cadourile.

VAS: Nu s-a predat. Am făcut înlocuirea pentru securitatea mea. Când era Manciur ambasador, care a devenit apoi şef

de protocol la Iliescu, şi am fost la regele Marocului, convorbirea a fost în franceză, apoi am rugat să vorbim în limba lor. A venit translatorul, vizavi a stat actualul rege, care atunci era prinţ moştenitor, şi Manciur în dreapta. Am fost decorat cu Ordinul Alauiţilor *(Alawi,* n.a.), în grad de cavaler, care era foarte înalt. Apoi mi-au dat acest cadou. Manciur era disperat: „Ce facem, tov. general, că nu am raportat că veţi fi decorat". „Stai liniştit, facem telegramă, semnez şi eu", şi pe telegramă în final am băgat următoarea frază: „Rog a aproba ca obiectul dăruit să rămână asupra posesorului" şi am primit pe telegramă: „Aprob!"

AMS: Da, dar, pe telegramă aţi trecut pumnalul ăla de tablă luat din bazar.

VAS: Nu, dar dacă mi-l cereau, voiam să-l dau pe ăla. Când a început procesul meu, pumnalul original l-am vândut pe un miliard de lei vechi. Procesul a început în 1999, au făcut tot posibilul să mă lase fără bani, şi în 2001 sau 2002 am fost nevoit să-l vând. Mi-au lansat aceste procese ca să mă blocheze din punct de vedere financiar.

AMS: Începuseraţi afacerile cu Bali şi mergeau foarte bine.

VAS: M-au blocat mai întâi aici, pentru că a trebuit să-mi dau demisia de la banca pe care am înfiinţat-o. Când a început celălalt proces, Timişoara, m-am dus şi mi-am dat demisia de la Bali. Le-am spus: „Nu pot să iau banii de la

Bali, în timp ce eu sunt judecat pentru crime". Alţi bani nu am avut. Bani înainte de evenimentele din 1989 au avut oamenii de culoare din România.

AMS: Aţi mai avut semnale, să zicem explicite, prin care vi se transmitea că Ceauşescu va fi înlăturat de la putere?

VAS: Două momente îmi aduc aminte. Primul, atunci când a venit Gorbaciov în România. Am aflat că a fost scandalul ăla mare între Gorbaciov şi Ceauşescu, s-au contrat foarte dur. Ceauşescu i-a reproşat lui Gorbaciov că distruge comunismul. Când a plecat la Moscova, Gorbaciov îi spune secretarului-adjunct cu propaganda de la ruşi, nu-mi amintesc acum exact numele, îi spune: „Acest Ceauşescu va termina rău!"

AMS: Cum aţi aflat această informaţie?

VAS: Noi am avut mai multe întâlniri cu sovieticii. Ultima a fost cu Tratatul de la Varşovia în 1989. Această întâlnire a lui Gorbaciov la Bucureşti cu Ceauşescu a fost prilejuită de întrunirea Tratatului de la Varşovia. Practic era întâlnirea noastră, a militarilor, iar delegaţii militari au comentat. Noi şi aşa aveam totdeauna obligaţia ca, dacă se încheie vreun acord cu sovieticii sau în Tratat, să introducem amendamente, să nu fim de acord cel puţin cu un punct. Să avem cel puţin o idee împotriva lui. Eram de acord în principiu, dar nu eram de acord în problema X. Atunci mi s-a spus clar: „Ciocnirea a fost extrem de dură!" Eu am undeva notat numele acelui secretar cu propaganda care a transmis informaţia, pentru că m-a frapat ameninţarea lui Gorbaciov.

AMS: Iar persoana asta v-a spus că Gorbaciov a declarat: „Acest Ceauşescu va sfârşi rău"?

VAS: Nu, secretarul ăsta i-a spus generalului Rus, iar acesta mi-a spus mie.

AMS: Generalul Rus, comandantul Aviaţiei Militare, cel cu care aţi colaborat strâns în decembrie 1989?

VAS: Comandant al Aviaţiei cred că era.

AMS: Este important pentru ce s-a întâmplat în decembrie. Prin urmare aţi aflat de această avertizare dură prin generalul Rus.

VAS: Repet: „Acest Ceauşescu va termina rău!"

AMS: Alte semnale aţi mai avut?

VAS: Nu ceva deosebit. Mai mult aflam prin relaţiile economice.

AMS: Dar dvs. nu primeaţi buletinele informative ale serviciilor de informaţii militare? Ce scria în ele? Nu primeaţi buletine de la Direcţia de Informaţii a Armatei?

VAS: Nu prea mă omoram cu ele, pentru că erau slabe.

AMS: Pe aceste buletine nu apăreau lucruri îngrijorătoare?

VAS: Nu s-au străduit aşa de mult să facă o analiză. Nu m-a frapat nimic din tot ce scriau acolo. Aluzii, fraze standard, limbă de lemn. Informaţiile interne la nivelul Armatei au fost slabe, ajungeau la ministru şi la Ceauşescu şi din cauza asta arătau ca nişte informări de partid.

AMS: Ce v-aţi spus când aţi văzut întâlnirea de la Malta din 2-3 decembrie 1989?

VAS: Că asta nu poate să rămână fără urmări. Că este hotărârea asupra ruperii. Mă aşteptam aşadar la acţiuni. Ce fel de acţiuni? Politice, militare şi economice, toate trei însumate, care vor veni una după alta într-un tăvălug, ca o avalanşă. Înţelegerea de la Malta îndeplinea prima condiţie a schimbării. Urmau acţiunile concrete.

AMS: Şi ce probleme v-aţi pus în faţa unui astfel de pericol asupra căruia eraţi avizat? Că eu, anonimul Stoenescu, nu cunoşteam lucrurile astea. Dvs., ca general al Armatei, ce v-aţi gândit să faceţi în momentul când va veni tăvălugul?

VAS: Nu ştiam forma în care va veni şi ordinea în care va veni. Dar, am aşteptat. Pot să vă spun mai mult, că, la finele anului 1989, lucram la o dare de seamă cu activitatea, şi nu am ştiut de primele măsuri luate la Timişoara. Direcţia Informaţii nu mi-a dat buletinul, Guşă nu mi-a spus nimica, Milea nu mi-a spus nici atâta. Când mă duc la Milea să discut problema raportului de sfârşit de an, cu rugămintea să aprobe să-l facem mai scurt, ministrul îmi spune: „Sunt necăjit, uite ce-am păţit la Timişoara". „Păi, când?" „Păi de două zile, de trei zile sunt aşa." Răspund: „Eu n-am primit nici o informaţie până acum". „Nu era cazul pentru tine, i-am spus lui Guşă, i-am spus lui Ilie."

Document

La ora 06.45 din dimineaţa de 17 decembrie 1989, Nicolae Ceauşescu îi ordonă ministrului Apărării să organizeze în Timişoara o defilare militară cu scopul de a descuraja continuarea acţiunilor de protest şi a atacurilor violente. În consecinţă, generalul Vasile Milea ordonă constituirea unor detaşamente însumând 500 de militari, desfăşurarea pe patru coloane şi defilarea cu drapelul de luptă şi cu fanfara pe patru trasee diferite din oraş. La ora 07.30, generalul Guşă revine de la odihnă în biroul ministrului Apărării şi este informat asupra măsurilor luate peste noapte. Apoi,

Milea este sunat din nou de Nicolae Ceauşescu. După ce închide, ministrul i se adresează lui Guşă: „Uite, măi, ni se reproşează că Armata nu a luat nici un fel de măsuri". La scurt timp va suna ministrul de Interne, alertat de generalul Iulian Vlad în legătură cu intenţia de a scoate din nou Armata pe străzi pentru defilare: „A sunat Tudor Postelnicu, iar din frânturile de conversaţie am reţinut că acesta spunea că Ministerul de Interne stăpâneşte

situaţia din Timişoara şi că nu are nevoie de armată deocamdată, deoarece are Securitate, Miliţie şi Grăniceri. Acest lucru l-a confirmat şi ministrul, spunând: «Da, de câteva zile au luat şi grănicerii la ei»"[1].

La ora 12.00, ministrul Apărării a ordonat transmiterea la toate unităţile a indicativului TABELA ABC ANA. „Acest indicativ avea în vedere aplicarea unui set de măsuri organizatorice în scopul trecerii, în ordine, la desfăşurarea unor activităţi care să asigure ridicarea capacităţii de luptă a comandamentelor şi unităţilor. Printre acestea se număra şi asigurarea continuităţii conducerii în afara orelor de program şi pe timpul nopţii, amplificarea controlului asupra modului cum se executa serviciul de zi şi de gardă."[2] Indicativul TABELA ABC ANA a fost transmis ca urmare a anunţării oficiale a vizitei lui Nicolae

[1] Procuratura României, Procuratura Militară Cluj, Dosar 9/P/1990, *Declaraţia olografă a gen. Ştefan Guşă din 13.02.1990,* p. 1 (de aici PR.PMCj.).

[2] Autor colectiv, coordonator gen.div. (r) Costache Codrescu, *Armata română în revoluţia din decembrie 1989,* Ed. Militară, Bucureşti, 1998, p. 45.

Ceauşescu în Iran şi nu a avut vreo legătură cu evenimentele de la Timişoara. Însă, între orele 12.00 şi 12.30, Nicolae Ceauşescu îl sună de două ori pe Vasile Milea, mai întâi reproşându-i că nu a scos blindatele pentru defilare şi apoi informându-l că „Armata a fost atacată la Timişoara". Era vorba despre incidentul cu fanfara. Generalul Guşă a amintit scena în declaraţia sa olografă din 13 februarie 1990: „După puţin timp a sunat din nou Cabinetul 1, respectiv Nicolae Ceauşescu, deoarece ministrul a spus: «Am înţeles, tovarăşe secretar general, trimitem o companie de tancuri imediat. Am înţeles». După care a cerut imediat legătura la Timişoara şi a ordonat ca să pregătească imediat o companie de tancuri care să se deplaseze către Centru, atenţionând să fie foarte atenţi şi să nu cumva să se tragă sau să se întâmple vreo nenorocire"[1].

AMS: Eu cred că starea lui Milea era generată de altceva. În dimineaţa de 17 decembrie, la ora 06.45 l-a sunat Ceauşescu şi i-a reproşat că nu a scos Armata cu muniţie pe străzile Timişoarei. Guşă recunoaşte, în depoziţia la procesul lui, că Milea era supărat pentru faptul că Ceauşescu l-a admonestat că Armata nu şi-a făcut datoria. Prin asta Ceauşescu înţelegea ieşirea cu muniţie de război în noaptea de 16 spre 17 decembrie şi lichidarea manifestanţilor. În acea convorbire de la ora 06.45 i-a ordonat să scoată trupele la defilare. Mai ţineţi minte pe la ce oră v-aţi dus la Milea?

[1] PR.PMCj,, documentul citat, p. 2.

VAS: Pe la ora 13.00.

AMS: Târziu deja. Milea scosese deja trupele la defilare, fuseseră atacate, Ceauşescu l-a sunat din nou şi l-a minţit că a decretat starea de necesitate, iar după ora 12.00 Milea a emis ordinul de luptă.

Document

Ordinul dat de generalul Vasile Milea forţelor militare de la Timişoara şi transmis de adjunctul şefului Marelui Stat-Major, generalul Eftimescu, prin Armata a 3-a de la Craiova. Ordinul prevedea distribuirea muniţiei de război, folosirea tancurilor şi dreptul de foc.

ORDINUL MINISTRULUI APĂRĂRII NATIONALE

Transmis de General Eftimescu Retransmis de lt.col. Ilie Marin. 17 decembrie 1989

- Muniţia se ţine pe companii centralizat, nu pe soldaţi.
- Ofiţerii poartă pistoalele cu unitatea de foc.
- Când sunt chemaţi la eşaloanele superioare sau organele de partid şi de stat se deplasează înarmate.
- Se cheamă cadrele din concedii.
- Funcţiile unicat se cheamă în cazarmă chiar dacă sunt în economia naţională.

- La compania cu 3 plutoane să se asigure 4 ofiţeri.
- Comandantul de unitate se cheamă la unitate chiar dacă sunt în economie.
- Subunităţile de intervenţie să aibă mijloace de legătură.
- Pe fiecare tanc să fie asiguraţi 3-4 pistolari ca desant pe tanc - înarmaţi - în măsură să răspundă la provocări.
- Mecanicii conductori să fie mai activi.
- TAB-ul să aibă strictul necesar pentru a fi mai mobil.
- Militarii care sunt numiţi în acţiuni să aibă hrană rece pentru 1-2 zile.
- Demonstranţii să fie serios avertizaţi şi apoi să se tragă la picioare.
- Sunt unii dintre demonstranţi care împing bătrâni şi copii în faţă, mijloacele noastre să-i ferească pe aceştia.
- Subunităţile de arme să fie pregătite ca infanterişti.
- Patrulele în oraş să fie formate dintr-un cadru + 4 militari în termen înarmaţi.

Primit : Ajutorul ofiţerului de serviciu principal
ss/ Maior Vlăduţu Gheorghe.
Pentru conformitate
p. COMANDANTUL U.M. 01204
Lt.col.
Balasz Ştefan
(semnătura şi ştampila unităţii)

VAS: Milea era panicat. Vezi că aşa, aşa... foarte precipitat mi-a spus lucrurile astea, că o să plece o echipă, ar fi bine să te duci şi tu. Zic: „Păi, nu am fost informat, am şi treabă, ce să caut acolo?" Atunci Milea s-a gândit şi mi-a spus: „O să iei legătura cu şefii comisiilor de recepţie ale tale din unităţile economice, ca să afli starea de spirit, pentru că nu am nici o informaţie despre starea de spirit a muncitorilor".

AMS: Dumneavoastră picaţi exact pe momentul când Milea dăduse deja ordinul care conţinea şi dreptul de deschidere a focului.

VAS: Eu am protestat că nu am fost informat, iar el mi-a spus: „Tu nu eşti operativ, i-am informat pe ceilalţi". Nu exclud să fi fost şi o atenţionare a lui Milea: „Fii atent cu cine vorbeşti!" În orice caz, i-am spus că nu vreau să mă duc, nici nu am timp să mă îmbrac, nu sunt pregătit. La care el zice: „Nu ai valiza de alarmă?" „Ba da." „Păi, ia-o p-aia şi pleacă cu ea." În al doilea rând, şi asta este mai important, nu voiam să plec acolo pentru că, dacă treaba era pornită, treaba trebuia rezolvată la Bucureşti. Eram conştient că, dacă ăsta era semnalul, acţiunea principală urma să se desfăşoare la Bucureşti.

AMS: Avea ţi sentimentul că la Timişoara este o diversiune? Sunteţi militar. Ştiţi ce înseamnă o diversiune: acţiunea într-un loc îndepărtat pentru a masca lovitura principală în centru.

VAS: Aşa cum mi-a descris Milea incidentele la început, acolo au fost greşeli una după alta ale factorului politic local. În loc să liniştească lucrurile, au făcut mai rău. Prim-secretarul

Bălan era speriat, apoi cei de la Securitate nu şi-au făcut datoria. Dar principala motivaţie a refuzului meu de a mă duce era că, dacă a început treaba, ea se finaliza la Bucureşti şi voiam să fiu aici la momentul ăla.

AMS: Vă gândeaţi deja la înlăturarea lui Ceauşescu?

VAS: Dacă era vorba de aşa ceva, trebuia să fiu în Bucureşti, ce să caut la Timişoara, unde este diversiunea?

AMS: Aţi discutat lucrul ăsta cu Milea?

VAS: Nu puteam discuta cu Milea aşa ceva, pentru că Milea era fan Ceauşescu cum sunt ăştia acum fani Michael Jackson. Milea a fost un copil de ţăran sărac, care a ajuns bine, pe funcţia cea mai înaltă a Armatei, şi a datorat totul regimului comunist, şi pentru asta era gata să dea ordine pentru participarea Armatei la represiune.

AMS: Domnule general, dacă aş fi un analist al serviciilor secrete, dacă aş fi ofiţer în SRI sau în SIE, şi aş lua spre analiză toate legăturile dvs. cu serviciile străine dinainte de 1990, aş spune că i-aţi ajutat, că aţi colaborat cu ei. De exemplu, pe George Pop l-aţi ajutat să penetreze, la vânătoarea

aia, la conducerea Armatei, apoi până la Ceauşescu şi aşa

mai departe. Deci, de ajutat, i-aţi ajutat.

VAS: Da, i-am ajutat să ajungă unde doreau.

AMS: E o formă de colaborare. Nu negaţi.

VAS: Da, da. Nu neg. A fost faptă reală, văzut, nu a fost pe ascuns, a fost public.

AMS: Repet cu insistenţă că există această teorie că, aflat în CC, v-aţi orientat la faţa locului şi aţi acţionat. Or, din ce mi-aţi spus până acum, în primul rând: eraţi avizat asupra a

ce urma să se întâmple; şi, în al doilea rând: eraţi pregătit bine să acţionaţi pentru răsturnarea şefului statului.

VAS: Nu te poţi orienta în astfel de situaţii. Poate au fost nişte măsuri pe care le-am luat, pe care le-am găsit cele mai bune ale momentului, dar nu erau chiar inventate atunci. Mă gândisem îndelung la ele, pe baza experienţei acumulate din contactele pe care le-am avut.

AMS: Ne oprim aici.

VAS: Vă mulţumesc mult.

III

Interviu din 5 august 2009 Bucureşti, Spitalul Militar Central

Următoarea întâlnire era programată pentru luni, 27 iulie 2009, dar în seara de duminică 26 iulie starea sa de sănătate se agravează brusc şi generalul Stănculescu este internat de urgenţă la terapie intensivă. Este readus în rezerva sa la 3 august.

AMS: Suntem la o nouă întâlnire, este 5 august, sper că vă simţiţi mai bine.

VAS: M-am speriat puţin. Aşa se întâmplă când... Taică-meu a murit, săracul, în acest spital la 11 noiembrie 1933 şi a murit de dublă pneumonie. Eu am avut acum aceste tulburări... o sufocare teribilă. Atunci medicii s-au gândit că ar fi mai bine să... eu am înţeles că, dacă se întâmplă ceva, să nu fie vina lor. Aşa am trecut la terapie intensivă şi mi-am revenit.

AMS: Dle general, acum, că aţi pornit pe drumul ăsta, eu sunt mulţumit din punctul de vedere al românilor, intenţionez să pun titlul cărţii: „În sfârşit, adevărul!" Vi se pare potrivit?

VAS: În sfârşit, sper că da.

AMS: Rugămintea mea, tot în numele românilor, este să nu ascundeţi nimic.

VAS: Tocmai de aia v-am chemat, să vedem, să analizăm. Dialogul cu dvs. mă şi ajută să-mi aduc aminte. Nu ascund lucruri din interes.

AMS: Chiar dacă sunt lucruri care nu vă convin sau sunt împotriva unei eventuale imagini a dvs. în istorie, e bine să nu ezitaţi.

VAS: Eu o să vă rog să facem separat prezentarea unor păreri asupra unor tovarăşi de drum, cum se spune, şi atunci pot să marchez mai bine.

AMS: Continuăm foarte puţin discuţia de data trecută în care tema a fost legată de informaţiile pe care le-aţi primit înainte de '89 şi care, într-un fel, v-au pregătit pentru momentul schimbării. A mai existat o mişcare foarte interesantă a dvs., în toamna lui 1989, cu ocazia nunţii fiului gen. Stamatoiu, o nuntă mare la Cercul Militar Naţional. Atunci aţi cerut cu insistenţă gen. Alexie, secretarul de stat de la Departamentul Securităţii Statului, ca să-l scoată pe ginerele dvs. dintr-o unitate operativă a Securităţii şi să-l treacă pe o linie moartă, la o unitate mai ferită.

VAS: Era parcă la STS. Nu ţin minte exact, dar cred că era la serviciul special.

AMS: De ce aţi făcut manevra asta?

VAS: M-am gândit la următorul lucru: să nu-l las, dacă se întâmplă ceva, să fie tocat. Şi, de fapt, i-am zis într-un final să se retragă şi s-a şi retras.

AMS: Sunt două elemente aici. Unu: asta presupune că ştiaţi ce urma să se întâmple în decembrie; doi: ştiaţi că Securitatea va fi tocată în decembrie.

VAS: Nu ştiam că se va întâmpla exact în decembrie, mă aşteptam să se întâmple mai repede, prin noiembrie.

AMS: La Congres?

VAS: Mă gândeam că Congresul va naşte nişte nemulţumiri, pentru că la Congres s-a minţit grosolan în Raportul final. Întâmplător, pe la sfârşitul lui septembrie, m-am dus la CC şi am trecut pe la Manea[1], care era în antecameră *(a cabinetului lui Nicolae Ceauşescu,* n.a.). Şi Manea vorbea cu prim-secretari şi l-am auzit că spunea: „Nu, domne, ascultă ce-ţi spun eu, aşa, raportezi atâta". Era vorba de recolta la cereale. Nişte cifre... Şi eu am întrebat: „De ce faceţi asta?" Iar el mi-a răspuns: „Tovarăşul vrea să arate că avem cea mai mare recoltă din istorie". Am plecat foarte mirat. Ca dovadă că atunci când am trecut la CSP, pe care l-am transformat în Ministerul Economiei, când am cerut adevărul am văzut că, de la 60 de milioane de tone, era vorba de 17 milioane. Atâta era.

AMS: Revenim la cele două elemente. V-aţi scos ginerele de acolo din două motive. Unu: vă aşteptaţi să se producă

[1] Constantin Manea, şeful de cabinet al lui Nicolae Ceauşescu din clădirea CC

al PCR.

schimbarea, mai devreme, în noiembrie; doi: vă aşteptaţi ca Securitatea să fie tocată. **VAS:** Da.

AMS: Cum aţi ajuns la concluziile astea?

VAS: Cum am ajuns la concluziile astea? Dacă ştiţi, a existat un fel de nemulţumire în Armată tot timpul pentru avantajele pe care le avea Securitatea. Era întotdeauna scoasă pe tavă în faţă, iar Armata era trimisă la muncile cele mai grele. În 1989 am avut 80 000 de oameni în economie, începând cu frumosul palat, Casa Poporului, până la canalul Bucureşti-Dunăre pe Argeş, plus în agricultură. Starea de spirit în Armată era total ostilă Securităţii.

AMS: Vă aşteptaţi să existe un conflict între Securitate şi Armată odată cu căderea lui Ceauşescu?

VAS: Da, da. Stând de vorbă cu oamenii, erau nemulţumiţi.

" " 5 5

Veneau rupţi de la munci, după ce culegeau porumbul, veneau zdrenţuiţi soldaţii şi subofiţerii, erau foarte nemulţumiţi şi am avut legături cu foarte mulţi. După cum ştiţi,

5 5 5 O 5 1 5 5 '

la 23 august 1989 nu s-au făcut avansările la gradele supe rioare şi imediat s-a răspândit zvonul că cei de la Securitate le-au primit. Era o diversiune, eu ştiam asta, dar nu puteai s-o opreşti. Ura pe securişti venea şi din frustrare, dar şi de la ideea că Ceauşescu stă la putere pentru că îl apără Securitatea.

AMS: Bine, dar asta presupune că ştiaţi că schimbarea lui Ceauşescu se va produce prin violenţă. Că altfel, venea un înlocuitor al lui Ceauşescu din CPEx care n-avea de gând să accepte un conflict între Armată şi Securitate. Să ne gândim

cu luciditate: îi urmează un secretar din CPEx, sistemul nu se schimbă. O revoltă a Armatei împotriva Securităţii este exclusă, nu este realistă în aceste condiţii.

VAS: Nu uitaţi că eu nu acceptam să se facă o schimbare de acest gen! O schimbare de acest gen ar fi fost o continuare, poate un fel de a aduce varianta gorbaciovistă la noi în România.

AMS: Adică, dvs. contaţi, în toamna lui 1989, pe o schimbare violentă în România?

VAS: Contam pe o schimbare radicală şi ştiam că erau pregătite apărări ale lui Ceauşescu, în cadrul luptei întregului popor, zisă, în spate, dacă suntem ocupaţi de ruşi, că ruşii erau principala ameninţare. Din '68 ăsta a fost inamicul.

AMS: Ştiaţi că există formaţiuni ascunse pregătite pentru a rezista?

VAS: Nu ştiam prea multe, dar ştiam că s-a făcut ceva. Ca să aflu mai târziu că au existat nişte oameni care erau puşi deoparte să nu fie concentraţi, să nu fie mobilizaţi, să nu fie trimişi pe front, din partea activă şi din rezerva Armatei sau din rezerva statului, pentru că erau şi activişti acolo. Ei erau totdeauna separaţi, într-un fel. Nu participau la concentrările pe care le făceam, totdeauna apăreau scutiri masive, câteva sute la o unitate, din care aduceai şase, şapte mii de oameni la bază şi la dublură. Pe urmă începeau intervenţiile: că e mama, că e tata, că e fiul. Îmi dădeam seama că nu era vorba întotdeauna de pile, ci de retrageri discrete din programul normal.

AMS: Ce misiuni aveau?

VAS: Misiunile erau date direct de Comitetul Central, cred că prin Secţia militară. Nu le cunoşteam.

AMS: În lipsa lui Ion Coman, care era la Timişoara, cine conducea Secţia militară a CC?

VAS: Era un colonel inginer Barbatî (?) sau celălalt, nu mai ştiu, erau doi colonei, unul se ocupa de dotare, iar celălalt era de infanterie. Nu-mi mai aduc aminte, de regulă ori unul, ori altul ştiam că rămâneau la comanda Secţiei militare, când pleca Coman.

AMS: Ceea ce numim fenomenul terorist nu putea fi declanşat fără aceşti doi indivizi, asta vreţi să spuneţi?

VAS: Cam aşa ceva. Ar fi trebuit să existe cineva care să apese pe buton. Oricum nu putea să fie chiar atât de spontan, organizată să apară spontan, ca să nu apară alte încurcături.

AMS: Este destul de clar, dar nu vreau să ajungem chiar aşa de departe. Mai târziu vom discuta şi detaliile fenomenului terorist. Mă interesează acest aspect surprinzător pentru mine: dvs. declaraţi cu totală francheţe că vă aşteptaţi ca, odată cu schimbarea lui Ceauşescu, în noiembrie, decembrie, când o fi, să existe o reacţie a Armatei faţă de Securitate.

VAS: Pe mine m-a mirat, şi m-a şi speriat într-un fel, ceea ce se pregătea pentru Congresul al XIV-lea. Chiar aşa am ajuns, să fim minţiţi ca nişte proşti? A fost o surpriză, care a fost apoi confirmată de ce am văzut acolo la CSP Faptul că nu s-a putut mişca nimic la Congres a fost din cauza fricii de Securitate. O mişcare pe care mulţi nu au înţeles-o a fost aceea că activiştii de partid au găsit atunci ocazia să invoce scuza pentru inactivitate, pentru un gest măcar... „Ne supraveghea Securitatea, ne omorau dacă făceam ceva"... , chestii de-astea. Mărturisesc că am crezut şi eu varianta asta.

AMS: Dar vreau să vă întreb următorul lucru: ca general al Armatei române aveaţi sentimentul slab - mediu - puternic că Securitatea este de fapt

loială lui Ceauşescu şi că aceasta va fi de fapt principalul obstacol pentru înlăturarea lui

Ceauşescu?

VAS: Eu îi vedeam pe ei mai fermi de partea lui Ceauşescu şi nici nu mă gândeam că vor fi primii care vor acţiona împotriva lui. Cu legăturile pe care le aveau în interiorul lor, între ei, ştiau mai mult ce vor să facă. Poate din punctul ăsta de vedere, dacă ar fi fost un contact prealabil la anumite niveluri între Armată şi Securitate, altfel ar fi stat lucrurile.

AMS: S-a făcut contactul între Vlad şi Milea, dar Milea a refuzat în vreo două, trei rânduri.

VAS: Ne speriam unii de alţii. Ne era frică unii de alţii.

AMS: Era firesc. Reacţia era firească.

VAS: Vedeţi dvs., atunci poate nici nu acţionam aşa, dispersat, şi ne-am pulverizat, şi făceam o mişcare comună *(gest cu pumnul strâns,* n.a.).

AMS: Ajungem şi la acest aspect, că o să vedeţi că Securitatea are nişte argumente care vă contrazic.

VAS: Eu v-am spus ce am simţit atunci, iar dvs. puteţi constata ce am pierdut prin această eroare.

AMS: Dle general, în acest punct trebuie să vă opresc şi să fac apel la pregătirea dvs. strategică superioară. Ceea ce prezentaţi dvs., ideea că Armata era nemulţumită de Securitate, invidioasă, chiar furioasă, este doar un indiciu al atmosferei, un detaliu de mediu, de fundal. Doar nu vă puteţi imagina că, dacă Ceauşescu era schimbat la palat după

scenariul Gorbaciov, prin votul CPEx, cu alt lider comunist, Gogu Rădulescu sau Dăscălescu, Armata începea să tragă în Securitate? Aşa ceva este în afara realităţii acelui sistem. Ar fi mârâit, ar fi primit avansările refuzate de Ceauşescu, ar fi obţinut un alt ministru. Stop! Aici lucrurile se opreau. Eu v-am lăsat să dezvoltaţi teza, dar ea nu este tronsonul principal, de esenţă al fenomenului pe care l-aţi cunoscut înainte de a se declanşa: distrugerea militară a Securităţii de către Armată. Distrugerea militară a Securităţii era scenariul GRU şi KGB, pentru toate căderile de reţele pe care i le produsese Securitatea în timp, pentru existenţa lui UM 0110, pentru că Securitatea cam avea lista spionilor sovietici, chiar şi numai bănuiţi. Prin urmare, faptul că Armata era nemulţumită de Securitate era doar fondul care putea fi exploatat de acţiunea serviciilor sovietice. Vă întreb din nou: de unde aţi ştiut că în noiembrie sau decembrie 1989 Armata va trage şi va distruge Securitatea?

VAS: Aveam informaţii. Acest subiect, cum l-aţi prezentat dvs., se discuta între anumiţi generali.

AMS: Concluzia mea este că v-aţi scos ginerele din unitatea operativă a Securităţii pentru că ştiaţi precis că va urma un conflict armat între Armată şi Securitate.

VAS: Da, ştiam şi nu voiam ca el să fie implicat. N-am ştiut cum se va desfăşura, n-am ştiut că va interveni Militaru. Militaru a avut alt plan de distrugere a Securităţii, pe care nu l-a făcut singur, şi m-a surprins şi pe mine.

AMS: Vă pun aceeaşi întrebare pe care i-am pus-o şi dlui Măgureanu: în momentul în care sovieticii planificau

înlocuirea unui lider comunist, nu o făceau întâmplător, întotdeauna aveau un candidat pregătit, un înlocuitor. Cam cine credeţi că era?

VAS: Cum au decurs lucrurile ulterior, cred că cel care a fost, deşi, chiar aşa... să se fi potrivit să ne suprapunem?

AMS: Vă referiţi la dnul Ion Iliescu?

VAS: La Iliescu. Să vă spun de ce cu Iliescu. Pentru că era singurul dintre cei de la vârf care a făcut şcoala acolo.

AMS: Nu era la vârf, era director al Editurii Tehnice.

VAS: Nu, nu, era dintre cei care au făcut şcoala acolo, la Moscova. Şi eu ştiam altceva, luând-o invers, că oricare dintre studenţii ăştia arabi şi de toate neamurile, care au rămas prin ţară pe la noi, fuseseră prelucraţi şi preluaţi de Securitatea noastră. Ăsta e sistemul, indiferent din ce ţară. Toate ţările mari fac la fel.

AMS: Dar nu puteţi afirma că Securitatea i-a racolat pe toţi. Unii au acceptat, alţii nu. Dar eu vă întreb acum: în discuţiile cu George Pop a venit vreodată vorba despre Ion Iliescu?

VAS: Nu.

AMS: Dar la Balaton s-a discutat despre el?

VAS: Nu, păi tocmai asta este curios, că în amintirea mea Iliescu apare abia în noiembrie 1989, la Teatrul Naţional sau la Sala Palatului, nu-mi mai amintesc, când a fost ziua Eminescu. Eram prieten cu cei doi de pe scenă, Dan Grigore şi Ion Caramitru. Şi am fost pe la ei prin cabină, înainte, şi apoi m-am întors şi m-am aşezat pe rândul patru. Şi în pauză... ăsta poate să fie un moment de declic, o scânteie... a

ieşit prin spatele meu Iliescu cu soţia, erau pe rândul cinci. M-a salutat, l-am salutat. Ne cunoşteam mai de mult. La orice inspecţie pe linie militară care se făcea în judeţ, te duceai mai întâi la prim-secretarul. Şi la Timişoara, şi la Iaşi l-am întâlnit în aceste condiţii. Făceam o scurtă informare, am venit să, o să fac cutare şi sper să... Astea au fost cele trei legături, că toată lumea mă întreabă ce a fost înainte. N-a fost nimic, singura întâlnire foarte aproape de moment a fost asta din noiembrie 1989. Noi, eu şi soţia, n-am ieşit în pauza spectacolului,

pentru că era lume multă, înghesuială, şi am rămas pe rând. Iliescu a trecut prin spate şi ne-am salutat, apoi s-a întors la locul lui şi iar ne-am salutat. Ăsta a fost însă un moment care s-ar putea să fi rămas, pentru că atunci m-am gândit la el ca unul dintre cei care puteau să-i succeadă lui Ceauşescu. Adică, din momentul ăla Iliescu mi-a rămas în minte.

AMS: Pe lista scurtă.

VAS: Pe lista scurtă. Pe urmă a fost intervenţia lui Sergiu Nicolaescu, cu care am avut legături când eram locţiitorul şefului Marelui Stat-Major, şeful Direcţiei Organizare, Planificare, Mobilizare, Recrutare, Incorporare, denumire ca la un grande de Spania, şi el venea de regulă la ministru sau la şeful MSt-M şi cerea oameni pentru toate filmele. Nu numai Sergiu Nicolaescu, a fost şi Gopo pentru filmul *Harap Alb.* În aceste probleme de folosire a militarilor la filmări, finalizarea se făcea la mine. Eu primeam ordin: dă-i lui Sergiu Nicolaescu ce are nevoie. Îmi dădea o cifră, aproximativ atâţia oameni, şi venea Sergiu Nicolaescu şi stabileam exact

atâtea vehicule, atâţia militari, infanterie, atâţia specialişti sau cai. Eram şi preşedintele Federaţiei de călărie. Eram pasionat de arta dramatică, mergeam foarte des la teatru şi am văzut filme multe, cred că pe toate. Partea romantică a trecutului... Am deviat.

AMS: Să revenim la problemele noastre. Din câte înţeleg eu, eraţi una dintre persoanele avizate şi omul pregătit pentru momentul schimbării. Ştiaţi că se vor întâmpla câteva lucruri fundamentale în momentul acestei schimbări. Important este că dvs. credeaţi că Securitatea va fi de partea lui Ceauşescu şi va rezista la schimbare.

VAS: Ca dovadă că eram atât de convins a fost faptul că eu am întrerupt legăturile Securităţii *(din CC, în ziua de 22 decembrie 1989,* n.a.). Şi Vlad a venit la mine la minister foarte indignat: „M-ai trădat, mi-ai tăiat legăturile!" Şi eu am zis: „Eu ştiu ceva: că ai dat ordin să se distrugă documente. De trei zile distrugi documente". Eu nu ştiam care fusese ordinul lui cu retragerea armamentului, nu primisem această informaţie, dar ştiam că a dat ordin să se ardă nişte documente. Ceea ce de fapt însemna ascunderea unor lucruri care puteau fi periculoase. Nu puteam avea încredere.

(Întrerupere pentru tratament. Sora medicală îi face injecţii. Au urmat mai multe tentative de a relua discuţia.)

AMS: Să reluăm. Nu aveaţi încredere în Securitate. **VAS:** Era normal, pe undeva. Dacă cineva îşi punea problema, în timpul acela, a schimbării lui Ceauşescu sau să

facă ceva pentru schimbarea lui, singura forţă la care se putea gândi că-l va apăra era Securitatea. Iar eu, ca militar, ştiam foarte bine că, pentru a-l

schimba pe Ceauşescu, Armata va fi singura în stare să blocheze Securitatea. Poate că alţii, civilii, vedeau mai superficial lucrurile, dar ca general şi ca om postat în locurile cu valoare ştiam că Armata va acţiona împotriva Securităţii, şi din celelalte motive pe care vi le-am spus. După căderea lui Ceauşescu, lucrurile nu mai puteau continua aşa. Mai fusese şi decizia nefericită sau poate fericită, depinde cum o iei, de a refuza avansările în Armată. Era clar că Armata va juca un rol central în îndepărtarea lui Ceauşescu, indiferent cine o făcea, că erau străinii sau activiştii din partid. O implicare a ei era inevitabilă.

AMS: Din câte spuneţi dvs., pare că vă gândeaţi cel puţin la un general care să facă mişcarea asta. Nu putea fi Milea.

VAS: În nici un caz. Milea era copilul partidului. Nu vă ascund că mă gândeam chiar la mine.

AMS: Acum începe să devină interesant!

VAS: Recunosc că m-a urmărit acest gând, dar era clar că nu puteam acţiona decât în anumite condiţii. Lucrurile nu puteau fi declanşate de mine, ca o iniţiativă a Armatei. Mă aşteptam ca alţii să facă prima mişcare.

AMS: Vă gândeaţi la un regim militar?

VAS: Pentru scurt timp. Cât să se liniştească lucrurile şi să se pună ordine. Apoi veneau, cum spunem noi acum, politicienii.

AMS: Dar dvs. nu aveaţi în vedere nişte personalităţi ale puterii politice de atunci, că asta erau, care l-ar putea înlocui

pe Ceauşescu? Din moment ce mergeaţi cu gândul atât de departe încât să pregătiţi un regim militar...

VAS: Poate nu un regim militar, dar un regim de autoritate sprijinit de Armată.

AMS: Oricum, era un regim militar sau militarizat, dacă vreţi. La cine vă gândeaţi dvs. ca succesor al lui Ceauşescu?

VAS: Unul era Vasile Patilineţ. Era un om mai ferm, aşa îl vedeam. Dar el murise în mod suspect. Mă gândeam dacă pot, perioada aceasta să-i spunem de tranziţie, s-o rezolv în stilul altor situaţii similare din Grecia sau Portugalia, pe care le-am trăit, pentru că eu am fost acolo imediat după acţiunile militare. La trei luni am fost în Lisabona, după ce l-au dat jos pe Caetano şi guvernarea Salazar, şi maiorul acela a acţionat în numele Armatei[1]. Am văzut şi cum a fost numit prim-mi-nistrul, având Armata în spate, în umbră, deşi toată lumea ştia, toată lumea cunoştea că Armata a fost baza acţiunii. Şi mai era ceva: se vorbea foarte mult în perioada aia cum avea grijă prim-secretarul Nicu Ceauşescu de Sibiu. Că oprea TIR-urile, descărca, făcea aprovizionări şi populaţia era mulţumită, că se certa cu maică-sa etc. Prin urmare, la un moment dat m-am gândit şi la Nicu Ceauşescu drept succesor al tatălui său. Pe

de altă parte îmi spuneam: Nu merge la noi, că nu e ca la monarhii, că noi nici cu regele n-am prea fost de acord, Carol al II-lea şi toată povestea.

[1] Referire la „Mişcarea Forţelor Armate" *(Movimento das ForçesArmadas),* autoarea loviturii de stat militare din Portugalia - 1974, condusă de maiorii Victor Alves şi Otelo S. De Carvalho.

AMS: Din câte înţeleg, vă gândeaţi la o acţiune principală a Armatei, care să gestioneze puterea, şi apoi să o predaţi unui lider politic, civil.

VAS: Puterea trebuia imediat cedată unui lider civil. La noi nu se mai putea face regimul militar, pentru că populaţia nu ar fi suportat o nouă dictatură. Pe atunci nu ştiam că democraţia o să fie dezmăţ, dar adevărul este că nu mai puteam face ce voiam cu Armata, fiindcă Armata fusese implicată în represiune. Ea nu putea veni din spate, ca eliberatoare, fusese compromisă. Eu am găsit în 22 decembrie un corp de generali timoraţi, panicaţi, speriaţi de consecinţele actelor la care participaseră pe toată linia de comandă, fiindcă Ceauşescu implicase toate categoriile de arme şi pe ierarhie toate eşaloanele. Armata a 3-a implicată direct la Timişoara, Armata a 4-a la Cluj, de Armata 1 ce să mai zici... Era un dezastru. În aceste condiţii, eu nu mai puteam conta pe Armată ca un factor unitar de putere cu care să-mi pun în aplicare planul. Cei mai mulţi dintre generalii MSt-M acţionau haotic, din dorinţa de a se salva, de a se disculpa.

AMS: La cine vă mai gândeaţi dintre liderii politici pentru succesiune, în afară de Nicu, pentru că Patilineţ era mort?

VAS: Mai era Corneliu Mănescu, fost general, om cu o anumită autoritate. Apoi, aşa cum v-am spus, mi-a trecut prin cap şi numele lui Iliescu, de atunci, din noiembrie. Numele lui mi-a rămas în cap ca un posibil succesor.

AMS: La Ştefan Andrei nu v-aţi gândit?

VAS: Nu. Eram foarte bun prieten cu el, îl apreciam ca om cultivat şi foarte inteligent, ca om deschis, dar nu avea

tăria să conducă un regim de autoritate. Or, atunci era nevoie de un regim care să potolească tensiunile rămase de pe urma lui Ceauşescu, şi nu uitaţi nici o clipă că Ceauşescu avea adepţi în populaţie! Cea mai mare parte a populaţiei îl respecta pe Ceauşescu. Abia apoi trebuia trecut la democraţie de tip occidental, cum văzusem eu în lumea liberă. Altfel, am fi trăit o improvizaţie şi, din păcate, a fost o improvizaţie.

AMS: Încă o dată subliniez: eraţi pregătit pentru o acţiune în Armată şi în ţară pentru momentul căderii lui Ceauşescu. Nu credeţi că este prea clar acest plan?

VAS: Acum aşa se vede. Dar, faţă de realitatea foarte practică, de acţiune, acestea erau diferite variante, scenarii care îmi umblau prin cap fără

să ştiu cum le puteam pune în aplicare. Eu credeam că la Congres se va declanşa o asemenea revoltă faţă de minciunile grosolane ale lui Ceauşescu, încât lumea se va revolta şi îl va răsturna.

AMS: Care lume?

VAS: În primul rând oamenii din jurul lui, activiştii de partid, oamenii de la judeţe. Acuma îmi dau seama că dvs. aveţi dreptate, pentru că eu fac efortul de a-mi aminti ce gândeam atunci, în timp ce eu sunt dominat de ceea ce ştiu că s-a întâmplat deja.

AMS: Adică să fi avut simţ istoric.

VAS: Nu ştiu dacă am aşa ceva, dar cred că am făcut ceva în istoria acestei ţări. Revin şi vă spun că ideea unui plan bine pus la punct nu exista, dar în capul meu circulau nişte scenarii posibile. Dacă se întâmplă asta, fac asta... Premisa era însă clară, cum spuneţi: nu se va putea face nimic, o revoltă, fără

atitudinea Armatei. Eu pentru acel moment eram pregătit. Iar principalul scenariu era cel după modelul portughez, adică un regim militar de scurtă durată urmat de un regim democratic sprijinit de Armată. Tot acum o să vă spun că exact asta s-a întâmplat, dar tovarăşii nu vor să recunoască. Aşadar, mă aşteptam ca lumea, când află ce spune Ceauşescu în raportul lui la Congres şi ce ştie că se află în spate, să genereze o mişcare. N-a fost să fie. Eu vă mai mărturisesc că la sfârşitul lui noiembrie eram descumpănit. Totodată eram şi mai convins că schimbarea va fi violentă. Nu ştiam cine va face pasul. L-au făcut sovieticii.

AMS: Oricum, aveaţi proiectul unei predări a puterii către un guvern politic.

VAS: De aceea am şi motivat declaraţia mea: poporul român este sătul de dictaturi. Aceasta a fost ideea.

AMS: Aţi ajuns la Timişoara. Ceea ce aţi văzut acolo v-a trezit convingerea că ceea ce se întâmplă pe străzi este chiar semnalul, primul pas, cum spuneţi dvs.?

VAS: De-abia pe 18 dimineaţa sau pe 19, nu mai ţin bine minte...

AMS: Ziua de 18 decembrie era luni.

VAS: Da, cred că în 18 dimineaţa, pentru că în noaptea de 17 spre 18 decembrie i-am trimis pe ăştia de la Apărarea Civilă să vadă câţi morţi sunt şi cine sunt aceştia. De asta mă acuză pe mine că am condus represiunea, este o prostie, eu l-am trimis pe cel de la Apărarea Civilă, pentru că era treaba lui să afle unde sunt morţii, cine sunt, câţi sunt. Ei lucrau în zona Marelui Stat-Major şi nu îşi făceau datoria. Stăteau la

cutie, nu se băgau, în timp ce morţii zăceau pe străzi. Când mi s-a raportat în dimineaţa de 18 decembrie că sunt morţi, am cerut informaţii. Cine

sunt? Că oamenii lui Ilie Ceauşescu spuneau că sunt străini. Apoi, să afle ce avem în spitale. Apoi am fost acuzat că de ce l-am oprit pe ăla cu sirena. N-aveam nevoie de sirenă, pentru că deja vorbisem cu cei de la comisiile militare să nu se facă agitaţie mai multă în Timişoara, că şi reacţia *masselor* faţă de o astfel de agitaţie ar fi fost mai dură.

AMS: Nu uitaţi întrebarea mea: văzând distrugerile din oraş, atacul inexplicabil asupra Armatei, nu v-aţi gândit că este semnalul pe care îl aşteptaţi?

VAS: Am văzut distrugerile din oraş. Ca dovadă că nu am putut să ajungem la Divizie decât după două ore. Pe 17 decembrie, când am ajuns acolo, încă nu-mi dădeam seama. Mi-am dat seama în noaptea de 17 spre 18, după ce s-a tras, au tras ca disperaţii toată lumea. De fapt, nu pot spune că au tras ca diperaţii, dar au tras oameni neinstruiţi. Pe 19 după-amiază, când am stat de vorbă cu reprezentanţii comisiilor militare, aceştia mi-au spus că muncitorii sunt agitaţi, că vor să iasă pentru a se alia cu cei din stradă şi că vor să iasă în mod organizat. Le-am cerut să nu se opună. Tot atunci am avut următoarea reacţie: am făcut raportul ăla pe care nu-l mai am, la care a fost martor generalul *(de Justiţie,* n.a.) Gheorghe Diaconescu, care a murit, şi mai este un secretar de stat la Justiţie, nu reuşesc să-mi aduc aminte numele. Noi trei stăteam în camera din spatele cabinetului prim-se-cretarului, care era camera de odihnă, iar aici în

dreapta era WC-ul. Şi atunci am scris raportul către Ceauşescu, că nu pot să particip la reprimare... şi aşa mai departe. L-am semnat. Şi Diaconescu mă întreabă: „Ce scrieţi, tovarăşul general?" Îi arăt: „Citeşte". A citit, i-a dat şi ăstuia de la Justiţie, iar ăsta l-a făcut pe Diaconescu atent: „A semnat acceptarea să fie împuşcat". Eu voiam să trimit scrisoarea prin fax. Iar Diaconescu atunci mi-a spus: „Tov. general, ăştia vă împuşcă imediat ce ajunge scrisoarea la Bucureşti. În câteva ore veţi fi şi împuşcat. Părerea mea este s-o distrugeţi". Atunci am rupt-o şi am aruncat-o la WC.

AMS: Dle general, vine din nou momentul unei confruntări. Eu am studiat arhive, am cercetat documente. Unii pot să afirme că cercetarea documentelor nu este suficientă, că acestea mai şi mint. Numai că eu am stat de vorbă şi cu principalii actori ai evenimentelor, cum stau aici cu dvs., şi în cercetarea mea eu confrunt diferite surse. Verific, reiau, îmi dau seama când sunt minţit sau plimbat cu vorba, la fel cum pot să determin ce parte a unui document conţine o informaţie falsă. Asta este munca istoricului. Ea nu este înţeleasă de indivizii care habar n-au ce înseamnă această muncă. Ei cred că e un fel de presă, de jurnalistică. În sfârşit! Dvs. vorbiţi de după-amiaza de 19 decembrie, când, stând de vorbă cu ofiţerii din întreprinderi, le-aţi cerut să nu se opună revoltei muncitoreşti. Da?

VAS: Da, asta am făcut.

AMS: Păi, ia uitaţi-vă ce scrie în dosarul nr. 6/1990 al Curţii Supreme de Justiţie, Secţia Parchetelor Militare, declaraţia de martor a dlui Pastiu Ion, director la Întreprinderea

Optică Timişoara, din data de 12.06.1990, la pagina 3: „În noaptea de 17 spre 18 decembrie 1989, pe la orele 01.00, am fost sunat de generalul Stănculescu care se interesa de situaţia existentă în unitate. După ce i-am răspuns că nu este nimic îngrijorător, acesta mi-a cerut să fiu atent la tot ce fac, afirmând că nu este timp de alte discuţii. Am înţeles prin aceste vorbe că trebuie să-mi drămuiesc fiecare pas de acţiune şi în sinea mea am mai făcut legătura cu cauzele reale care îi determinaseră pe oameni să iasă în stradă". Prin urmare, dle general, încă din noaptea de 17 spre 18 decembrie, nu pe 19, dvs. v-aţi pus în gardă ofiţerii de la conducerea întreprinderilor, directorii militari, să nu împiedice revolta muncitorilor. Iertaţi-mă, trebuie să fii tâmpit să nu faci legătura cu tot ce mi-aţi spus până acum, cu tot ce pregăteaţi, cu legăturile pe care le aveaţi la serviciile străine, britanice şi maghiare, cu scenariul răsturnării lui Ceauşescu prin forţă, cu semnalul pe care îl aşteptaţi. Vă rog să priviţi data: în noaptea de 17 spre 18 decembrie, nu în 19! Ştiţi ce a făcut directorul Pastiu în dimineaţa de 20 decembrie? Nu? Vă spun eu. S-a consultat cu ofiţerul de Securitate al întreprinderii, Ţepenel, şi împreună au organizat ieşirea muncitorilor în coloană în stradă. Sunat de Coman să oprească muncitorii în fabrică, Pastiu coboară în curte, deschide porţile, apoi se întoarce şi raportează că nu i-a putut opri.

VAS: Aveţi dreptate, aşa a acţionat.

AMS: Vă întreb direct: aţi dat ordin directorilor de întreprinderi din Timişoara, încă din noaptea de 17 spre 18 decembrie, să treacă de partea manifestanţilor?

VAS: Nu ordin direct, dar le-am sugerat... **AMS:** A doua întrebare: a existat vreun moment în care subordonaţii dvs. să nu vă execute ordinele? **VAS:** Nu, n-a existat aşa ceva.

AMS: A treia întrebare: a existat vreun moment în care subordonaţii dvs., măcar cei de la Timişoara, să acţioneze de capul lor?

VAS: Niciodată.

AMS: Cum vă explicaţi acţiunile colonelului Pastiu?

VAS: Eu nu pot scăpa acum din chingile logicii dvs. de fier. Dacă era un jurnalist, altfel stăteau lucrurile *(pauză).* Eu fac acum efortul să-mi amintesc şi să retrăiesc situaţia de atunci. În noaptea de 17 spre 18 decembrie eu nu puteam să dau un ordin direct: treceţi de partea revoltei! Mai ales prin telefon, pentru că eram prins la sediu, pus de Coman să răspund la telefon în locul lui,

noaptea, când el dormea. Le-am sugerat să fie prudenţi, ceea ce însemna foarte mult, în condiţiile în care Armata trăgea deja pe stradă şi lucrurile erau clare. În timp ce colegii lor de instituţie trăgeau în tot ce mişcă pe străzi, ei au fost preveniţi să nu se asocieze. Atât puteam face în prima noapte. Nu vreau să-mi arog prea mult, dar, în planul situaţiei de atunci, o astfel de recomandare venită de la şeful lor pe ierarhie a însemnat foarte mult. Apoi, la discuţia din 19 decembrie după-amiază le-am spus să nu se opună mişcării muncitoreşti.

AMS: Este important. Din mărturiile revoluţionarilor din Timişoara, a celor aflaţi în întreprinderi, rezultă că, în dimineaţa de 20 decembrie 1989, au ieşit în curtea

întreprinderilor. Le era frică să iasă în stradă. Cei de la UMT au încercat să pună în funcţiune sirena de pe acoperişul întreprinderii, dar aceasta nu funcţiona. Au trimis electricienii. Lumea era speriată, se trimiteau bileţele între întreprinderi cu apelul să se iasă în stradă. Nu mişca nimeni. Toată platforma industrială a Timişoarei era paralizată de teama unei reacţii din partea Armatei. Şi în jurul orei 11.00, directorul militar de la IOT, domnul Pastiu, deschide porţile, şi prima coloană de muncitori iese în stradă. Celelalte întreprinderi observă coloana şi oamenii încep să sară gardurile, să rupă porţile ş.a.m.d. Aşa a început mişcarea muncitorească de la Timişoara din data de 20 decembrie 1989. Tot mai afirmaţi că nu aveţi nici o legătură?

VAS *(râde):* Asta va hotărî istoria. Muncitorii au ieşit scandând: „Armata e cu noi!"

AMS: *Qe.d.!* Vreau să înţeleg resortul acestor acţiuni ale dvs. Aveaţi sentimente anticomuniste?

VAS: Aveam nişte tragedii în familie. Sora mea vitregă fusese arestată, închisă, când a ieşit din puşcărie cu tuberculoză a şi murit. Mama a avut de suferit, apoi alte rude. Eu am urcat în cariera militară şi am fost repartizat pe ce ştiam, pe ce învăţasem, faţă de ceea ce mi se oferea de către societatea respectivă. Acum este uşor să judeci, în libertate. Tot timpul, asta a fost lupta mea.

AMS: Dle general, nu uitaţi un lucru pe care l-am discutat deja: eraţi, dincolo de faptul că văzuserăţi Occidentul, că aţi stat în Occident, eraţi în legătură, şi o spun iarăşi foarte

direct, eraţi în legătură cu o serie întreagă de reprezentanţi ai unor servicii de informaţii străine, occidentale... **VAS:** Fusesem, da.

AMS: Era clară miza. Dar să ştiţi că o carieră militară la un asemenea nivel nu se făcea nici în Armată, nici în viaţa publică, decât din calitatea de activist al partidului comunist, de om devotat partidului. Nu puteaţi ajunge

prim-adjunct al ministrului, fără garanţia că gen. Stănculescu e de-ai noştri... cum se spunea. Partidul v-a ridicat.

VAS: M-am ridicat prin profesionalismul meu, prin faptul că mă făceam util şi le eram util prin realizările deosebite, mai ales în domeniul comerţului militar.

AMS: Nu ajungeaţi în nici o funcţie fără decizia partidului, iar pentru asta era nevoie de încredere. Nu uitaţi că Ceauşescu v-a pus cu mâna lui pe lista membrilor CC al PCR la Congres, că Elena Ceauşescu vă simpatiza. De unde?

VAS: A fost numai o apreciere profesională. Plus că, în timp, în ani, dezvoltasem o serie de unităţi şi rezolvasem şi unele probleme de relaţii externe ale Armatei, partea militară a vizitelor lui Ceauşescu. Eu cred că mă aprecia.

AMS: Dar nu-mi puteţi indica un om din vârful nomenclaturii numit pe criterii profesionale.

VAS: Acum nu pot, că nu-mi amintesc, dar asta a fost credinţa mea.

AMS: Tot dvs. mi-aţi spus că, între 1968 şi 1977, aţi fost cucerit de politica antisovietică atât de curajoasă a lui Ceauşescu. S-a spus inclusiv că eraţi un apropiat al lui Postelnicu.

VAS: Postelnicu m-a chemat spre sfârşitul anului 1989 şi m-a făcut trădător. Se transmitea, prin Stamatoiu, ca fiecare întreprindere de comerţ exterior să predea toţi banii în contul X, nu mai ştiu cum îi spunea atunci. Noi reuşiserăm la Armată să câştigăm sume mari şi stăteam destul de bine. Dar nu am vărsat banii în contul ăla, pentru că în lege scria că se pot preda până la sfârşitul anului, iar eu nu am vrut să vărs banii înainte. Mă pomenesc chemat la Postelnicu, eu şi cu generalul Popescu, directorul Romtehnica. Acolo era şi Stamatoiu, sus, pe Chei, la Ministerul de Interne. Şi acolo Postelnicu începe dur: „V-am chemat aici pentru că aşa cum acţionaţi dvs. vă consider că trădaţi ordinul comandantului suprem". Mie mi-a sărit ţandăra, l-am respins direct acolo şi m-am întors la Milea şi i-am spus: „Eu nu accept ca altul să strige la mine, dumneata poţi să mă certi, dar Postelnicu să mă facă trădător, eu nu accept". Se pare că Milea a vorbit cu el şi a aplanat conflictul. Singurul de la Interne cu care am lucrat şi mi-a plăcut a fost Stamatoiu, care avea altă educaţie.

AMS: Totuşi, o persoană care să se mişte cu atâta uşurinţă pe la vârful conducerii comuniste trebuie să se fi bucurat de încredere.

VAS: Aşa este, nu neg. Dar la un moment dat am început să-mi revin. Ceea ce este important constă în faptul că în 1989 eu eram deja convins că România trebuie să scape de Ceauşescu şi că eu însumi pot face ceva. Acest gând a fost foarte puternic în avion, când mă întorceam de la Timişoara.

Atunci m-am gândit pentru prima dată că pot face chiar eu ceva şi pot fi eu alesul, ca să zic aşa. **AMS:** Succesorul.

VAS: În condiţiile pe care vi le-am spus. În avionul care mă aducea la Bucureşti de la Timişoara m-am gândit că nu trebuie să mai aştept de la alţii, ci trebuie să o fac eu. Gândul meu a fost să mă duc acasă, să mă informez de ce se întâmplase la Bucureşti în lipsa mea şi apoi să merg la minister pentru a organiza ceva. Apoi evenimentele au luat alt curs.

AMS: Eraţi totuşi prim-adjunct al ministrului.

VAS: Fusese o problemă la numirea în această funcţie; Curticeanu s-a opus unei funcţii mai înalte, de ministru secretar de stat. Ca ministru secretar de stat, aveam 17 adjuncţi la ministere, poziţia ar fi trecut peste cea de şef al MSt-M. Pe atunci era Olteanu ministru, iar Milea era tocmai şeful M.St.-M. Şi Curticeanu a propus prim-adjunct al ministrului. În Armată lucrul ăsta se cunoştea.

AMS: În avionul cu care vă întorceaţi de la Timişoara... Apropo, cine v-a chemat la Bucureşti?

VAS: Milea. Eu am vorbit cu el, l-am sunat şi i-am spus: „Eu nu mai am ce să fac aici, pentru că muncitorii sunt în stradă, nu în întreprinderi, unde sunt comisiile mele". Şi atunci Milea mi-a spus: „Bine, ia primul avion şi vino încoace". Eu abia la Bucureşti am aflat că l-au pus pe Chiţac să citească comunicatul cu decretarea stării de necesitate în judeţul Timiş în locul meu. I-am spus lui Milea şi de faptul că

m-au numit comandant militar al Timişoarei şi că am refuzat, fiind şi în spital.

AMS: Hârjeu, secretarul personal al lui Ceauşescu de la Cabinet, spune că el v-a transmis ordinul lui Ceauşescu de a veni la Bucureşti. Voia să vă pună ministru.

VAS: Nu mi-amintesc de un astfel de telefon. Eu m-am înţeles cu Milea.

AMS: Bun, în avion v-aţi gândit să faceţi ceva. Ce puteaţi să faceţi?

VAS: Mă gândeam în primul rând să iau informaţii de la Bucureşti, că nu aveam. Primul lucru pe care l-am făcut a fost să-i întreb, şi pe aghiotant, şi pe şofer, ce se întâmplă la Bucureşti. Şi mi-au povestit evenimentele, apoi am ajuns acasă şi soţia a completat.

AMS: Este perfect posibil să nu vă amintiţi, este firesc, dar eu cred că aţi primit acel telefon de la Hârjeu sau aţi aflat de el şi v-aţi dat seama că Ceauşescu, după ce vă numise o dată comandant al Timişoarei, urmează să vă numească şef şi la Bucureşti. În aceste condiţii, în loc să vă duceţi la minister pentru a încerca ceva, v-aţi dus la Spitalul Militar şi v-aţi pus piciorul în ghips.

VAS: Este posibil să aveţi dreptate. Eu atunci mi-am spus: „Domne, cum să rezolv?" Şi atunci m-am gândit să repet cumva figura de la Timişoara, să nu

mă duc în faţă, să întârzii cât mai mult prezenţa mea acolo, unde mi se cerea. Eu am răspuns mai întâi că mă duc la minister. Şi mi se spunea: Nu, vino încoace, la CC! Discuţia a fost şi cu Milea, şi cu ofiţerul operativ pe minister: „Măi, raportează lui tov. Milea că eu vin

la minister, dacă e nevoie de mine". Nu, că se cere prezenţa mea imperios la CC. Atunci a fost ideea, care n-a fost a mea, a fost a soţiei mele, care mi-a strigat la un moment dat: „Îţi dau cu o vază de cristal în cap şi te bag în spital". Şi de aici mi-a venit ideea de a mă duce la Spitalul Militar şi să mă imobilizez cumva.

Document

Constantin Manea, şeful de Cabinet, a precizat că Nicolae Ceauşescu, aflând că Stănculescu n-a sosit, l-a chemat pe fratele său, Ilie Ceauşescu, în dimineaţa de 22 decembrie 1989. Potrivit mărturiei lui Eugen Florescu, la acea dată consilier de presă la CC al PCR, înainte de şedinţa de la ora 08.00, Ilie Ceauşescu i-a spus fratelui său: „Situaţia este deosebit de critică. Vin coloane de muncitori. Trebuie făcut ceva. Trebuie destituit guvernul". Atunci, Nicolae Ceauşescu a reacţionat brutal: „Vezi-ţi de treaba ta, avem acum şedinţă de Consiliu Politic. Executăm şi vom vedea ce facem"[1]. Tot Eugen Florescu arată că dialogul lui Ilie Ceauşescu cu Nicolae Ceauşescu, petrecut mai întâi în jurul orei 06.00, a continuat cu aspecte mult mai dramatice: „Ilie încerca să-i atragă atenţia că vin muncitorii de pe platformele industriale, iar Ceauşescu îi răspundea vesel: «Lasă, că în Piaţa Tien Anmen au fost un milion

[1] Biblioteca Institutului Naţional de Istorie „Nicolae Iorga" (de aici BIINI), *Interviuri cu personalităţi implicate în evenimentele din decembrie 1989,* Bucureşti, 2007, p. 411, Interviu cu Eugen Florescu.

şi i-au pus la punct de nu s-au văzut». Ilie a plecat, pentru că era imposibil să se discute cu el. Elena Ceauşescu dirija totul şi el, ca frate, nu o mai suporta. Apăruse, îl ataca: «Nu-l mai speria pe tovarăşul!» A plecat de gura ei"[1].

Rămas fără soluţie după sinuciderea lui Milea, Nicolae Ceauşescu cere din nou să-i fie adus Stănculescu. Constantin Manea arată că, informat asupra „accidentului" lui Stănculescu, Nicolae Ceauşescu i-a strigat: „Cu picioarele rupte să vină şi să vină în 5 minute, să nu se joace, că-l aduc arestat!" Stănculescu a sosit în aproximativ un sfert de oră îmbrăcat cu haine civile. Simula că e accidentat şi că îl doare piciorul. Ceauşescu i-a dat atunci un ordin: „Stănculescule, preiei conducerea Armatei în urma sinuciderii lui Milea şi execuţi ordinul. Mergeţi şi opriţi!" şi i-a cerut să-i cheme pe generalii Voinea şi pe Eftimescu.[2]

AMS: Lumea trebuie să înţeleagă gesturile dvs., ca acela de a vă interna în spitalul din Timişoara şi cel de a vă pune piciorul în ghips la Bucureşti. Eu le privesc ca încercarea de a evita implicarea în represiunea ordonată de Ceauşescu, în condiţiile în care ştiaţi bine că acesta va fi răsturnat...

VAS: Prin forţă...

AMS: ... prin forţă şi că mulţi se vor compromite în acele momente. Dar, spuneţi-mi ceva, cât aţi stat la Timişoara, aţi

[1] *Ibidem,* p. 412.

[2] Arh.SR, *Stenograma nr. 23/28 decembrie 1993, Audiere Manea Constantin,* p. 33.

avut la un moment dat informaţii despre faptul că ce se întâmpla acolo era o acţiune organizată din străinătate?

VAS: În două situaţii. Odată când a venit consulul iugoslav la Comitetul Judeţean de Partid, n-am fost prezent la discuţie, dar mi s-a spus că era foarte deranjat că este împiedicat să-şi îndeplinească misiunile. El îşi oferise ajutorul, chipurile, dar ajutorul era Banatul, vă ajutăm, dar ne daţi Banatul. Doi: am aflat mai multe date de la băieţii de la Securitate, cum a fost cu evenimentul care a inflamat fitilul de la Tökes, că asta a fost, un fitil, care a ars mai bine sau mai prost, dar a fost folosit. Veneau agenţii acolo, veneau şi plecau în schimburi. Voiau să ştie cum decurge acţiunea, ca să poată să ducă mai departe, să împrăştie vestea şi să declanşeze acţiunea în oraş. Erau foarte mulţi străini. Au spus că au venit foarte mulţi bărbaţi în maşină, în excursie, fără nici o femeie sau copil. Domne, zic, chiar aşa?! Pe vremea aia nu eram familiarizaţi cu fenomenul gay. Ca militar, eram printre primii care îşi puteau da seama că ăştia au venit cu misiune, n-au venit să se plimbe.

AMS: Dar cei de la Securitate, Macri sau Sima, v-au dat la un moment dat raportul că au surprins astfel de agenţi în misiune?

VAS: Nu puteau să-mi dea raportul, că n-aveam nici o misiune acolo, nici o autoritate. Era însă colonelul Popescu, vechiul şef de la Inspectorat, pe care l-au pus telefonist la prim-secretar acolo. Mai stăteam de vorbă cu ăla. Şi ăsta îmi spunea: „Ştiţi că acţionează unii". Zic: „Dar de ce te-au dat

la telefoane?" „Păi m-au acuzat că n-am fost ferm, că n-am făcut...", nu ştiu ce.

AMS: Popescu executase ordinul generalului Vlad de a nu ieşi cu muniţie de război şi de a nu se implica în seara de 16 decembrie.

VAS: Şi Nuţă, cum era foarte dur, l-a trântit şi l-a pus să răspundă la telefoane. **AMS:** Şi ce v-a spus?

VAS: Că au fost prinşi nişte străini. Nu se ştie ce este cu ei. Erau cu documente de tranzit sau de concediu. Când îi întrebau, ei răspundeau că li s-a

comunicat că Timişoara este cel mai vechi oraş din Europa unde s-a introdus iluminatul cu gaz, tramvaiul şi nu ştiu mai ce.

AMS: Au fost prinşi făcând ceva? Pentru că aşa pot să declar şi eu. Poate că erau chiar turişti.

VAS: Nu prea au fost prinşi, pentru că majoritatea a trecut mai întâi pe la Tökes să vadă dacă a început acţiunea şi pe urmă diversionistă au apărut în diverse puncte fierbinţi.

AMS: Şi ce făceau în aceste puncte fierbinţi?

VAS: Mai mult nu ştia nici el. Îl dăduseră deoparte şi l-au făcut un simplu telefonist la CJP. Era foarte nemulţumit şi el. Dar dvs. nu trebuie să faceţi eroarea unora care judecă lucrurile după informaţiile pe care le au acum. Trebuie văzut care era nivelul de informaţii atunci şi cum au reacţionat oamenii la ce era atunci. Or, dacă Securitatea s-a retras din ordinul lui Vlad, a plecat de pe străzi, cum am aflat după aia, cine să-i vadă pe ăştia care făceau diversiunea?

AMS: Vă propun acum să analizăm intrarea dvs. în rolul istoric. Sunteţi în avion, vă întoarceţi de la Timişoara la Bucureşti. Dvs. sunteţi de părere că lucrurile pe care le-aţi spus până acum sunt nişte întâmplări disparate, izolate. Dar eu nu cred că sunt izolate. Colaboraţi cu serviciile secrete occidentale, nu predaţi banii câştigaţi de Armată până la sfârşitul anului, pentru că ştiaţi că va cădea Ceauşescu, vă gândiţi chiar la o acţiune prin care să luaţi puterea, la Timişoara şi la Bucureşti aţi făcut tot felul de manevre să nu fiţi implicat în represiunea ordonată de Ceauşescu, astfel încât să vă păstraţi numele...

VAS: ... şi credibilitatea şi, mai ales, libertatea de mişcare, de acţiune.

AMS: Toate lucrurile astea par gândite, nu par întâmplătoare. Logica lor nu poate fi stabilită decât dacă avem de-a face cu un om pregătit să acţioneze la momentul schimbării lui Ceauşescu.

VAS: Toată familia mea a avut de suferit încă de pe vremea lui Gheorghiu-Dej. Fratele bunicului meu, băieţii lui, arestaţi, închişi. Fratele lui taică-meu fuge din ţară. Sora mea apoi, cum v-am povestit. În toată perioada aceasta, chiar şi sub Ceauşescu, în timp ce colegii mei primeau funcţii politice, în MAN, la CC, în alte sectoare politice, eu eram ţinut undeva la distanţă. Eu am fost tot timpul ţinut deoparte şi m-au pus la treabă. Eu am fost decorat pe toată perioada comunismului cu 14 decoraţii şi medalii româneşti şi 17 decoraţii străine. M-am simţit ţinut să fiu bun la muncă.

Rezolvam cele mai grele probleme ale Armatei pe care activiştii de acolo nu erau în stare să le facă.

AMS: Înţelegeţi? Există o contradicţie, pentru oricare cititor mediu, între cariera şi funcţiile dvs. militare înalte şi sentimentele pe care le aveaţi faţă de

comunism. Bun, se pare că aţi disimulat. Dar sentimente anticomuniste... Sau e prea mult spus?

VAS: Nu erau sentimente anticomuniste. Venind dintr-o ramură de intelectuali, simţeam marginalizarea şi, mai ales, mă simţeam inconfortabil în acest sistem. Sora mea vitregă, era mai mare ca mine, era avocat şi a pledat în nişte procese pentru cei care au luptat în munţi. După două procese din astea a fost arestată şi ţinută cinci ani la închisoare. Când iese, când eu eram deja căpitan, i se depistează TBC şi moare. O pierdere directă apropiată.

AMS: Şi ce puteaţi face?

VAS: Nu puteam face nimic. Eram deja căsătorit, aveam copil, trebuia să îmi susţin familia. În 1968, când Ceauşescu s-a opus ruşilor, am lucrat în Marele Stat-Major o lună de zile fără să ies din clădire. Şi familia mea venea vizavi şi ne făceam semne de la distanţă, prin ferestre. Atunci am lucrat zeci de variante de planuri de mobilizare, ca să pregătim apărarea ţării la momentul invaziei ruseşti, să rezistăm invaziei.

AMS: Aţi avut sentimente antisovietice?

VAS: N-am avut sentimente antisovietice, dar nu am vrut să merg la ei la studii. Nu m-a atras mirajul avansării prin şcoala sovietică. Avusesem o rudă, Maximov, care a

fost colonel în armata ţaristă, şi a murit în 1905 în războiul ruso-japonez.

AMS: Aţi vorbit despre asta în cartea cu Dinu Săraru. Dle general, ajungeţi la Bucureşti, pe 22 decembrie dimineaţă.

VAS: Ajung, mă informez ce s-a întâmplat şi hotărăsc să nu mă duc la CC.

AMS: Ceauşescu vă chemase pentru a vă numi ministru al apărării.

VAS: Nu a spus aşa. Am vorbit şi cu Matenciuc, aghiotantul meu, care a fost de faţă, şi mi se pare că Ceauşescu a spus: „Preiei comanda Armatei!" Aşa a spus. „... şi grăbeşte să vină coloanele militare". M-am dus la grupa operativă să mă interesez unde sunt coloanele de blindate chemate de Milea. Nu ştiu dacă ei ştiau că am fost numit. Apoi m-am dus la maiorul Tufan, la etajul 6, şi i-am spus să execute numai ordinele mele.

Document

Din Caietul comandantului Armatei 1, gen. Voinea, în ciuda notaţiilor prescurtate sau codificate, se poate reconstitui cu uşurinţă ordinul ministrului Vasile Milea de aducere spre Bucureşti a unor unităţi noi de blindate pentru nimicirea manifestanţilor, adunaţi la acele ore la periferia Bucureştilor.

„(Ora) 07.05 - col. Constantinescu - ord. tov. ministru.

- oamenii din cazărmi pregătiţi.

- îmbarc(are) pe maşini - 1UF (o unitate de foc) + Hrana rece 1 zi.

- Transmis mr. Carp + Handaric

- R(egimentul de) Gardă a plecat la ora 07.00

- au intrat cei 100 de la C(entrul de) I(nstrucţie) Tr. Rachete

(Ora) 07.13 cpt. Marin - a blocat Piaţa Palatului.

(Ora) 07.37 - lt. col. Dumitru P. *(Întreprinderile din Braşov,* n.a.) Steagu Roşu, Metrom, Hidromecanica, aprox. 3-4 000 se pregătesc *(este vorba de manifestanţi,* n.a.)

(Ora) 07.45 tov. ministru - R1Mc, 7 Tc, 215 m.t. (militari în termen) pleacă spre Turbomecanica -Armata Poporului.

(Ora) 08.03 - tov. ministru.

- 21 Tc. cu Ds.(desant) pe ele se deplasează Târgovişte - Bucureşti - R1 Tc.

(Ora) 08.15 - a plecat R1 Tc (Regimentul 1 tancuri)"[1]. (...)

„(Ora) 09.03. R.10 Mc. în mişcare cu tot ce are spre Bucureşti - transmite.

- Slobozia-Urziceni - linia de centură.

- R2 Mc + R 22 Tc - între Cons(iliul) de Stat şi C.C. - Piaţa Palatului.

(Ora) 9.10 - Slobozia a plecat. **(Ora) 9.15.** - R2 Mc. a plecat.

Documentarul-Comandantului, general-maior Voinea Gh., copertă verde, p.111.

(În acest loc pe caietul Documentar *pentru ciorne, copertă roşie, apare o notaţie în plus):* Olteniţei - mişcare - Centru Bv. Mărăşeşti - Piaţa Republicii.

(Ora) 9.25 - R7Mc. - să fie pregătit pentru Ploieşti"[1]. (...)

În apropierea orei 10.00, Nicolae Ceauşescu încearcă prin gen. Eftimescu să anunţe forţele militare că a preluat personal conducerea Armatei:

„Gl. Eftimescu, 22.12.89, (ora) **09.54.**

- Toate unităţile armatei execută num(ai) ord(inele) Cdt. Suprem. Toate U(nităţile) subord(onate) A1 (Armatei 1) din G(arnizoana) M(ihai) Bravu şi Târgovişte se concentrează în Bucureşti în cazărmile din Şos. Olteniţei.

- Unităţile...

- Raportez ce U. mai avem în cazărmi şi unde sunt"[2]. *(Urmează raportul cu locaţia unităţilor).*

Între orele 09.55 şi 10.07 are loc întâlnirea dintre Nicolae Ceauşescu şi gen. Stănculescu. Acesta urcă la etajul 6, unde îi dă ordin maiorului Tufan să oprească toate trupele, folosind indicativul lui Milea - Rondoul.

„(Ora) 10.07. Col. Negrea.

[1] *Ibidem,* p. 112.

[2] *Documentarul-Comandantului,* general-maior Voinea Gh., copertă roşie, p. 6 (pagina din stânga cu ordinul lui Eftimescu, pe contrapagină raportul asupra poziţiei unităţilor).

Rondoul - ind. MApN transmite: nu se trage de către nimeni, nici foc de avertizare - să se parlamenteze"[1].

Ordinul este repetat în următoarea oră: **(Ora) 10.35** - c. amiral P. George şi col. Costin - să se *parlamenteze* cu demonstranţii la care să se spună că se retrag în cazarmă *(al doilea ordin al gen. Victor Stănculescu transmis prin grupa de transmisiuni în numele gen. Milea,* n.a.).

(Ora) 10.40 - Toate unităţile *parlamentează* cu demonstranţii că se întorc în cazarmă.

(Ora) 11.15

- Strada Băceni - Obor, Dimitrov, Republicii, M. Eminescu, coloane.
- R7Mc. este solicitat să intervină, *nu se aprobă."*

Începând cu **ora 10.10** echipajele blindatelor din Centru încep deplasarea spre cazărmi, ca urmare a ordinului de ieşire din luptă dat de gen. Stănculescu la ora 10.07, dar mişcarea lor este încetinită de urcarea manifestanţilor pe tehnică. La acea oră militarii nu ştiau de sinuciderea lui Vasile Milea.

Ora 11.00. Comunicatul lui Nicolae Ceauşescu transmis la radio şi televiziune. Acest comunicat este mutat intenţionat şi diversionist la ora 10.00, pentru a susţine teza falsă că Armata a întors armele când a aflat

[1] *Documentarul-Comandantului,* general-maior Voinea Gh., copertă verde, p. 112 (pagina din dreapta).

că ministrul Milea a murit. După cum se observă din ordinele primite la Armata 1, trupele au fost oprite din misiunea de represiune şi au fost trimise spre cazărmi de gen. Stănculescu imediat după ora 10.00.

La **ora 11.22,** *Documentarul* comandantului Armatei 1 preciza: „TAB de la Piaţa Palatului să se retragă la intrările de la CC. Col. Costin: unit(ăţile) care sunt în apropiere de Sala Palatului să se retragă către intrările CC"[1]. Acest ordin preliminar, menit să asigure forţele cu care să fie pus în aplicare planul de evacuare terestru a soţilor Ceauşescu, nu a ajuns la trupe, din cauza faptului că echipa de transmisiuni din clădirea CC nu mai răspundea la alte comenzi decât ale generalului Stănculescu. În consecinţă, la **ora 11.52,** comanda Armatei 1 îi cere colonelului Paul „să trimită pe cineva care este în oraş să anunţe TAB(-urile) din Piaţa Palatului să se retragă spre intrările din sediul CC". La **ora 12.15** (la 6 minute după evacuarea lui Nicolae Ceauş escu din clădirea CC al PCR) intervine însă ordinul generalului Constantinescu, de la minister, care comunica cu generalul Stănculescu: „retragerea unităţilor în cazărmi paşnică", iar la **ora 12.43** acesta este completat cu indicaţia „să se poarte discuţii cu cetăţenii că armata nu trage în popor, că nu are nimic cu ei şi să-i lase în pace".

[1] *Documentarul-Comandantului,* general-maior Voinea Gh., copertă verde, p. 112 (pagina din dreapta).

AMS: Am relatat eu pe larg şi cu documente ce aţi făcut acolo. Aţi oprit coloanele şi le-aţi trimis în cazărmi. Nu mai insist. Aţi ajuns la minister după ora 13.00.

VAS: Am ajuns la minister pe la 13.05 sau 13.07. Am chemat doctorul să-mi taie ghipsul, pentru că mă omorâse piciorul de durere. Cineva spunea că trebuia să-i pun pe toţi să semneze pe ghipsul ăla şi să-l trimit la muzeu, atât de celebru a devenit. M-am dus la cabinet şi acolo l-am găsit pe Ilie Ceauşescu. Insista să stea acolo lângă mine, la cabinetul ministrului. El se considera ministru în locul lui Milea.

AMS: Care a fost discuţia cu el?

VAS: I-am spus: „Nicolae Ceauşescu a plecat, dau ordin acum ca toate forţele să intre în cazărmi". El a ripostat că nu e bine, că a dat ordin să se execute numai ordinele comandantului suprem şi e stare de necesitate. Atunci am început să mă cert cu el şi l-am bruscat, spunându-i la un moment dat: „Domne, ştii ceva, dă-te deoparte ca să nu te închid". Atunci am chemat ofiţerul operativ: „Camera ta e liberă?" „Da." „Condu pe tovarăşul general în cameră şi acolo o să stea sub pază."

AMS: Petre Roman afirmă că v-a găsit discutând cu el.

VAS: Petre Roman a venit repede. Oricum, mi s-a părut cel mai răsărit dintre ăştia, revoluţionarii. L-am simpatizat. Apoi m-a dezamăgit. Vă dau un număr din *Paris Match* în care Petre Roman a dat un interviu şi unde spune nouă minciuni, începând cu faptul că el a stabilit semnalul cu eşarfa galbenă la elicopter, când ne-am dus la Târgovişte.

AMS: Poate s-a referit la „noi", revoluţionarii.

VAS: O să vă aduc revista să citiţi. Am notat pe margine cele nouă minciuni.

AMS: Eu am stat de vorbă cu plutonierul adjutant Ciocănel, îl ştiţi, DS-istul lui Ilie Ceauşescu. El mi-a povestit că s-a dus cu Ilie Ceauşescu în fundul curţii şi într-un cazan au ars o serie de documente.

VAS: E posibil s-o fi făcut înainte să ajung eu la minister. După aceea eu l-am băgat la cameră şi i-am spus ofiţerului operativ să-l încuie şi să pună pază la uşă. Am verificat că este acolo.

AMS: După ce l-aţi arestat pe Ilie Ceauşescu, ce aţi făcut?

VAS: Am început să dau telefoane, să vorbesc cu comandanţii de armate, să văd care este situaţia în zona respectivă. Mi-au spus despre mişcările care s-au declanşat în special pe zona Oltenia-Banat, gen. Roşu era comandantul Armatei a 3-a, cu gen. Topliceanu la Armata a 4-a de la Cluj, care

mi-a raportat că a avut incidente şi el în oraş, dar că nu au fost probleme majore. Că este o stare de tensiune generală, pentru că, după deschiderea televiziunii, oamenii au prins curaj şi au ieşit în stradă, manifestându-şi bucuria. La 13.30 am hotărât să oficializez răsturnarea lui Nicolae Ceauşescu de la putere.

Document

Mai întâi, gen. Stănculescu anulează ultimul ordin al gen. Ilie Ceauşescu (Nota nr. 37). Nota telefonică nr. 38 a fost întocmită de conducerea Marelui Stat-Major,

după evacuarea lui Nicolae Ceauşescu din clădirea CC al PCR, găsită în acest stadiu de generalul Stănculescu la sosirea în minister şi semnată de acesta. Prin nota nr. 39, Nicolae Ceauş escu este deposedat oficial de autoritatea de comandant suprem, iar unităţile militare din ţară şi din Bucureşti primesc misiunea de a prelua controlul asupra ComitetelorJudeţene de Partid, asupra Televiziunii, Radioului, Palatului Telefoanelor şi a altor obiective.

Republica Socialistă România

Ministerul Apărării Naţionale

NOTĂ TELEFONICĂ

Nr. 37 / 22 decembrie 1989, ora 11.30

Toate unităţile militare să se considere în stare de luptă şi să acţioneze conform condiţiilor „Stării de necesitate".

General-locotenent *Ilie Ceauşescu*

Republica Socialistă România

Ministerul Apărării Naţionale

NOTĂ TELEFONICĂ

Nr. 38 / 22 decembrie 1989, ora 13.30

Unităţile militare de pe întreg teritoriul ţării se retrag în cazărmi, în ordine şi calm, fără a se lăsa

provocate, dezarmate sau dispersate. Unităţile militare care sunt angajate în faţa sediilor comitetelor judeţene de partid vor calma spiritele, fără să tragă, după care se retrag în cazărmi. În unităţi se va organiza apărarea cazărmilor şi a tuturor obiectivelor militare.

General-locotenent *Atanasie Stănculescu*

Republica Socialistă România

Ministerul Apărării Naţionale

NOTĂ TELEFONICĂ

Nr. 39 / 22 decembrie 1989, ora 13.30

Se vor executa numai ordinele primite de la ministrul Apărării Naţionale. Faţă de cele ordonate, comandanţii militari să asigure paza obiectivelor civile

de importanţă deosebită cu subunităţi înarmate, care să nu tragă decât în situaţia în care sunt atacate de grupuri înarmate cu arme de foc. Pentru stabilirea priorităţilor în asigurarea pazei, comandanţii militari să se pună de acord cu reprezentanţii organelor locale. Militarii care asigură paza acestor obiective să poarte pe braţul stâng banderolă tricoloră.

General-locotenent

Atanasie Stănculescu

În legătură cu acest ultim ordin, Curtea Supremă de Justiţie menţiona în Raportul sinteză asupra

evenimentelor din decembrie 1989: „Acesta a fost momentul în care **Armata a preluat practic prerogativele comandantului suprem,** în condiţiile în care ministrul Apărării nu mai exista"[1]. Evident, Parchetul Militar se referă la dispariţia gen. Vasile Milea.

AMS: Aveaţi televizorul deschis? Aţi văzut imaginile cu revoluţionarii?

VAS: Da. Atunci l-am chemat imediat pe Pintilie şi l-am întrebat: „Există vreo posibilitate să întrerupi emisia Televiziunii?" Şi el mi-a spus: „Da, de la Palatul Telefoanelor". „Bun, du-te, stai acolo şi când îţi transmit eu, opreşti Televiziunea."

AMS: Ce v-a deranjat din ce se întâmpla la Televiziune?

VAS: M-a deranjat în primul rând căpitanul acela, Lupoi, care a apărut şi a spus că la Ministerul Apărării este haos, nimeni nu conduce Armata, or, eu eram acolo şi, în ciuda spaimei celor din jur, păstram totuşi legătura operativă cu forţele din teritoriu şi cu comandanţii, şi apoi m-a deranjat fiindcă el s-a erijat în reprezentant al Armatei. El era nimeni.

AMS: Nu ştiaţi cine este căpitanul Lupoi?

VAS: Habar nu aveam.

[1] C SJ. SPM, Autor colectiv coordonat de gen.bg. SamoilăJoarză, *Sinteza aspectelor rezultate din anchetele efectuate de Parchetul Militar, în perioada 1990-1994, în cauzele privind evenimentele din decembrie 1989,* p. 122.

AMS: El zice că era celebru, că tatăl lui era mare şef la cadrele Armatei!

VAS: Eu am vrut să-l arestez pe acest Lupoi. Mai ales când a spus că ministrul apărării naţionale este Militaru...

AMS: Asta s-a întâmplat la a doua lui intervenţie.

VAS: M-a mai enervat faptul că spunea că apără el Televiziunea, convoca gărzile patriotice, chestii de-astea aiurea. Atunci l-am chemat pe Pintilie şi am discutat blocarea Televiziunii, ca să opresc valul de prostii care se spuneau acolo.

AMS: Chemarea lui Pintilie a fost declanşată de apariţia lui Lupoi?

VAS: Păi, nu ştiam cine e ăsta, de unde este, habar nu aveam. Am şi pus să-l caute în evidenţă să vedem cine e.

AMS: În jurul orei 13.40 vă sună Ion Iliescu de la Casa Scânteii. Este important dialogul dvs. cu el. În primul rând, spuneţi-mi cum l-aţi tratat. Vă suna directorul Editurii Tehnice. Şi ce?

VAS: I-am vorbit politicos, cu condescendenţa faptului că ştiam că a fost adjunct la Timişoara, prim-secretar la Iaşi, apoi coborât de Ceauşescu. L-am informat despre lucrurile principale: că am oprit coloanele, că pe Ceauşescu l-am evacuat şi că este la Snagov, că am ordonat ca toate unităţile să treacă în cazărmi şi că sunt probleme la Sibiu, cum îmi raportase Dragomir - fals, cum aveam să aflu mai târziu -, şi că eu sunt la minister la cabinetul ministrului. Atunci i-am cerut să vină la minister pentru a-i putea asigura protecţia. Între timp luasem legătura cu cei de la CC şi aflasem de mişcările lui Dăscălescu, cel care voia să formeze un guvern

cu care să continue ideile lui Gorbaciov. A fost un moment care a dezvoltat ideea că Iliescu ar putea fi unul dintre succesorii lui Ceauşescu, din rândurile de jos ale partidului. În al doilea rând, pot să spun că mă sunase şi Sergiu Nicolaescu şi aşa i-am chemat pe amândoi la minister, să ne sfătuim ce să facem. Am chemat şi şefii unor structuri, Minister de Interne, Justiţie. În mintea mea, numirea lui Iliescu drept succesor era o posibilitate, dar nu sigură. Încă ezitam...

AMS: Întrebarea mea este: de ce l-aţi chemat la minister pe directorul Editurii Tehnice şi nu l-aţi chemat pe Dăscălescu?

VAS: Pentru că atunci, la telefon, mi-am zis că ăsta poate să fie un om care să preia conducerea politică după Ceauşescu. Am făcut legătura cu ce ştiam din trecutul lui.

AMS: Niciodată în contactele cu străinii nu vi s-a atras atenţia asupra numelui lui Ion Iliescu?

VAS: Nu mi l-a nominalizat nimeni. Eu mă grăbeam să găsesc un lider politic, pentru că îmi dădeam seama că eu nu pot să fac ceea ce doream cu Armata, pentru că generalii erau speriaţi, panicaţi. Nu mai puteam să contez pe o serie întreagă de generali, care umblau acum prin mulţime să spele ruşinea represiunii. Ăsta este un lucru care nu se înţelege. Eram pregătit moral şi profesional să preiau puterea în ţară, să asigur tranziţia şi liniştirea populaţiei, dar, când am încercat să fac ceva, m-am lovit de incapacitatea generalilor, mai toţi compromişi, de a acţiona. De aceea, măsurile de preluare a puterii s-au făcut treptat, în câteva ore, şi nu au

fost atât de spectaculoase încât să dea încredere populaţiei şi lucrurile să reintre în normal. Nu puteam să acţionez cu generalii, Hortopan şi ceilalţi,

pentru că fuseseră la represiune. Asta a fost principala cauză pentru care am căutat repede un înlocuitor pentru Ceauşescu. Nu vă ascund că mă gândeam şi la mine, în mod personal, să preiau eu puterea după Ceauşescu, în altă postură.

AMS: Ceea ce aţi făcut dvs. în CC şi apoi la minister, cu ordinul de preluare a controlului Consiliilor Judeţene de Partid din ţară, este o lovitură militară clasică.

VAS: Aşa este, dar alţii n-o acceptă.

AMS: De ce n-o acceptă?

VAS: N-o acceptă pentru că asta înseamnă că n-au făcut-o ei. M-au invitat la aşa-zisul Institut al Revoluţiei şi am refuzat, pentru că, aşa le-am spus, nu vreau să particip la scrierea istoriei lui Iliescu. Lucrurile nu s-au petrecut cum le fabrică ei acolo. Nu-mi plăcea, pentru că Iliescu a vrut să dea la o parte tot şi să iasă el în prim-plan, şi eu, care ştiam de ce a fost el în prim-plan...

AMS: De ce a fost Ion Iliescu în prim-plan?

VAS: Pentru că l-am scos din trecut şi l-am adus în prezent. Oricare ar fi putut să fie, oricare altul, dacă îl alegeam eu atunci. E adevărat, nu mai ştiam nimic de Corneliu M ănescu. Ca o presupunere, cred că, dacă ar fi dat Ştefan Andrei telefon atunci: „Ce faci?"... nu ştiu ce, i-aş fi răspuns: „Ia vino tu încoace". Nu a fost aruncată ca la zaruri, această soluţie, dar trebuia să iau repede o hotărâre, să nu mă bâlbâi.

AMS: Cum caracterizaţi dvs. acţiunile pe care le-aţi operat în clădirea CC, de îndepărtare fizică a lui Ceauşescu de la putere.

VAS: Da, clar, când au fugit toţi şi am rămas numai noi pe culoar, el cu mine şi cu Ceauşeasca, se îndepărtase şi Manea Mănescu, au plecat toţi, nu mai rămăseserăm pe coridor decât el cu ea şi eu cu aghiotantul, cu Matenciuc.

AMS: Şi ce aţi discutat cu Ceauşescu pe culoar?

VAS: El mi-a spus: „Milea a fost trădător, te-am chemat ca să preiei comanda Armatei, vezi unde sunt trupele care am ordonat să vină în piaţă să împrăştie mulţimea". S-a exprimat apoi ca în Biblie: „Mergeţi şi opriţi", astfel încât eu am putut interpreta dacă să opresc mulţimea sau trupele. Aşa am înţeles eu. Mi-am notat undeva şi este foarte interesantă treaba asta. M-am dus la Tufan şi am oprit cele două coloane blindate care veneau. După aceea am coborât şi i-am spus că o să vină, că o să sosească şi că ar fi bine să nu rămână în sediu, pentru că este periculos. Va fi o acţiune sângeroasă în piaţă şi nu e bine să fie prezent.

AMS: Ce acţiune sângeroasă urma să fie în piaţă?

VAS: Urmau să sosească ăia pe care îi chemase Milea şi care trebuiau să măcelărească mulţimea. Că ăsta era ordinul lui. Şi atunci mi-a venit ideea: Dar

dacă ăsta fuge pe unul dintre coridoare, pe unde îl găsesc? Asta a fost pe moment, pe urmă mi-a venit în minte legenda lui Anteu, desprinderea de pământ. Atunci i-am spus: „Vă propun să aducem două elicoptere". „Da." „Da, dar trebuie să-mi dea şi Neagoe acordul." Ceauşescu a aprobat: „Vorbeşte cu Neagoe". Era

dubla decizie la o operaţiune de evacuare a şefului statului. I-am spus lui Neagoe, acesta a fost de acord, repede, că şi el voia să o rupă de acolo, să plece, să dispară. Am sunat la gen. Rus şi i-am cerut elicoptere. Apoi am spus: „Hai să mergem să vedem ce este pe terasă". Am dat ordin să se golească terasa, care era un câmp de antene. Nu a putut să aterizeze decât unul dintre elicoptere. Apoi au apărut Mănescu şi Bobu şi toţi patru, plus doi aghiotanţi, s-au urcat în lift. Eu am plecat pe scări, că aici este problema: toată lumea zice că mi-a spus: „Ai grijă de copiii mei". Păi nu putea să-mi spună asta, că până am ajuns eu şchiop de la etajul unu la etajul şase, pe jos, ei deja au intrat pe scara aia, au trecut prin geam şi deja, când am ajuns, elicopterul se înălţa. Atunci, cum poţi să afirmi că mi-a spus: „Ai grijă de copiii mei"? Când mi-a spus?

AMS: Nu prea cred eu în povestea asta, dar mai este un aspect. Din grupa operativă organizată de Ceauşescu la etajul unu, pe 21 decembrie, la ora 18.00, s-a încercat în 22 dimineaţa o ieşire, o evacuare din CC cu TAB-uri, tancuri şi infanterie. Înainte s-a încercat evacuarea terestră a lui Ceauşescu.

VAS: Pe asta nu am făcut-o eu. Generalul Eftimescu s-a ocupat.

AMS: Eftimescu planifică împreună cu grupa operativă această ieşire, cu nişte TAB-uri de comandă, din acelea cu chepenguri în spate...

VAS: Da, sigur, le ştiu...

AMS: ... şi înconjuraţi de trupe de infanterie, care sigur că nu puteau trece decât prin lumea de afară, omorând lumea, că altfel n-aveau cum. Numai că, revenim la documente, dle general, în registrul de note telefonice al Armatei 1, al generalului Voinea, sunt mai multe ordine disperate, de telefoane disperate date de Eftimescu către comandanţii de...

VAS: Şi Voinea era acolo...

AMS: Aşa este, venise la ora 09.00... ordine disperate către comandanţii de companii de TAB-uri şi tancuri care însă, atenţie!, fuseseră îndepărtaţi din piaţă de către dumneavoastră.

VAS: Da.

AMS: De ce aţi îndepărtat dispozitivul de apărare cu blindate al CC?

VAS: Pentru că mi-era frică să nu înceapă acolo lupta, pentru că de acolo se începe lupta. Dacă ăsta vede că nu mai vin coloanele şi dă ordin să deschidă focul blindatele din piaţă, trăgeau ăştia, care erau sub misiune de viaţă şi de

moarte, că erau unităţi de gardă cu misiunea să apere viaţa preşedintelui cu preţul vieţii lor. Nu mai rămânea nimic în piaţă. Aveau destulă muniţie să facă praf toată piaţa. Aveau câte 600 de unităţi la fiecare mitralieră de 14,5 şi la puştile de 7,62 vreo mie de cartuşe fiecare. În zonă erau deja vreo douăzeci şi ceva de transportoare.

AMS: Facem din nou bilanţul, dle general. Unu: aţi oprit coloanele de blindate care intrau în Bucureşti; doi: aţi îndepărtat blindatele din paza CC. Cum se numeşte acţiunea asta?

VAS: Eu nu ştiam că au vrut să-l evacueze pe cale terestră, dar nu voiam să intru cu Ceauşescu la discuţii. Îndepărtarea forţelor blindate era garanţia că nu pot executa un ordin criminal. Nici cei de acolo, nici eu. Putea să fie un episod sângeros în piaţă. Încă o dată vă spun că de aici am început să mă întreb: generalii noştri, ce fac cu ei?

AMS: Da, foarte important. Multă lume nu se gândeşte că dvs., ca actor principal al acestor evenimente, judecaţi situaţia în primul rând din punct de vedere militar. Era problema structurilor Armatei, ce faceţi cu generalii ăia compromişi. Din câte înţeleg, încă din clădirea CC v-aţi pus problema asta.

VAS: De asta nu am vrut să dau detalii până acum, să spun ce am vorbit cu Ceauşescu. Dar trebuie să caut pe unde am scris, că a fost o expresie a lui Ceauşescu care mi-a dat posibilitatea să speculez, să spun: aşa mi-ai spus dumneata.

AMS: V-a spus: „Mergeţi şi opriţi!" Iar dvs. aţi folosit ordinul împotriva lui.

VAS: Aşa este, ăsta a fost ordinul: „Mergeţi şi opriţi!"

AMS: Există un martor, Manea a fost de faţă, iar discuţia s-a purtat în antecamera biroului lui Ceauşescu, nu pe hol. Eu revin şi subliniez: aţi scos din dispozitiv şi blindatele care păzeau clădirea CC.

VAS: Tot atunci am văzut, când Ceauşescu a început să urce la etaj, că toate coridoarele erau pustii şi că toate trupele Securităţii au dispărut. Mi-am dat seama că am libertatea de mişcare. Direcţia a V-a a depus armamentul în anumite

încăperi şi le-au încuiat acolo, iar alţii au trecut prin culoarele subterane şi au traversat la Sala Palatului.

AMS: Dnul Iliescu zice că asta nu e lovitură militară. La fel şi domnul Voican.

VAS: Păi, dar vă spun şi de ce. Dvs. nu vă daţi seama că această negare a realităţii le dă lor prioritate? Eu le-am spus *(la Institutul Revoluţiei,* n.a.): „N-aveţi decât să spuneţi ce vreţi, treaba voastră, v-am scos, v-am pus, acuma vreţi să vă arogaţi şi ce n-aţi făcut. Aţi apărut toţi după ce aţi văzut că s-a ridicat elicopterul. Cam aşa e povestea. Până atunci aţi stat toţi şi v-aţi ascuns

ca dracu'. Si acum vreţi să fiţi voi cei care aţi fost iniţiatorii răsturnării lui Ceauşescu? Aţi venit când era locul curăţat".

AMS: Acum urmează un alt episod important şi anume comunicaţiile dvs. cu generalul Rus, care, după ridicarea elicopterului, devin interesante. Aţi început să discutaţi cu Rus evacuarea lui Ceauşescu în China şi aducerea avionului prezidenţial din Germania.

VAS: Nu în China. Mai întâi a fost altă treabă, i-am spus: „Vezi dacă se îndreaptă spre Bulg aria, că era drumul cel mai scurt, şi vezi să nu ajungă acolo". Apoi am aflat că s-a oprit la Snagov, care a fost pentru mine o enigmă completă. De ce s-a oprit şi ce-a făcut acolo?

AMS: A luat legătura cu prim-secretari de judeţ şi comandanţi de armată.

VAS: Nu ştiam de asta, dar am aflat ulterior că Ceauşescu le-a comunicat: „Vedeţi că plec la Târgovişte, că acolo mă apără oţelarii mei". Probabil că a vorbit cu prim-secretarul

de acolo, care i-a spus: „Veniţi aici, că noi vă apărăm". Găvănescu era. Numai că acolo avea nişte legături speciale, pentru că era un punct de comandă de rezervă al Armatei. Ăsta era pericol!

AMS: Bun, dvs. spuneţi că se putea duce spre Bulgaria. Cum putea să-l oprească Rus?

VAS: Practic, nu cred că mai avea timp să ridice avioanele de luptă să-l doboare, că nu mai avea nici un avion pe Otopeni. Cea mai aproape bază era prin Bărăgan.

AMS: Dar repet întrebarea: cum putea Rus să-l împiedice să zboare unde vrea?

VAS: Păi vă spun eu cum: să-i comunice pilotului, şi de fapt pilotul a fost dirijat de Rus de două ori, o dată că să nu o ia către sud, şi el a confirmat că a luat-o spre Snagov, şi a doua oară a aflat de la Maluţan, un pilot foarte bun, că se vor duce, că vor merge spre Târgovişte, când s-au suit în elicopter, acolo, la Snagov. I-a lăsat pe Mănescu şi pe Bobu la Snagov. Si eu atunci i-am spus lui Rus: „Vezi să nu ajungă, găseşte o soluţie să nu ajungă la Târgovişte". Si atunci i-a dat ideea lui Maluţan, şi Maluţan a executat, că va fi doborât cu antiaeriana.

AMS: Dle general, ajungem iar la documente. Rus a emis două ordine. Primul a fost de interdicţie a oricărui zbor în spaţiul aerian al României. Si doi, că orice zbura sub această interdicţie era doborât. La acea oră se afla în zbor doar elicopterul cu Ceauşescu.

VAS: Asta era antiaeriana, care putea să facă treaba asta.

AMS: Locţiitorul comandantului de la unitatea din Târgovişte, lt.col. Ţecu, a confirmat că a primit ordin de la gen. Mocanu să doboare elicopterul cu

Ceauşescu la bord. V-a raportat Rus sau v-aţi înţeles asupra acestor două ordine?

VAS: Da, mi-a raportat.

AMS: Deci Rus v-a raportat că a emis aceste două ordine.

VAS: A raportat. Rus a fost foarte solidar cu mine. Era singurul cu care puteam să vorbesc, fără să am grijă că mă va trăda. Aveam cea mai mare încredere în el.

AMS: De ce?

VAS: Pentru că n-a fost în faţă, nu a fost la CC, n-a participat cu trupe, n-a primit ordin să facă represiune.

AMS: Staţi puţin! Nu vă cunoşteaţi cu el dinainte, nu eraţi prieteni, nu a fost el cel care v-a relatat scandalul între Ceau ş escu ş i Gorbaciov?

VAS: Rus era un om de societate, altfel decât alţii, cu care puteai să vorbeşti fără să-ţi fie teamă că te toarnă la vecini imediat. Erau puţini ca el.

AMS: Nu credeţi că era şi el, ca şi dvs., în aşteptare? Cam se pregătea şi el...

VAS: Nu ştiu dacă se pregătea, dar a fost foarte operativ şi direct. Nu s-a comentat în discuţia cu el ce voiam eu. A executat.

AMS: Vă repet însă că în registrul Armatei 1 apare problema trimiterii în China, acţiunea gen. Rus de a chema aeronava prezidenţială care era la reparaţii în Germania în vederea trimiterii lui Ceauşescu în China. Aeronava Romavia.

VAS: Nu-mi amintesc.

AMS: Deci nu v-aţi înţeles cu Rus să-l expediaţi pe Ceauş escu în China?

VAS: Nu doream să plece în altă parte.

AMS: Păi ce făceaţi cu el aici?

VAS: Ne gândeam să găsim o variantă.

AMS: Bun, l-aţi răsturnat de la putere, l-aţi scos din sediul puterii, e prin ţară pe undeva, ce faceţi cu el?

VAS: Dacă, atâta timp cât trăieşte... nu poţi să hotărăşti o mişcare, care, chiar dacă oamenii au fost obligaţi să-l venereze, totuşi au rămas lângă el...

AMS: Nu vă înţeleg. Sunteţi obosit, doriţi să vă odihniţi?

(Pauză de odihnă. A durat însă 10-12 minute.)

AMS: Dle general, repet: nu sunteţi un tip oarecare, sunteţi un om calculat, inteligent. L-aţi îndepărtat de la putere pe Ceauşescu, ce se întâmplă mai departe cu el? Nu vă mai interesează?

VAS: Trebuia să văd unde se opreşte, ca să-l apuc iar. Aveam în gând să-l prind şi să-l duc undeva să nu mai poată să aibă legături, să nu mai poată să comande. La comandă acum eram eu. Eu nu mi-am dat seama că la Snagov a putut să comande, pentru că avea acolo toate legăturile, deşi puteam să le

opresc. Dar pe moment nu mi-am dat seama. Avea legături şi putea vorbi pe TO cu toţi, cum a şi vorbit, de fapt.

AMS: Cine era la Piteşti, gen. Anghel?

VAS: Anghel.

AMS: Cu Anghel am stat de vorbă şi mi-a relatat dialogul telefonic cu Ceauşescu. L-a întrebat dacă serveşte cauza, dacă este de partea lui, iar Anghel i-a dat toate asigurările că este loial, a închis telefonul, a sunat la MSt.-M şi sigur că n-a mişcat nimic. Era vorba de acea coloană de la Piteşti despre care se tot spunea că vine să radă Bucureştii. Aici probabil că unii dintre generali au jucat ambiguitatea.

VAS: De-aia vă şi spun că a fost o nesiguranţă a mea mare. Unii voiau, aveam impresia, să ţină un as în mânecă.

AMS: Domnule general, dacă discutăm îndepărtarea lui Ceauşescu ca pe o iniţiativă personală a dvs., care, desigur, implică Armata pe ici, pe colo, prin ordinele pe care le-aţi dat şi care s-au executat... toate ordinele pe care le-aţi dat s-au executat întocmai, nu avem situaţia în care dvs. să fi dat un ordin şi ofiţerul să se mai gândească, să vă conteste autoritatea şi Armata să nu execute ordinele.

VAS: Este exact, cu excepţia viceamiralului Dinu.

AMS: Sunt unii care spun acum că Stănculescu nu conducea Armata, că nu avea nivelul, că nu avea pregătirea. Astea sunt diversiuni. Totuşi, elementul principal este acţiunea personală a dvs. Nu credeţi că îndepărtarea lui Ceauşescu de la putere de către dvs., acolo, în CC, are mai degrabă aspectul unei lovituri de palat?

VAS: Dacă s-ar fi terminat acolo, da. Dar s-a prelungit cu toate acţiunile următoare. Si vă reamintesc: ordinul de ocupare a punctelor strategice din Bucureşti, ordinul de ocupare şi pază a tuturor sediilor puterii din ţară, Comitetele

Judeţene de Partid, ordinul de interdicţie în spaţiul aerian, chemarea reprezentanţilor civili la MApN pentru a le încredinţa puterea, blocarea Securităţii, arestarea CI-ştilor, că pe-asta nu v-am spus-o, că am dat ordin să fie arestaţi toţi CI-ştii din unităţi... *(pauză)* Vă spun ceva acum: am ajuns la concluzia că amfăcut destul, m-am săturat şi de „recompensele" primite, mă pot retrage inclusiv pe Lumea Cealaltă. Mie nu mi-e frică de ce se întâmplă cu mine. Stau drept.

AMS: Eu vă mulţumesc oricum că m-aţi ales, că m-aţi chemat să...

VAS: Vreţi să vă spun ceva? Mi s-a părut că aţi fost cel mai bine documentat, cel care a căutat să intre până în adâncimea evenimentelor. Dumneata n-ai făcut o plimbare superficială ca să faci ceva. Am văzut lucrările

alea atâta *(gest),* le-am citit cu atenţie, care nu înseamnă că... Mă şi enervează unii, care vă atacă: „Nu e istoric!" Nişte rataţi, nişte indivizi fără operă, nişte neica-nimeni puşi să ascundă cu ghearele, cu ghearele adevărul. Păi, băi omule, un om care a făcut aşa ceva este mai bun decât un istoric care n-a făcut nimic şi te uiţi în diploma lui şi vezi că e doctor în istorie şi când îl pui în faţa ta constaţi că e un bou. Stiţi vorba lui Vadim: „Doctor în istorie înseamnă că istoria este bolnavă".

AMS: Să nu credeţi că dacă mă lăudaţi scăpaţi de întrebare: Nu credeţi că vorbim de o lovitură de palat şi nu de o lovitură de stat militară?

VAS: Ea nu poate fi doar o lovitură de palat, pentru că a continuat prin acţiuni clare ale Armatei, ale întregii Armate, în sprijinul unei anumite forţe politice.

AMS: Acum îmi dau seama că şeful statului a fost ţinut prizonier într-o unitate militară, unde a şi fost executat!

VAS: Păi vedeţi! Mai mult decât atât, am trimis la unitatea din Târgovişte un batalion de tancuri şi o companie de vânători de munte, pentru că ştiam că ăia n-au efective. Le-am trimis atunci, imediat când mi s-a comunicat că Ceauşescu este în unitate. N-a stat Kemenici singur, chiar l-a deranjat că am băgat în unitatea lui forţe de la alte unităţi. Scopul meu era să fie izolat Ceauşescu şi să nu mai comunice cu nimeni. Să-i tai vocea, asta era ideea principală, că altfel oricând putea să izbucnească o revoltă a susţinătorilor lui, oameni pe care comunismul i-a ridicat din promiscuitate, din satele pe unde erau argaţii şi leneşii satului.

AMS: Deci, din punctul dvs. de vedere, acţiunea din decembrie poate fi definită mai degrabă ca o lovitură militară.

VAS: Eu sunt de acord cu treaba asta, deşi odată, într-o emisiune de televiziune, v-am contrazis, dar mi-am cerut scuze pe urmă. Pentru că mi-am dat seama că, de fapt, dvs. aveţi dreptate, nu eu. Eram agitat de faptul că acest episod pălea faţă de pretenţiile altora. Adevărul este că şi mai târziu l-am apărat, inconştient, pe Iliescu. Eu nu vreau să-mi arog merite de revoluţionar, ca Iliescu. Recunosc că am acţionat în primul rând din interes personal, pentru că Ceauşescu mă adusese cu forţa la CC şi mă pusese astfel între două plutoane de execuţie: dacă refuzam ordinele lui sau dacă afla că nu le execut, iar dacă le executam şi căsăpeam mulţimea, urma celălalt pluton de execuţie, al poporului. Eu trebuia să-l rup pe Ceauşescu de comandă, să-l împiedic să dea ordine prin

mine, ca ministru al apărării, apoi, sigur, să nu dea ordine împotriva oamenilor. Aceasta este ordinea, dar efectul a fost acelaşi.

AMS: Acum vine un moment-cheie. L-aţi primit pe dnul Iliescu la MApN, în 22 decembrie 1989, la ora 16.00.

VAS: Da. Mai întâi i-am chemat pe Apostoiu şi pe ăstalalt, de la Consiliul de Stat, Nicolcioiu, care erau jurişti, apoi nişte dactilografe, am pregătit mese, tot ce trebuie, ca să poată Iliescu să lucreze, să dea primele legi ale noii puteri, şi m-a deranjat foarte mult, când a plecat, că nu şi-a luat la revedere, şi n-am ştiut că a plecat *(înapoi la CC* n.a.). Iliescu a lucrat pe două fronturi.

AMS: S-o luăm pe îndelete. Aveţi discuţia telefonică cu dnul Iliescu în jurul orei 13.40...

VAS: Cam aşa ceva...

AMS: Şi la ora 16.00 îl primiţi la MApN.

VAS: Vorbisem şi cu Sergiu Nicolaescu. M-a sunat şi mi-a spus că este la Televiziune cu Ion Iliescu şi că vor să vină la MApN, dar să le dau un transportor blindat. Iar eu i-am spus că este mai periculos cu transportorul blindat. „Veniţi mai anonimi." Şi doi, m-a deranjat când am aflat că, ducându-se înapoi la CC, s-a dus la Verdeţ, s-a dus la Dăscălescu, s-a dus la ăia. Iar pe Guşă l-a pus cu Vlad şi au făcut ce-aţi văzut. După mine aşa-numita „Noapte a generalilor" a fost o făcătură. Filmul.

AMS: Dar la ora 16.00 apar la dvs. la MApN Ion Iliescu, Petre Roman, Gelu Voican, Montanu... Martorii oculari spun că i-aţi dat un raport lui Iliescu.

VAS: Nu a fost propriu-zis un raport, l-am informat. Să ştie despre ce este vorba. Că unităţilor le-am dat ordin să intre în cazărmi, că am urmărit ca Ceauşescu să nu ajungă la punctul de comandă de la Târgovişte, i-am reprodus dialogul între Rus şi Maluţan şi că nu trebuie să ajungă cu orice chip la punctul de comandă şi că este undeva oprit, că am luat măsuri ca să întăresc această unitate, pentru că este foarte subţire, vulnerabilă şi are puţini oameni, că l-am băgat pe Ilie Ceauşescu deoparte şi că i-am chemat doi jurişti ca să aibă cu cine să emită noile decrete.

AMS: Domnule general, nu aveţi în faţă un ageamiu, dumneavoastră afirmaţi că ăsta nu este un raport?!

VAS: Aveţi dreptate, dar eu am considerat că este o informare de la militar la civil.

AMS: Deja vedeaţi în el pe succesorul lui Ceauşescu?

VAS: Categoric. Nu mai vedeam altul.

AMS: Da, este clar. V-aţi aşezat toţi la masă. Acolo erau prezenţi generali şi ofiţeri din Marele Stat-Major, l-aţi chemat pe Romeo Câmpeanu de la Inspectoratul General al Miliţiei...

VAS: Da, mă sunase că a auzit nu ştiu ce la radio...

AMS: A venit colonelul Raţiu, şeful Direcţiei I a Securităţii, mai era ministrul justiţiei, Popovici, procurorul-şef, reprezentanţii principalelor ministere

de forţă. La un moment dat, gen. Romeo Câmpeanu intră, vine către dvs. să vă dea raportul. Era vorba despre tentativele pe care le făceau diferiţi civili de a elibera criminalii, violatorii, hoţii din penitenciare. Gen. Câmpeanu se apropie şi vă roagă să nu se aprobe

o astfel de măsură. Iar dvs. i-aţi spus: „Nu-mi raportaţi mie, raportaţi tovarăşului Iliescu". Recunoaşteţi această scenă?

L 1 1 1 1

VAS: Cum să nu!

AMS: Deja vedeaţi în Iliescu pe noul lider.

VAS: Deja hotărâsem, cum se spune. Ăsta este, eu mă dau un pas înapoi, iar dumneata, dle Iliescu, du-te în faţă. De-aia spun că m-a deranjat atitudinea lui, după aceea, când a plecat la CC fără să mă salute.

AMS: Eu îmi dau seama acum că dnul Iliescu habar nu avea ce făcuseră[ţi] în CC. El credea că Ceauşescu a fugit de frica manifestanţilor, că a fugit gonit de aceştia. Nu cunoştea nici acţiunea Securităţii, nici acţiunile dvs. Este posibil ca el să nu fi ştiut că toată căderea lui Ceauşescu fusese începută de sovietici şi că era consecinţa unei serii de acţiuni de blocare şi îndepărtare făcute de Securitate şi de Armată. Ştiaţi că gen. Vlad a scos trupele de Securitate din dispozitivul de apărare al CC încă de la 08.30 dimineaţa?

VAS: Nu, nu ştiam.

AMS: Mai spuneţi-mi o dată: v-a deranjat că Iliescu a plecat fără să vă salute?

VAS: A plecat şi nu mi-a spus: „Măi, eu plec la CC să fac treaba cutare şi cutare", după ce era evident că îi oferisem sprijinul.

AMS: Domnule general, sunt puţin uimit să constat că dvs. nu aţi cunoscut psihologia activistului înalt de partid. Pentru el, vizita la MApN era doar o escală necesară pentru a se informa ce face Armata. El se considera mai presus de asta, principala lui preocupare era partidul, pentru că

partidul era puterea şi conducea totul, inclusiv sectorul acela din lateral, numit Armată. La acea oră dnul Iliescu era interesat de conducerea partidului, care fusese întinat, iar partidul se afla la CC al PCR. De-abia când Brucan şi cu Bârlădeanu i-au spus: „Las-o moartă, Ionele, că partidul este terminat, fă altul", s-a trezit. Am convingerea că lui Ion Iliescu nu i-a trecut nici o clipă prin cap că acţiunea dvs. şi a Armatei l-a adus la putere. El credea, cum a şi declarat, că s-a instalat un vid de putere.

VAS: S-ar putea să aveţi dreptate. El a punctat, OK, la Armată e ăsta, e în regulă, şi a trecut mai departe, fără să-şi dea seama că nu era aşa. Îl băgam într-un beci şi ieşea când voiam eu. Pe mine m-a deranjat faptul că între mine şi el lucrurile credeam că sunt clare: te las pe tine, iar tu îmi întorci spatele şi

pleci? Au plecat, au ieşit prin coridorul de la sala de consiliu. L-a chemat pe Guşă după el şi au plecat împreună la CC. Pe Guşă!!!? După Timişoara!!!?

AMS: Poate nu ştia.

VAS: Păi l-am auzit după aia, nu ştiu ce, că „nu ştiam ce a făcut gen. Stănculescu la Timişoara"... Cum adică? Îl iei pe Guşă cu tine să faci nu ştiu ce comandament cu Iulian Vlad, şeful Securităţii!?

AMS: Şi asta v-a deranjat.

VAS: M-a deranjat, după tot ce făcusem. N-am reacţionat şi am urmărit să văd ce se întâmplă în continuare. M-am interesat şi aşa am aflat că Verdeţ făcea lista guvernului şi i-a propus lui Iliescu să fie ministrul culturii. Urmăream să văd care învinge. Eram sunat în permanenţă.

AMS: Dle general, ştiu că am abordat acest subiect şi în discuţia de la Teatrul Naţional, dar vă întreb din nou: Aveaţi oameni din Direcţia de Informaţii a Armatei în clădirea CC, infiltraţi în civil printre revoluţionari?

VAS: Da, da.

AMS: Nu vă cer numele lor, doar să-mi spuneţi ce-au făcut.

VAS: Da, au fost acolo şi m-au informat în permanenţă cu tot ce se întâmplă. Din motivul ăsta m-am şi supărat pe Dinu Ştefan *(şefulDIA* n.a.) pe urmă, că el a avut impertinenţa să mă întrebe de ce mi s-a raportat mie direct. De ce ofiţerii DIA din CC îmi raportează mie şi nu lui. „Păi cum să nu-mi raporteze mie, când tu nu mi-ai dat mie nici o informaţie." Ăsta a jucat pe invers. Omului ăstuia i-a fost frică în permanenţă să vorbească cu mine, după decembrie. L-am întâlnit odată în Piaţa Floreasca, fugea de mine, că trebuie să se ducă repede acasă... Ştia că l-am mirosit.

AMS: Ştiţi că este un tip cât se poate de suspect. Pe data de 9 decembrie, când intră primele coloane de sovietici în ţară, el a plecat în concediu, spunându-i lui Milea, textual: „Revolte civile, revoluţii, chestii din astea, nu sunt treaba DIA". Pe 9 decembrie 1989!

VAS: Nu cunoşteam care erau relaţiile lui externe, dar oricum au fost.

AMS: Credeţi că lucra cu sovieticii?

VAS: Se poate, pentru că principalul schimb de informaţii şi cooperare al DIA era cu GRU. Securitatea nu agrea. Cu

KGB şi cu GRU, astea au fost cele două relaţii oficiale ale lui.

AMS: El i-a mărturisit gen. Olteanu că a luat o maşină şi a circulat prin Bucureşti, depistând mai multe acţiuni ale comandourilor sovietice pe stradă. Nu v-a raportat acest lucru?

VAS: Nu a raportat. De-aia vă spun că el a venit să-mi spună un lucru, iar eu i-am dat peste gură.

AMS: Atunci aţi început să lucraţi direct cu reţeaua DIA

din CC.

VAS: El s-a dus în biroul lui şi a luat legătura cu Guşă, a făcut tandemul cu el şi dvs. aţi văzut, din filmul cu „Noaptea generalilor", ce informaţii îi dădea Dinu lui Guşă: atac de elicoptere de sub autostrada Bucureşti-Piteşti, dinspre mare, apa otrăvită şi toate prostiile astea.

AMS: Pleacă echipa Iliescu la CC, iar dvs. începeţi să lucraţi direct cu reţeaua DIA din oraş. Prin urmare, aţi descoperit timpuriu că s-a declanşat o luptă pentru putere între grupul Verdeţ, cu revoluţionarii, şi grupul Iliescu, al foştilor activişti stalinişti, cu Brucan, cu Bârlădeanu, cu Militaru.

VAS: Vreau să vă mai spun că multe dintre informaţiile acelea stupide erau transmise de Caramitru soţiei mele şi ea mă suna pe TO. Şi până la urmă am strigat la ea: „Nu mai transmite aceste tâmpenii, că nu este nici o bază subterană de elicoptere sub autostradă, că eu am făcut autostrada şi ştiu ce este acolo". Dar, adevărul era că astea erau informaţiile care veneau la Televiziune.

AMS: O să completez eu, spunând că la Televiziune, la etajul 11, dar în cabinetul 2, s-a instalat o echipă militară care

ţinea legătura cu Dinu, de unde veneau bazaconiile alea. Lumea crede că le scotea Brateş, că este evreu, Mossad... prostii de-astea. Nu, Brateş n-are curajul să vorbească, să spună adevărul. Toate tâmpeniile, care erau de fapt diversiuni calificate, erau transmise la studioul 5 lui Brateş şi nefericitei ăleia de Hossu-Longin, marea luptătoare pentru rege, Pacepa, ţărănişti şi alţi comunişti, şi ăia le transmiteau pe post, ca papagalii.

VAS: Aia a fost declanşarea diversiunii.

AMS: La ora 17.30 se deschide focul simultan, să-i zicem „focul", deocamdată, simultan asupra Direcţiei a IV-a a Securităţii, asupra MApN şi asupra CC-ului, fără să existe victime. Se pare că a fost vorba despre simulatoare. Cine credeţi că a generat fenomenul terorist?

VAS: Va fi răspunsul unui militar.

AMS: Dnul Iliescu este de părere că focul s-a deschis la CC împotriva lui, din cauză că lucra la Declaraţia politică.

VAS: De-aia i-am şi spus: „Cine te-a pus să pleci de la MApN, ca să te expui? Nu trebuia să te expui. Nu mai aveai dreptul să te expui".

AMS: Fenomenul terorist se declanşează în trei locuri simultan, ceea ce dovedeşte, în primul rând, că avem de-a face cu un fenomen organizat, nu cu unul spontan. Acum, după atâta timp, puteţi să spuneţi românilor cine este autorul fenomenului terorist?

VAS: Încep cu o acţiune depistată precis, pentru că mă afecta pe mine. Îmi dă telefon soţia că asupra casei ei, începând din 22 decembrie noaptea, pe la ora 12, se trage. Am trimis un

subofiţer cu 10 soldaţi. S-a tras toată noaptea. Militarii s-au refugiat împreună cu soţia în pivniţă. Atunci i-am spus: „Pune-i pe militari să caute, să vadă de unde se trage". Militarii se duc şi, din Primăverii, din podul unei case, un cetăţean trăgea tot timpul în casa în care se afla soţia mea.

AMS: L-au prins pe acest cetăţean?

VAS: Imediat. A scos documente că este de la Gărzile Patriotice, că trage asupra casei că aşa a primit ordin, pentru că acolo, în casa aia, sunt terorişti. Deci, i s-a dat o informaţie falsă şi cu o misiune precisă. Erau din acele grupe pregătite la CC. Doi: Mi se prezintă, cred că pe 25 decembrie, că Militaru era acolo, mi s-a dat listă, asta sigur vă spun, cu 1 015 nume de terorişti prinşi de Armată în diverse locuri din Capitală şi provincie. Mi s-a raportat că au fost predaţi la Poliţie şi de la Poliţie li s-a dat drumul. Iar trebuie să fi fost ce am discutat noi înainte. În al treilea rând, adaug ce a spus scriitorul rus Abdulaev, care este tânăr, are 50 de ani, dar a avut acces la documente importante din arhivele sovietice, KGB şi GRU, că şi ei au tras de pe nişte înălţimi, şi la Bucureşti, şi la Timişoara, peste trupe, ca să incite şi mai mult populaţia, ca să mărească amploarea mişcării de protest.

AMS: Cam aceasta este definiţia fenomenului.

VAS: Ştiţi care e partea proastă? A fost prost organizat. În 1956, când Patilineţ era prim-secretar la Timişoara, iar gen. Dragnea, venit din URSS, era comandantul Corpului 38 Armată, acesta ne spune nouă: „Trebuie să acţionăm în aşa fel încât să nu fie represiune" şi reuşeşte să transforme regimentul de la Săcălaz în lagăr, şi pe toţi studenţii pe care

îi prindea pe stradă îi suia în camioane şi îi ducea acolo. Atunci nu s-a tras un foc. Or, în decembrie 1989, sunt convins că sovieticii au lucrat puternic şi au tras de la înălţime peste trupe împotriva oamenilor. Misiunea lor era să pună sânge între Armată şi manifestanţi. Mi-a spus fostul consilier al lui Iliescu, cel care a murit, Dan Iosif, când a fost acţiunea de la baricadă, el n-a stat pe baricadă, el a stat lateral, în stânga, la Ciclop, iar acolo au ieşit în faţă Milea, Postelnicu mai în spate şi Hortopan transmitea ordinele directe la trupe, de spargere a baricadei şi deschidere a focului. Până la miezul nopţii, morţii care au apărut în stradă nu au fost ai trupelor. Se trăgea selectiv, pentru că militarii stăteau de ore întregi de vorbă cu manifestanţii, şi de câte ori dădea Ceauşescu ordin să se tragă, trăgeau în sus.

AMS: La ora 12.00 noaptea se produce un moment grav. Eu am intrat în posesia planului operativ, desenat de cei de la MSt-M, cu dispozitivul de la baricadă şi cu mişcarea forţelor la ora 12.00 noaptea, cine a tras şi a omorât 38 de oameni. Sunt unii, care cred că au fost pe acolo şi care sunt paralizaţi de frică să nu se afle adevărul, şi care mă acuză că am ceva cu Armata, că sunt

omul Securităţii, diversiuni de-astea... Ei continuă şi astăzi diversiunea de atunci. Acolo, la baricadă, au fost puşi în unitate de luptă, spuneţi dvs. cine.

VAS: Ofiţerii de la Academia Militară.

AMS: Ei au deschis focul?

VAS: Milea i-a dat ordinul lui Hortopan şi acesta l-a transmis formaţiunii care se afla în primul rând la baricadă.

Această formaţiune era de la Academia Militară. După aceea Hortopan s-a zbătut foarte mult să iasă din cauză.

AMS: Părerea mea este că aţi aflat foarte repede acest lucru. În 1990, când Petre Roman a încercat să facă o comisie de anchetă a evenimentelor de la Timişoara, a vrut să facă şi o comisie la Bucureşti.

VAS: Dar ştiţi că nu s-au mai găsit documentele acelea de la Timişoara? Le-a adus o femeie de la Timişoara, le-a dat lui Petre Roman, acesta spune că le-a dat lui Voican, acesta spune că nu le are nici el, că le-a dat tot lui Petre Roman. Nu se ştie până la urmă.

AMS: Cele mai multe au fost retrase de Armată, distruse, iar unele registre de unităţi au fost rescrise filă cu filă, eliminând părţile incriminatoare. Există totuşi următoarea replică a lui Petre Roman: „În momentul în care am vrut să fac comisia de anchetă pentru baricadă, gen. Stănculescu mi-a spus: «Nu vă atingeţi de cazul baricada!»"

VAS: Nu i-am spus aşa ceva.

AMS: Când aţi aflat că cei care au tras la baricadă sunt cei de la Academia Militară?

VAS: De la Hortopan şi confirmat de Dan Iosif. El mi-a spus: „Erau ofiţeri".

AMS: „Soldaţi bătrâni", cum spuneau manifestanţii în mărturiile lor.

VAS: Da. De la Hortopan şi de la Dan Iosif am aflat că cei care a tras au fost de la Academia Militară. Mi-am dat seama că şi ofiţerii de comandă de la diferite eşaloane erau astfel compromişi, pentru că la Academia Militară se

pregăteau viitorii comandanţi... Vă mai spun ceva, ca să nu uit. Când s-a făcut Cartea Albă a Armatei, de către gen. Codrescu, ofiţer care mi-a fost subordonat, am fost ocolit, nu m-a întrebat nimeni nimic. Şi primesc o scrisoare, după câtva timp, că facem a doua ediţie şi că să-mi spun punctul meu de vedere. Şi le-am scris: „Mă mir că mă întrebaţi acum, trebuia

ȷ ~~ ȷ '

să mă întrebaţi la prima ediţie". Am impresia că au primit ordine de la Guşă, asta e părerea mea. Nu pot să arunc vina pe Guşă acuma, că Guşă, săracul, e mort.

AMS: Am ajuns în punctul în care vă rog să descrieţi fenomenul terorist, aşa cum îl ştiţi dvs. astăzi.

VAS: Fenomenul terorist a avut două componente. Componenta externă, sovietică, şi componenta internă, a celor care au acţionat ca oameni care, văzând că regimul a fost răsturnat, trebuiau să facă reacţia la această acţiune. Teroriştii prinşi la noi la Armată şi dovediţi au recunoscut că

1 L 1 1 1

au plecat şi ofiţeri din unităţi. O să vă dau nişte date luate de

L i i i i

la cineva care a lucrat la contrainformaţii şi care a raportat despre aceşti ofiţeri care au plecat din unităţi, au dispărut un timp de şi pe urmă au revenit în unităţi. Şi nu se ştie ce au făcut în timpul ăsta.

AMS: Ce părere aveţi de Dinu, că se pare că şi oamenii lui au fost implicaţi?

VAS: Am impresia că şi el a folosit oameni de la Batalionul 404, unde aveau o companie pregătită să lupte în spatele frontului.

AMS: Eu am studiat nişte documente de la MApN şi forţele astea de la Batalionul 404 nu par a fi fost implicate, ci

dimpotrivă, în momentul când au fost aduse la Bucureşti, s-a tras asupra lor şi au avut şi răniţi, şi morţi. **VAS:** Nu cunosc.

AMS: La ora 15.00 din data de 22 decembrie aţi emis două ordine. Unul: un ordin, pe care am să vi-l prezint, cu ocuparea obiectivelor strategice din Bucureşti.

VAS: Din Bucureşti, da.

Document

La ora 15.00, gen. Stănculescu emite ordinul ca toate unităţile din ţară să ocupe Comitetele Judeţene de Partid, iar în Bucureşti, principalele instituţii strategice.

OBIECTIVE

Banca comerţ. Exterior

Da - Banca RSR pl. (Da) R(egimentul) 22 = 26 mil(itari) Da - Poşta pl. (Da. R22)

Castelul de apă Buc. (vezi verso) *(au fost preluate sub pază toate centrele de alimentare cu apă potabilă ale Capitalei, indicate de ICAB,* n.a.)

Radiodifuziunea Nuferilor — 4 *(blindate)*

TV - 8 *(blindate)*

CC - 8 *(tăiat şi pus 7 blindate)*

Palat. Cons. Stat - 4 *(blindate)*

Telefoane *(Palatul Telefoanelor)* - 3 *(blindate)* - 40.22.53 *(telefon de legătură).*

Centr. Rd. Comunic Nr. 2 *(Centrul de Radiocomunicaţii)* - 3 *(blindate)*

MAI *(greu descifrabil)* - 4 *(blindate)*

Dispeceratul energetic naţ. - 2 *(blindate)*

CET Progresu - 30 militari *(de la)* R 2 Mc.

Da - *(text indescifrabil) ...* Venezuela Nr. 1 - 10 *(militari de la)* R 48 R H 1 *(sau A).*

Da - cpt. Pascu - Centr. ptr. inf. extern *(acesta ar fi sediul CIE al Securităţii, dar, având în vedere locaţia, este posibil să fie vorba de centrul de informatică din clădirea Creţulescu,* n.a.) -

- mag. Muzica C. Victoriei
- Ministerul de externe - 3 *(TAB-uri)* + 1 Tc ?
- Tezaur (vizavi CEC) - 6x3 = 18 +1 + 1) R2 Mc.[1]

AMS: Cum vă explicaţi că fenomenul terorist apare exact în locurile unde dvs. aţi plasat trupe ale MApN?

VAS: Nu poate fi explicat decât prin faptul că ordinul de ocupare a locaţiilor strategice, Televiziune, Radio, Telefoane etc, a fost transmis prin Marele Stat-Major şi acolo ordinul a fost deconspirat. Singurul argument valabil, că prea s-au dus la punct exact. La MSt-M era secţia aia specială cu Tratatul de la Varşovia şi se poate să fi acţionat în favoarea sovieticilor.

AMS: Aţi investigat cazul?

VAS: Am cercetat, nu s-a finalizat.

AMS: Doi: tot la ora 15.00 aţi emis ordinul de arestare a tuturor CI-ştilor din unităţile militare. Ce aveaţi dvs. cu Securitatea, de fapt?

VAS: Pentru că totdeauna de la Securitate s-a aflat orice mişcare a Armatei. Asta a fost ideea. Nu puteam să fac cu Armata ce intenţionam să fac, ideea personală de care v-am vorbit, cu ei în spate.

AMS: Vina aruncată pe Securitate, că securiştii sunt terorişti, v-a suprins?

VAS: A fost organizată treaba asta. S-a lansat o direcţie greşită. Acum, având toate elementele, cu ce ordine a dat Vlad, ce au făcut ceilalţi, m-am întâlnit cu... Au fost scoşi în rezervă 700 de ofiţeri numai de la Securitatea din Bucureşti. După 15 februarie, după ce am fost numit ministru, a venit o delegaţie a lor şi mi-au arătat documente că n-au făcut nimic, că au primit ordin de la şeful Securităţii să nu mişte, că au depus armele la rastele încă din 16 decembrie. Dar ştiam doar că a existat ordinul de distrugere de documente, că au ars în draci şi pe 22 seara, şi în zilele următoare. Ei de la 15 februarie 1990 nu mai primeau nici un ban, drepturile de ofiţeri. Atunci eu le-am prelungit angajarea până pe 15 iulie, că mai aveam fonduri. „Până la 15 iulie vă

1 *Documentarul Comandantului Armatei 1* (copertă verde), p. 114.

pot asigura leafa, până atunci găsiţi-vă de lucru în alte părţi." Au intrat în presă, în partide şi în afacerile altora. Pe cei de la USLA i-am adunat în Sala Sporturilor şi le-am anunţat: „Atâta timp cât sunt eu ministru al apărării, nu se atinge nimeni de voi, pentru că este o unitate de elită a Armatei Române". Cred că erau vreo 200.

AMS: Dle general, eu vă propun să ne oprim aici. Sunteţi obosit.

VAS: Am început să ameţesc puţin. Am din când în când nişte derapaje de memorie teribile, dar discuţia cu dumneata mă ajută enorm să-mi exersez memoria.

IV

Interviu din 29 august 2009

Bucureşti, reşedinţa personală a gen. Victor A. Stănculescu

AMS: Mi-aţi solicitat data trecută să folosim o întâlnire pentru creionarea unor portrete de persoane cu care v-aţi intersectat în acei ani, nişte portrete ale unor „tovarăşi de drum", cum i-aţi numit. Aveţi ocazia acum să o faceţi, dacă prin asta credeţi că vă este mai confortabil.

VAS: În ce ordine?

AMS: În ce ordine doriţi dvs.

VAS: Să vedem ce vreţi să alegeţi dvs.

AMS: Uite, eu, de exemplu, v-aş propune să discutăm din zona militară mai întâi. Poate portretul lui Milea, al lui Militaru sau dacă în Armată existau generali cu care dvs. aţi fost prieten şi cu care aţi acţionat împreună în decembrie 1989. Începem cu zona asta militară, şi după aceea trecem la zona politică, la civili.

VAS: Milea! Să începem cu Milea. Cu Milea am fost coleg de an în Şcoala militară, am fost pe urmă colegi la Academia Militară, dar la facultăţi diferite, artilerie-tancuri, ne-am întâlnit pe urmă de-a lungul carierei, el ajungând repede în posturi de comandă sau de învăţământ, iar eu am mers pe cariera Marele Stat-Major, Departamentul de Înzestrări. Asta a fost specialitatea mea din anul 1959 şi până

în anul 2000.

AMS: Ascensiunea rapidă a lui Milea s-a datorat aspectelor politice ale carierei sale?

VAS: Într-o anumită măsură, da. Ce vreau eu să subliniez acum este că trebuie să vă spun dvs. şi românilor că nu există dubiu asupra dispariţiei sale: Milea s-a sinucis! Acesta este primul lucru pe care vreau să-l accentuez, din mai multe argumente principale. Primul: cunoscându-l că era trup şi suflet pentru Ceauşescu, pentru că el, provenit din ţăran şi om de jos, prin starea lui

socială modestă, a avut avantajele înaintării în grad şi în poziţie politică, lucru pentru care trebuia să-i mulţumească lui Ceauşescu. Ajuns în partea superioară a societăţii pe vremea lui Ceauşescu, Milea era în întregime creaţia sistemului comunist, în general, şi a lui Ceauşescu, în particular. Doi: ştiu că în casă la el portretul lui Ceauşescu era la loc de cinste în două locuri, unul sigur era în sufragerie, şi m-a frapat faptul că Milea repeta gestul activiştilor de partid care afişau portretul mare al lui Stalin în casele lor. Şi trei: Milea era totuşi un om foarte sensibil şi cred că l-a durut teribil când s-a pomenit acuzat de incompetenţă şi chiar de trădare de către cel pe care îl diviniza. În al

patrulea rând, ştiu că ofiţerul de la care a luat Milea pistolul a fost şi cel care a transmis ordinul meu către trupe, iar el a trăit atunci o dramă personală pe care mulţi nu o înţeleg. Acest ofiţer, maiorul Tufan, fusese cel de la care a luat Milea pistolul, prin ordin, iar în nebunia de atunci putea fi acuzat oricând că el l-a împuşcat pe Milea. Apoi a fost ofiţerul care a încălcat ordinul superior al ministrului şi împreună cu mine a ocolit, pe cine?... toată suprastructura de conducere a Marelui Stat-Major, aflată lângă el, la etajul 1, care conducea şi dădea ordine de foc, care planifica acele crime şi care putea să-l lichideze pe el, pe Tufan, pe loc dacă aflau că nu transmite ordinele lor, că ordinele lor nu ajung la trupe. Omul ăsta a riscat enorm şi va trebui să vă imaginaţi starea lui sub această presiune: încalcă ordinele MSt-M, care este Dumnezeu pentru militar, şi împreună cu gen. Stănculescu începe să transmită ordine pentru dărâmarea de la putere a şefului statului şi comandant suprem! Dar Tufan îmi zice: „M-am ţinut după el, după Milea, să-mi dea pistolul înapoi şi acolo, la cabinet". Milea nu avea cum să fie împuşcat de cineva, decât prin geam, de afară. Or, aşa ceva s-a dovedit inexistent, prin fereastră, dacă s-ar fi tras, s-ar fi găsit o gaură undeva printr-un geam.

AMS: S-a împuşcat din laşitate, cum a afirmat iniţial Ceauşescu?

VAS: A fost un militar bun, dar a avut o treabă care dezvăluia marile lui slăbiciuni de caracter. Faptul că era pur şi simplu persecutat de către cei doi Ceauşeşti cu acuzaţia că în Armată este în permanenţă dezordine. Milea a emis peste

o sută şi ceva de ordine peste regulamentele militare. Erau ordine ale ministrului apărării naţionale absolut aberante: să nu se poarte şapca ofiţerului la luneta maşinii, pe platforma de la geamul din spate al maşinii, să nu poarte cămăşi cu mânecă scurtă şi să i se vadă ofiţerului părul de pe braţ, să se coasă buzunarele la haina militară, ca să nu ţină ofiţerul mâna în buzunar, să nu se ducă ofiţerul în piaţă cu sacoşele şi aşa mai departe. Eu am anulat 105 ordine, în momentul când am ajuns ministru, în februarie, pentru ca să rămână toată lumea pe regulament.

AMS: Deci aceste ordine ale lui Milea erau peste regulamentul militar, în afara lui. Dar dvs. nu ştiaţi că aceste ordine sunt date sau inspirate de Elena Ceauşescu?

VAS: Multe dintre ele, da. Dar erau şi situaţii mult amplificate. De exemplu, era un eveniment deosebit: un soldat s-a împuşcat pentru că i s-a măritat logodnica cu altul. Se făcea un mare caz până sus, la Ceauşescu, cu acuzaţii grave şi cu consecinţe, pentru că Ceauşescu spunea: „S-a împuşcat soldatul pentru că ofiţerul lui nu şi-a făcut datoria, să urmărească, să supravegheze, pentru că ofiţerul de serviciu pe unitate nu a fost vigilent, pentru că respectivul comandant al unităţii era acasă şi dormea, suicidul având loc noaptea, pentru că la divizie nu se iau măsuri"... şi aşa mai departe. Fiecare dintre comandanţii de pe ierarhia militară era vinovat pentru că nu a stat de vorbă cu soldatul şi să-l lămurească. Sau, venea Ceauşeasca şi acuza Armata că ofiţerii nu respectă viteza legală cu autoturismul personal pe drumurile publice.

AMS: Dar eu vă întreb din nou, dle general, nu credeţi că această atitudine a lui Milea ţinea mai degrabă de latura activistului de partid, decât de cea a militarului? Milea nu a fost cumva, aşa cum spuneaţi, un activist de partid cu munci de răspundere în Armată?

VAS: Ba da. Vă mai dau un exemplu. Comandantul Armatei de Bucureşti, gen. Velicu, făcea nişte analize cu evenimentele deosebite, că avea impresia că nu sunt în regulă lucrurile în Armată, şi seara generalul Velicu este trăsnit de Ceauşescu, făcut praf la şedinţă tocmai pe raportul întocmit de el. A doua zi Velicu vine la minister, eu eram cu Milea, cu Ilie Ceauşescu şi cu Guşă la mine în birou să discutăm pe ce să punem accentul în şedinţă, problemele militare, să nu ne mai împiedicăm de fleacuri, şi aflăm că generalului Velicu i s-a făcut rău în sala unde urma să se ţină şedinţa şi a murit în braţele medicului. A făcut infarct în şedinţă, stând sub tensiunea creată de Ceauşescu seara. Milea, din punctul ăsta de vedere, era foarte dur, ca nu cumva să i se reproşeze că n-a luat măsuri în sectorul lui de activitate.

AMS: Deci factorul politic a avut o influenţă foarte mare asupra lui.

VAS: A avut.

AMS: L-aţi cunoscut în perioada când era comandantul Scolii de tancuri şi auto de la Piteşti?

; ; ;

VAS: Nu. Stiam că este acolo, dar nu ne-am cunoscut.

AMS: Aţi cunoscut episodul revoltei ţăranilor din 1962, din două sate de lângă Piteşti în care Ceauşescu şi Milea au intervenit cu forţa militară?

VAS: Da. Nu se prea vorbea de el. Îl ştiam, dar nu făceam discuţii pe marginea unor asemenea acţiuni. Milea, pentru a satisface anumite cerinţe ale politicului, acţiona cu forţa. Vă dau un alt exemplu. Se lucra la Casa Poporului, mai mult de 2 500 de militari. Oamenii aceştia se duceau sus pe construcţie să lucreze, apoi veneau afară jos ca să mănânce. La o vizită făcută de Ceauşescu i s-a reproşat lui Milea că e dezordine, iar Milea a dat ordin să mănânce pe schele acolo unde sunt, să nu mai iasă afară. Am avut un conflict direct cu el atunci când se lucra la Canalul Bucureşti-Dunăre, pe Argeş, şi mă cheamă şi-mi spune: „Uite, tovarăşul a hotărât să cumpărăm 1 000 de camioane de la Braşov ca să mărim mişcarea pe canal". Eu i-am răspuns: „Tov. ministru, nu pot să cheltuiesc din banii ministerului pe aşa ceva" „Nu, că a dat tovarăşul ordin." Şi atunci, am făcut un raport scris: „Conform ordinului pe care mi l-aţi transmis, pentru asigurarea dispoziţiei date de comandantul suprem, vă informez că achiziţionarea a 1 000 de camioane de la Braşov costă atâta şi asta diminuează bugetul Apărării Naţionale cu atât, scăderea cea mai mare înregistrându-se la înzestrare". A fost o aberaţie, i-am pus raportul în faţă, iar Milea l-a semnat fără nici o ezitare, fără cea mai elementară responsabilitate, şi a luat 1 000 de camioane, numai pentru a satisface ordinele absurde ale şefului său.

AMS: Milea trecea peste lege şi peste regulamentele militare, numai să execute ordinele lui Ceauşescu, asta vreţi să spuneţi? Este o explicaţie pentru complicitatea la crimă din decembrie 1989.

VAS: V-am mai dat exemplul ăsta: Milea a executat ordinul antinaţional al lui Ceauşescu de a reduce consumul de metale scumpe din instalaţiile militare. Si i-am spus: „Atenţie, reduceţi capacitatea de apărare a ţării!" Nimic! „A dat ordin tovarăşul." Vă mai spun şi faptul că Milea era un tip sentimental, emotiv, dacă un om avea un necaz îl ajuta, dar în momentul în care primea ordin de la Ceauşescu intra într-o panică plină de duritäţi. La el, linia cazonă era foarte accentuată. Eu vă mărturisesc că am avut o discuţie telefonică cu el, în timpul evenimentelor, în care i-am reproşat că şi-a adus punctul de comandă la CC, la etajul 1, lângă cabinetul lui Ceauşescu. A adus acolo toţi generalii, coloneii, pe comandantul Armatei de Bucureşti, pe şeful Direcţiei Operaţii, şeful DIA, şeful Infanteriei, al trupelor terestre, transmisiunile la fel, şi au condus de acolo represiunea. Toţi oamenii ăştia au fost implicaţi în crima din noaptea de 21 spre 22 decembrie. Eu i-am reproşat că a părăsit comanda din minister. El trebuia să raporteze: „Tovarăşe comandant suprem, pot executa ordinele din sediul ministerului şi vom avea un reprezentant care să le transmită, să facă orice comunicaţie". În al doilea rând, a făcut exces de zel în două rânduri. A ieşit la baricadă în fruntea unei echipe de militari, pe stradă, cu Hortopan în spatele lui şi mai în spate cu Postelnicu.

AMS: La ora 18.00 din 21 decembrie, Ceauşescu a instituit un Comandament Militar Unic în clădirea CC, l-a pus pe Milea şef şi i-a subordonat inclusiv civili, activişti cu rang înalt din CC. Omul de legătură între Ceauşescu şi acest

comandament, aflat doar la câţiva metri de biroul lui, era Silviu Curticeanu, cel care se prezintă ca fată mare pe la televizor.

VAS: Exista şi o legătură de familie. Milea a fost naşul copilului lui Curticeanu. Milea a făcut un gest, care văd că nu este înţeles. Pe 22 dimineaţă, Milea a ieşit în stradă la trupe şi le-a spus: „Măi, vedeţi, nu care cumva să trageţi!", după ce noaptea trăseseră la ordinul lui şi omorâseră oamenii de la Universitate. Milea era însoţit de aghiotantul de la Direcţia a V-a a Securităţii. Până a ajuns sus, bineînţeles că tovarăşul a aflat de „trădarea" lui Milea. Imediat ce a venit sus, i s-a dat ultima lovitură.

AMS: Acum îmi dau seama de ce a convocat Ceauşescu o şedinţă fulger la 08.15. Ce spuneţi dvs. este explicaţia cea mai plauzibilă pentru acuzele grave pe care i le-a adus Ceauşescu lui Milea la şedinţa din 22 decembrie dimineaţa, ora 08.15, când l-a apostrofat: „Marş şi adu trupele!" Era vorba despre coloanele de blindate chemate de Milea şi care trebuiau să radă Bucureştii. Vă aduceţi aminte gestul lui Ceauşescu de la proces, când a fost întrebat: „De ce l-aţi făcut trădător pe Milea?" Atunci Ceauşescu a făcut un gest circular cu degetul pe masă sugerând încercuirea. Îl considera trădător pe Milea pentru că nu a continuat represiunea cu forţele proaspete de blindate aduse din teritoriu.

VAS: Trebuie să se înţeleagă faptul că, în acel moment, cei doi, Ceauşescu şi Milea, rămăseseră izolaţi. Activiştii de partid fug eau ca potârnichile, Securitatea nu mai executa ordinele, Ceauşescu nu-l mai avea decât pe Milea pentru

continuarea acţiunii de noaptea. La ora 09.00 toate coloanele de blindate erau în mişcare, iar la ora 10.00 am găsit coloana de la Mihai Bravu intrată deja pe Olteniţei şi cobora pe Dealul Viilor. Urma un măcel, pentru că ăştia de la Mihai Bravu făceau instrucţie şi erau unitate de elită. Milea s-a dus sus la etaj, a cerut pistolul şi s-a sinucis. A fost momentul ultim.

AMS: Eu am studiat dosarul autopsiei şi am şi stat de vorbă cu medicul legist. Milea s-a autoîmpuşcat, a încercat să-şi producă o rană care să-l scoată din joc, dar să nu moară. Si-a fixat pistolul într-un unghi şi într-un loc lateral al pieptului ca să treacă glonţul, să iasă şi să nu lovească organe vitale. Glonţul însă a segmentat o arteră şi s-a produs hemoragia internă.

VAS: Nu este atitudinea unui militar. Luaţi de exemplu săracul Popa, judecătorul de la Târgovişte. S-a împuşcat în cap. Ăsta este gestul militar, când

eşti hotărât să te sinucizi. Ori te împuşti de tot, ori găseşti o altă soluţie. Aveţi dreptate, a fost o tentativă de autorănire. După aceea s-a întârziat trimiterea lui la spital şi astfel Milea a murit datorită hemoragiei, care mai putea fi oprită.

AMS: Imaginea mea, ca istoric, despre Vasile Milea, este aceea a unui activist de partid din Armată care executa obedient ordinele lui Ceauşescu şi care a fost principalul complice al acestuia la represiunea din decembrie şi la distrugerea credibilităţii Armatei Române.

VAS: Sunt de acord cu concluzia dvs.

AMS: Dar ştiţi că există şi această comparaţie: „Milea n-a avut ghips să-şi pună la picior, ca Stănculescu". Situaţia era însă mult mai gravă la Milea. Nu putea ieşi din situaţie decât printr-un gest extrem.

VAS: Eu nu am avut nici un moment în gând să mă sinucid. Eu voiam să evit implicarea în represiune şi, imediat ce ajung la Bucureşti, să-l răstorn cumva pe-ăla sau să contribui.

AMS: Să trecem la Militaru.

VAS: Militaru a ajuns general fără să aibă liceul terminat. A venit din Rusia, probabil că la Moscova s-a cunoscut şi cu Ceauşescu, şi cu Iliescu, fiindcă existau întâlnirile periodice de la ambasadă. Degeaba spun unii că erau la studii în diferite părţi ale Uniunii Sovietice. De ziua naţională, de ziua URSS, cu alte ocazii, studenţii români se întâlneau la ambasadă şi mai trăgeau şi câte un chef împreună. Multe legături de prietenie s-au făcut acolo, pentru că erau elita comunistă trimisă în URSS. Si vă repet ceva şi o fac fără nici o reţinere: studenţii români din URSS din acea perioadă au fost racolaţi de serviciile speciale. Categoric!

AMS: La generalul Militaru au existat şi dovezi. Dosarele Corbul 1 si Corbul 2.

VAS: Militaru a fost un tip căruia îi plăcea armata, pentru că îl reprezenta în altă postură decât cea adevărată, de analfabet cules de pe aici de sovietici şi făcut agentul lor în România. Stia regulamente militare foarte bine. Când s-a aprobat, s-a dat un ordin ca toate cadrele militare să-şi completeze liceul măcar, el a făcut câteva convocări la poligon

la Mihai Bravu, cu cort, cu muzică, cu băutură şi cu profesorii la care dădea examene. Apoi a raportat: „Mi-am făcut liceul!" Militaru a fost un tip răzbunător. Aici am trei motive: primul, discuţia din noaptea când a cerut să vină grupul de la USLA, în care Ion Iliescu era pe scaunul ministrului, iar eu şi cu Militaru în faţa biroului, pe fotolii. Eu am spus atunci: „Lăsaţi- i să se oprească la calea ferată". Prima discuţie a fost că, aşa cum raportase Ardeleanu *(comandantul USLA,* n.a.), locţiitorul Trosca trebuia să stea la comandă, nu avea ce să caute într-un ABI de intervenţie. Militaru s-a opus: „Nu,

să vină încoa', să dovedească acum că este de partea noastră". Când au raportat că au ajuns la linia de tramvai, le-am spus: „S ă nu vină!" Este noapte deja, n-aveam legături, eram vai de capul nostru. În acel moment, şi mi-a spus asta şeful Direcţiei Operaţii, Militaru a dat ordin să se maseze foarte multe trupe în dreptul ministerului. Era acolo capacitatea pentru apărare a unei unităţi de tip regiment pentru frontul de atac al unei divizii! O enormitate! Militaru a insistat pentru această concentrare de foc nemaipomenită într-un oraş, într-o curte, că totul se petrecea, ştiţi şi dvs., la clădirile de la Orizont. Când am auzit lovitura de tanc de nimicire a maşinilor de la USLA, i-am spus: „Domne, v-am spus că nu trebuie să vină până aici, că e noapte şi se poate întâmpla o nenorocire?" Iar el a răspuns: „Lasă, domne, că la război e ca la război!"

AMS: Generalul Romeo Câmpeanu a fost de faţă la această scenă şi confirmă.

VAS: Cu mult cinism. Trei: şi acum am în minte că în două operaţiuni, pe care le-am condus nemijlocit, eram să mă curăţ şi eu, şi oamenii care erau cu mine, măcelul fiind organizat tot de Militaru. N-am dovezi însă.

AMS: Descrieţi-le.

VAS: În noaptea când am plecat spre Târgovişte, eu am comandat. În primul rând, mi-am pus căştile lângă pilot, ca să mă audă toţi şi să-i aud pe toţi din cele cinci elicoptere. Am spus aşa: se va zbura la rasul pământului, ca să nu ne descopere radiolocaţia, şi mergem în primul rând, ţinta numărul unu, direcţia Crângul lui Bot. Când am ajuns deasupra, am spus stânga spre Târgovişte. I-am spus lui Kemenici: „Omule, fii atent, eu o să am un semnal cu tine", dar nu i-am spus de la început. Apoi, când ne-am apropiat, i-am transmis: semnalul va fi următorul. Aveam pânză galbenă de la magazie, din care se făceau drapelele. L-am chemat pe Daminescu, care era şeful Spatelui, cum se spunea atunci, şi i-am dat ordin: „Adu patru metri de eşarfă de mătase galbenă". „La ce vă trebuie?" „Adu-o aicea, nu te interesează pe tine." Lui Kemenici i-am transmis că acesta va fi semnalul. În *Paris Match,* de peste un an, în cele nouă minciuni ale lui, Petre Roman spune că el a dat această idee, să punem un semn galben. El nici nu era în temă. Apoi i-am ordonat lui Kemenici să descarce tunurile, să nu avem vreun incident la apropierea şi aterizarea la Târgovişte. Din neatenţie, să scape vreunul o lovitură şi să ne doboare.

AMS: Deci aţi ordonat descărcarea de muniţie a tunurilor.

VAS: Da. Când am coborât, după ce am aterizat şi mi-a raportat, Kemenici zice: „Bine că aţi avut semnalul galben, pentru că altfel trăgeam". „Cum să tragi, băi, ce, eşti nebun? Ce ordin ţi-am dat?" „Păi am primit ordin să

se încarce tunurile, pentru că va veni un comandou care să- l salveze pe Ceauşescu." Ordinul era al lui Militaru.

AMS: Este ilogic. Care să fi fost raţiunea lui Militaru, când dvs. vă duceaţi să-l omorâţi pe Ceauşescu?

VAS: Aici este de neînţeles. Ordinul s-a transmis prin Apărarea Teritoriului şi, când i-am luat la rost, nici unul nu a mărturisit că a primit ordinul. După ce m-am întors şi am pierdut „pachetele", am plecat şi am căutat şi m-am învârtit cu transportorul. Am urmat traseul specificat pentru întoarcere şi cu drapelul ridicat la turelă. Când m-am întors la colţ, s-a tras, dar nu s-a tras numai în transportor direct, s-a tras şi de jos, de la nivelul solului, de către oameni care au dispărut. Pentru că toate cauciucurile transportorului au fost secerate. Transportoarele noastre aveau opt roţi şi un compresor mare, pentru ca, în cazul în care este lovită o roată sau două, să fie umplute cu aer sub presiune ca să permită să mai meargă. Or, ne-au ras toate roţile şi s-a tras din două locuri: dintr-un transportor blindat şi dintr-un tanc. După ce ne omorâseră ochitorul, cu un cartuş de 14,5 care a intrat şi i-a retezat gâtul locotenentului-major din faţa mea, ofiţerul cu tragerile de la Moreni, Matenciuc a deschis chepengul şi a strigat. Ricoşeul gloanţelor în interiorul TAB-ului, care mi-a făcut impresia unui foc de artificii de Crăciun, a rănit patru oameni, inclusiv pe al doilea avocat din procesul de la

Timişoara, Teodorescu. I-a intrat o schijă în spate şi a trebuit să-l duc la spital. Al treilea a fost un subofiţer, rănit în picior, iar eu am avut o schijă care mi-a ars puţin pantalonul. **AMS:** Extraodinar!

VAS: Am ieşit din TAB şi m-am dus şi am pus mâna pe ţeava tancului. Ţeava era fierbinte. Si l-am întrebat: „De ce ai tras, nenorocitule? „Am crezut că sunteţi terorişti." „Păi, nu ne-ai văzut când ne-am dus încolo?"

AMS: Din ce aţi aflat ulterior, cei care au deschis focul au făcut-o din proprie iniţiativă sau din ordin?

VAS: Părerea mea este că au primit ordin. *(Întrerupere)*

Document *Paris Match* **1994**

CEAUŞESCU. Cinci ani s-au scurs; Petre Roman, fost premier al României, povesteşte în sfârşit dedesubturile operaţiunii „Eşarfa galbenă".

Articolul este prezentat ca o descriere, ca o povestire făcută de Petre Roman la persoana I, dar în text apar inadvertenţe atât de mari, încât este perfect plauzibil ca textul iniţial sau relatarea dlui Petre Roman să fi suferit o intervenţie redacţională. Gen. Victor Stănculescu a făcut pe marginea coloanelor nouă observaţii:

1. Afirmaţia că „Armata a trecut de partea noastră, nu fără anumite ezitări" i se pare gen. Stănculescu un neadevăr. Având în vedere că acest

articol apare la 5 ani după evenimente, dnul Petre Roman a avut suficient timp să afle că unii generali ai Armatei au jucat cel puţin dublu;

2. Afirmaţia că „unele părţi ale Armatei se puteau întoarce de partea vechii puteri" este, din punctul de vedere al gen. Stănculescu, al doilea neadevăr. Cazul Militaru îl

contrazice, precum şi structurile care au declanşat diversiunea teroristă;

3. Afirmaţia că „sarcina de a organiza procesul a revenit gen. Stănculescu, o personalitate controversată, care l-a evacuat pe Ceauşescu din sediul puterii pentru a-l proteja". Afirmaţia este propagandistică, incorectă şi ţine mai mult de fabulaţia jurnalistică;

4-5. Afirmaţia că ar fi existat o operaţiune secretă „Eşarfa galbenă", eşarfă agitată de gen. Stănculescu pe geamul elicopterului, nu corespunde adevărului. Semnalul cu eşarfa galbenă a fost stabilit numai între gen. Stănculescu şi col. Kemenici, comandantul de la Târgovişte. Dnul Petre Roman nu s-a aflat în echipa care s-a deplasat pentru execuţia lui Ceauşescu şi, prin urmare, a aflat acest episod din relatările altora;

6. Afirmaţia că „exact la ora 13.50 din ziua de 24 decembrie 1989, gen. Stănculescu ne-a anunţat prin comunicaţiile militare că misiunea *Eşarfa galbenă* a fost îndeplinită şi tiranii au fost executaţi", nu corespunde adevărului, gen. Stănculescu afirmând că la acea oră se afla în sala de judecată şi nici nu a dat vreun telefon;

7. Articolul conţine o eroare care nu-i poate aparţine dlui Petre Roman: într-un dialog cu gen. Stănculescu, Petre Roman l-a întrebat unde a depus cadavrele, iar acesta a răspuns că le-a lăsat într-un hangar de pe Aeroportul Otopeni!!! Informaţia falsă aparţine evident revistei *Paris Match;*

8. Dnul Petre Roman descrie biroul ministrului apărării naţionale ca „monumental, în stil stalinist". Gen. Stănculescu afirmă că era un birou simplu de militar;

9. *Paris Match* continuă teoria cu pierderea cadavrelor pe Aeroportul Otopeni, pe care îl confundă cu Stadionul

Steaua. Gen. Stănculescu consideră că dnul Petre Roman trebuia să corecteze această eroare, care i se atribuie.

AMS: Domnule general, după ce Nicolae Ceauşescu a fost executat, tentativa lui Militaru de a vă lichida are o raţiune, raţiunea lui, să şteargă urmele, cum făcuse şi cu Trosca. Dar înainte, când vă duceaţi să-l executaţi pe Ceauşescu, încercarea de suprimare a dvs. nu are nici o logică.

VAS: Asta e marea enigmă. Pentru că ofiţeri de la Târgovişte au primit ordinul: „Încărcaţi tunurile, pentru că va veni un grup de elicoptere să vă atace şi să-l salveze pe Ceauşescu".

AMS: Este lipsit de logică.

VAS: Cred că au existat interferenţe pe linia de comandă, mai ales pe comunicaţii, iar astea nu se puteau face decât la MSt-M. Acolo a existat un nucleu care încerca să reziste sau care încerca să preia comanda. În perioada de până în 18 februarie, Militaru a făcut numiri, şi-a adus generalii complici din primele zile şi le-a dat nişte sarcini personale. Aproape pe regiuni istorice. Ajung la Palatul Patriarhiei, unde fusese Marea Adunare Naţională, la biroul lui Iliescu, şi Petre Roman îmi spune: „Dragă, vrem să te numim ministrul apărării naţionale". Si eu îi răspund a treia oară: „Domne, v-am spus că nu vreau să mă mai întorc". Si urmează fraza: „Eu la ora 18.00 l-am chemat pe Militaru şi l-am obligat să semneze demisia. Am vorbit cu Coposu şi cu Câmpeanu, au fost de acord şi am semnat decretul". Iar eu am avut replica: „Atunci de ce mă mai întrebaţi dacă vreau?" Eu nu m-am

mai văzut cu Militaru, el a părăsit ministerul înainte să vin eu. În spatele biroului era casa de fier a ministrului şi am dat telefon, l-am întrebat pe aghiotant, pe secretar: „Unde sunt cheile?" Mi-au răspuns: „A plecat ministrul Militaru cu ele". I-am dat telefon, o dată, de două ori, de trei ori. Îi spuneam: „Adu cheile." Văzând că nu vine, presat de timp şi de faptul că nu ştiam ce e acolo, după vreo săptămână m-am suit în maşină şi m-am dus la el acasă. Când am ajuns acolo, soţia lui era emoţionată: „Vedeţi că este într-o stare de nervi deosebită şi aveţi grijă că sunt chiar speriată". Eu intru la Militaru şi îi spun: „Domne, trebuie să-mi dai cheile, că eu nu ştiu ce ai lăsat acolo. Vreau să ştiu ce se întâmplă în spatele meu". Si el îmi spune: „Eu ţi le dau, dar te rog foarte mult nu schimba nimic din planurile pe care le-am făcut şi nu schimba nimic din comandanţii centrelor militare, pentru că ăştia, în concepţia mea, sunt viitorii prefecţi de judeţe". Se produsese schimbarea administrativă şi eram deja cu prefecţii. „Iar Armata are planurile ca să ocupe principalele obiective din marile oraşe." Deci el a mizat pe o treabă, care însemna inclusiv darea deoparte a lui Iliescu şi a celor care luaseră oficial puterea de la mine.

AMS: O lovitură militară clasică.

VAS: Militaru pregătea o lovitură militară în martie. A doua *(râde).* Îl consider pe Militaru un coleric, dar apreciat ca militar de trupeţi, tipul cazonului cu instrucţia aia dură şi care şi la aplicaţii venise din URSS cu morga celor care aveau raportarea situaţiei după modelul sovietic. Era adeptul regulamentelor militare aşa cum erau în anii '50.

AMS: Când aţi aflat de dosarele Corbii, fiindcă ştiu că acest caz s-a prelucrat în Armată? Militaru a fost depistat ca agent GRU.

VAS: Ne-a convocat la Academie, s-a prelucrat tot cazul şi s-a anunţat că a fost numit adjunctul ministrului construcţiilor. Fiind omul sovieticilor,

Ceauşescu nu putea să-l împuşte. Apoi, după. Deja am ştiut imediat după numirea mea ca ministru al economiei. Mi s-a spus atunci.

AMS: Si cine v-a informat, mai ţineţi minte?

VAS: Nu mai ţin minte.

AMS: Era din Armată persoana respectivă?

VAS: Nu, era cel care a înfiinţat UM 0215. Seful numit acolo. După ce a fost numit, omul a venit la mine să-mi spună: „Am fost numit la UM 0215, s-a reînfiinţat... nu ştiu ce şi dacă aveţi nevoie de informaţii, să vi le aduc". Omul lucra pe mai multe zone, ca să se pună bine şi cu unul, şi cu altul. El mi-a spus: „De aia l-a omorât Militaru pe Trosca, pentru că Trosca a făcut toate cercetările şi a făcut dosarele Corbul 1 şi Corbul 2". În general, mie nu mi-a plăcut să discut subiecte colaterale. Îmi plăcea discuţia pe lucruri foarte concrete.

AMS: Generalii cu care eraţi prieten în Armată.

VAS: În special, şi din motive clare, aviatorii. Opruţă, Rus, Puiu, Zărnescu... în general aviatori, pentru că m-am înţeles bine cu ei.

AMS: Extrag de aici informaţia că eraţi foarte bun prieten cu generalul Rus, comandantul aviaţiei în decembrie 1989. Asta explică cumva empatia, felul rapid în care v-aţi înţeles cu Rus asupra îndepărtării lui Ceauşescu de la putere?

VAS: Da. Când am dat ordin: pregătiţi elicopterele, facem aşa, decolaţi. În perioada de care zice lumea că nu ştiam ce-i cu Ceauşescu, pe unde este, am discutat întruna cu Rus. Eu îmi ziceam: „Ăsta ori a trecut Dunărea la bulgari, ori este undeva prin ţară". Si atunci l-am sunat pe Rus: „Întreabă pilotul unde este". Si Rus mi-a raportat imediat despre escala de la Snagov şi apoi plecarea. Şi i-am spus: „Hai să găsim un loc unde să-l prindem şi să-l reţinem". Dar, mai întâi, principalul era să- l împiedicăm să zboare într-un loc de unde să comande Armata. Si i-am cerut lui Rus să-i comunice lui Maluţan să găsească o soluţie să-l aterizeze forţat. Rus i-a transmis lui Maluţan şi el a făcut ce ştim că a făcut: l-a lăsat pe marginea drumului. Ideea a fost, într-o anumită măsură, şi a lui Rus, nu mi-a aparţinut în întregime.

AMS: Apare aici o întrebare firească: în momentul în care aţi hotărât împreună cu gen. Rus venirea elicopterelor pe clădirea CC, nu aţi discutat cu el şi unde trebuie dus Ceauşescu? E luat Ceauşescu, dar unde ajunge? Ca militar, ştiţi foarte bine, pleacă, se ridică la un anumit plafon, se duce într-o anumită direcţie şi aterizează undeva, are un traseu cu final cunoscut: în locul cutare. Nu aţi discutat acest subiect? A fost o scăpare?

VAS: De aia m-a surprins şi pe mine aterizarea lui la Snagov. Mi s-a raportat imediat: vedeţi că a aterizat la Snagov. Eu, ridicându-l în aer, am crezut că o ia spre Bulgaria şi am aflat de la Rus imediat că a aterizat la

Snagov. Rus a aflat de la Maluţan că Ceauşescu a spus: „Mă duc la Târgovişte, că acolo mă apără oţelarii mei". Rus mi-a

raportat mie. Atunci mi-am dat seama că acolo era şi punctul de comandă, unde nu trebuia să ajungă cu nici un preţ.

AMS: Aici este un punct important de subliniat: deşi este vorba de militari, de generali care cunoşteau foarte bine procedurile, nu v-aţi gândit nici o clipă că, odată scos de la comanda statului, ridicat din CC, trebuie să se şi ducă undeva.

VAS: Vă spun sincer: ideea în capul meu era: Pleacă dracului afară din ţară şi scap de el! Eu recunosc că am rămas cu proiectul la povestea lui Anteu, l-am desprins de pământ şi i-am luat puterea.

AMS: Nu era în firea lui Ceauşescu. Era de aşteptat să încerce să mai facă ceva.

VAS: Nu am planificat cu Rus nici o destinaţie, ăsta este adevărul. L-am ridicat în aer, deşi era clar că nu putea rămâne acolo. Este una dintre ironiile istoriei.

AMS: Într-adevăr, istoria cunoaşte astfel de situaţii hilare, simple, ciudate. Pe un rege assirian îl durea o bătătură şi nimeni nu înţelegea ce îl apucase să execute cizmarii din ţară. Dar, vă repet această informaţie. În registrul de note telefonice al Armatei 1 apare ideea transportării lui Ceauşescu în China.

VAS: Vă răspund la fel: nu am ştiut de acest proiect.

AMS: Da, acum se explică tandemul acesta foarte eficient Stănculescu-Rus.

VAS: Tata a fost pilot, fratele lui taică-meu, pilot. De asemenea, am fost foarte bun prieten cu amiralul Angelescu. Eram prieten şi cu Plăviciosu, pe care l-am numit directorul Institutului de Cercetări de la Clinceni.

AMS: Apropo, lui i-aţi trimis simulatoarele capturate de ofiţerii de aviaţie pe aeroportul din Timişoara? Vi le-a prezentat gen de justiţie Diaconescu, le-aţi trimis la analiză la Clinceni şi le-au găsit bateriile de fabricaţie maghiară, cablurile şi tranzistorii de origine sovietică etc.

VAS: Nu le-am văzut, mi s-a raportat şi am ordonat să fie trimise la Clinceni. Aşa a fost.

AMS: Dar când au făcut raportul inginerii, nu v-a venit raportul de expertiză asupra simulatoarelor capturate de aviatori?

VAS: Raportul nu a venit la mine. Este posibil ca întreaga această scenă să fi avut loc în ultimele zile din decembrie 1989. Dacă raportul a venit apoi la Militaru, dus a fost.

AMS: Consider o lipsă mare de responsabilitate numirea lui Militaru la conducerea Armatei. Este un subiect de analizat.

VAS: O catastrofă! Dar cred că numirea lui Militaru a fost la ordinul ruşilor. Am mai avut o ceartă cu Petre Roman pentru bugetul Armatei. Am intervenit şi am anunţat că mă voi adresa Parlamentului. Iar Petre a zis: „Nu pot să mă opun". Am obţinut un miliard de lei cu care am putut să măresc consumul de carburant la aviaţie şi să scot navele pe mare, pentru că se descalificaseră ambele arme. Un pilot pe reactoare ajunsese să aibă cinci ore de zbor pe an! Trebuia să aibă cel puţin şaizeci. La Marină, navele n-au ieşit trei ani de zile din port. Ieşea o navă în larg, în faţa portului, şi aia marca întreaga desfăşurare a exerciţiului.

AMS: Ce impresia v-a lăsat Iliescu, măcar la început, înainte să fie preşedinte ales?

VAS: Nu era suficient de ferm. A dat nişte legi, în înţelegere cu guvernul, mai ales legea cu partidele, care au produs o fărâmiţare inutilă a scenei politice. Toate aveau nevoie apoi de fonduri, de sedii, trebuia să le satisfaci tot felul de doleanţe, unele extravagante. S-a deschis o târguială pe care eu voiam s-o evităm. Nu s-a putut.

AMS: Să înţeleg că aveaţi o altă viziune asupra legii partidelor.

VAS: Mă gândeam că toate aceste grupuri vor fi tot atâţia factori de presiune asupra guvernului şi va fi tărăboi, nu va fi ordine. Si n-a fost.

AMS: Si cum vedeaţi soluţia?

VAS: Câteva partide mari care să aibă aderenţă la *masse* şi să împartă electoratul în doctrine clasice, Stânga şi Dreapta. Ceva mai simplu, pentru că România nu avea nevoie atunci de lucruri complicate. I-am spus lui Iliescu şi după alegerile din 20 mai, şi la 1 decembrie: „Trebuie să dai un moratoriu prin care să liniştim lucrurile în ţară". Si la prima intervenţie, şi la a doua m-a respins categoric. Ba, la a doua intervenţie, eram la mănăstire la Râmeţi, Patriarhul a tăcut din gură, dar Bârlădeanu şi cu Marţian Dan şi cu Petre Roman l-au susţinut pe Iliescu că nu este cazul să se semneze un astfel de acord între partide. Iliescu motiva că vor fi manifestaţii politice în continuare, că nu se vor opri, şi împotriva lor nu poate da un moratoriu. Trebuie luptat, lupta politică şi prin alte mijloace. Eu i-am răspuns atunci că 1 decembrie este un moment

important ca să regrupăm naţiunea asta română. Iliescu a fost ezitant în unele momente, mai ales în momentele în care trebuia să iei hotărâri grele. O altă greşeală a fost, şi aici nici eu nu am fost atent, că am votat cu toţii ca fraierii desfiinţarea CAP-urilor, în loc să facem ferme din ele. Aveam exemplul est-german. Am desfiinţat şi IAS-urile şi am sfărâmat agricultura, dându-le

oamenilor o bucăţică de pământ, dar fără mijloace de a-l cultiva. În orice caz, acestea erau nişte forme de populism care îi plăceau lui Iliescu.

AMS: Din câte am cercetat eu, au existat două subiecte care l-au deranjat pe dnul Iliescu în ce vă priveşte: relaţia dvs. privilegiată cu ţărăniştii şi legătura cu regele. Ion Diaconescu povesteşte în memoriile sale că ţărăniştii chiar au mizat pe dvs. pentru o schimbare de putere.

VAS: În primul rând fusese pagina de ziar care apăruse în 22 decembrie 1989, din partea Partidului Naţional Ţărănesc Creştin, în care apărea numele meu pe lista persoanelor invitate să se înscrie în partid. Eu am rămas surprins. Ca să aflu că unul dintre vecinii mei din strada Heleşteului, Pavel Suianu, care a devenit trezorierul partidului ţărănist, m-a propus ştiind ce fire am şi cunoscându-mă din familie. În al doilea rând, am avut încă de la primele întâlniri o relaţie bună cu Radu Câmpeanu, vorbeam mult în franceză, m-a invitat la masă, i-am cunoscut soţia. Apoi, când au avut loc primele mişcări de stradă, mitingul din Piaţa Victoriei, am intrat peste ei în şedinţă, şi, pe măsură ce liderii FSN plecau afară sau în balcon, eu am rămas în sală singur cu delegaţia PNŢ. Eu am dat drumul la televizor, ne-am reaşezat şi

am ajuns lângă Corneliu Coposu, m-a aşezat lângă el. Am comentat împreună ce se întâmpla afară. Atunci, Coposu mi-a spus o treabă, pe care eu am reprodus-o clar a doua zi lui Iliescu, mi-a făcut următoarea declaraţie: „Domnule general, dacă noi câştigăm în noaptea asta, vă rog să fiţi de acord să fiţi numit ministrul apărării naţionale în noul guvern".

AMS: Este vorba despre manifestaţia din 28 ianuarie 1990.

VAS: Da. Mi-a spus că trebuie să preiau conducerea Armatei în noul regim, democratic. Atunci i-am răspuns: „Domnule Coposu, eu sunt ministrul economiei, nu mă interesează să mă întorc la Armată, pentru modul cum am fost scos din joc". El s-a gândit atunci, probabil, că am o nemulţumire faţă de Iliescu pentru acest fapt şi a insistat. Între timp, s-au agravat lucrurile şi a apărut pericolul ca delegaţia ţărănistă să fie linşată în clădirea guvernului şi m-au întrebat: „Noi ce facem?" Atunci i-am coborât pe scări şi i-am scos prin curtea din spate.

AMS: Domnule general, Ion Diaconescu spune că a avut loc o lungă discuţie cu dvs. în care le-aţi prezentat istoria familiei dvs., că proveniţi dintr-o familie de intelectuali, de oameni care au suferit de pe urma comunismului. Ei aşa v-au perceput atunci. Ei afirmă că nu aţi acceptat imediat, dar le-aţi dat de înţeles că puteţi fi un candidat serios pentru o acţiune de răsturnare a lui Iliescu folosind Armata.

VAS: A existat această aluzie, dar eu le-am spus încă din noaptea aia că nu accept.

AMS: A doua zi i-aţi reprodus lui Iliescu această discuţie?

VAS: Da, i-am spus. Noaptea am rămas eu cu Iliescu în clădirea guvernului, Roman plecase cu manifestaţia la Piaţa Universităţii, şi nu mai era nimeni. Eram numai noi doi. Si i-am spus: „Domnule, ne surprind astfel de evenimente. N-avem informaţii. Hai să înfiinţăm un serviciu de informaţii, nu putem rămâne aşa". Eram noaptea amândoi la geam, luminile nu erau aprinse, Iliescu părea foarte abătut, foarte marcat, şi i-am spus că trebuie să înfiinţăm un serviciu de informaţii urgent. În timpul ăsta apare tipul acela care era şeful Partidului Republican, Mânzatu, şi se oferă el să declanşeze procesul de organizare a noului serviciu, dar cu condiţia să fie numit el şeful acestuia. Eu i-am făcut semn din ochi lui Iliescu, eram aşezat cumva în lateral, în stânga, şi i-am făcut semn din ochi să nu cumva să-i dea un răspuns pozitiv. Am strâns ochii, iar Iliescu a tăcut. Bun, s-a făcut SRI-ul. Apoi s-a petrecut un lucru care m-a deranjat. Înfiinţasem poliţia militară, care mă însoţea cu un echipaj, şi la un moment dat aceştia m-au anunţat că suntem filaţi. La prima şedinţă a Consiliului Naţional de Apărare, cred că eram deja prin iunie, erau cinci puncte pe ordinea de zi şi eu am propus încă un punct, şase. Iliescu a aprobat, s-au discutat primele cinci puncte şi apoi a venit rândul punctului diverse. Eu atunci am întrebat: „Domnule preşedinte, aţi ordonat ca ministrul apărării naţionale să fie filat de către organele speciale?" „Nu, dragă, cum să fac aşa ceva!" „Atunci întrebaţi pe cei care se află aici la masă cine face acest filaj." Fiecare a negat, dar cred că Măgureanu a avut un nod în gât. În condiţiile astea, am avut o explozie de furie şi, deşi în general

eu am căutat să respect funcţiile superioare, am dat cu palma în masă şi le-am strigat: „Dacă ies de aici şi ministrul apărării naţionale va fi din nou urmărit, o să-i prind pe cei care mă urmăresc, îi bag în forturile din jurul Capitalei şi n-o să-i mai găsiţi niciodată". M-am sculat şi am plecat foarte nervos. Măgureanu mi-a spus ulterior că n-a făcut-o el, a doua variantă fiind DIA, pusă de gen. Vasile Ionel, în numele lui Iliescu.

AMS: Dar ştiţi că acelaşi episod l-a avut şi ministrul Spiroiu, i-a prins şi erau ai lui Măgureanu. Eu l-am întrebat pe dnul Măgureanu şi mi-a spus că în perioada aceea toţi cei care intrau în contact cu preşedintele statului trebuiau verificaţi şi că era o chestiune elementară a unui serviciu secret.

VAS: În toată acea perioadă eu am fost foarte deschis, s-a ştiut permanent unde mă duc, cu cine mă întâlnesc. Un corespondent englez a scris un articol după întâlnirea cu mine, prezentându-mă ca un tip occidental, lipsit de inhibiţii, manierat. M-a întrebat ce este cu telefoanele acelea multe de pe birou şi i-am explicat cu cine sunt conexiunile.

AMS: Da, dar vedeţi că, deşi eraţi foarte deschis şi întâlnirile dvs. erau cunoscute, aţi avut o întâlnire secretă cu regele.

VAS: Eram în Elveţia la o întâlnire cu doi miniştri ai apărării, cel englez şi cel elveţian, despre care Iliescu ştia. Atunci am avut un tête-à-tête de vreo oră şi jumătate, foarte agreabil, cu Tom King, ministrul Marii Britanii.

AMS: Nu mă mir㠄.

VAS: Şi după aia am venit repede la Zürich, pentru că aveam avionul a doua zi foarte devreme. Am ajuns la Zürich pe la zece seara şi aghiotantul meu, Roşu, îmi spune: „Domnule ministru, sunt două persoane aici care vor să vorbească cu dvs." „Cine sunt?" „Nu ştiu, dar insistă foarte mult să vorbească cu dvs. în seara asta." Atunci mi-a arătat în spate pe canapea un domn şi o doamnă. I-am spus aghiotantului: „Voi duceţi-vă sus şi odihniţi-vă, pentru că sunteţi rupţi de oboseală - nu dormeau aproape deloc - şi mâine-dimineaţă la şapte baţi la uşa camerei mele şi mă trezeşti ca să ajungem la avion". Mă duc apoi către cei doi. Se ridică şi bărbatul îmi spune: „Domnule ministru, venim din partea maiestăţii sale regele Mihai I". „Da, şi despre ce e vorba?" „Maiestatea sa doreşte foarte mult şi insistă să vorbească cu dvs. în această seară." „Domnule, eu trebuie să mă odihnesc, pentru că mâine-dimineaţă plec." Atunci domnul acela mi-a răspuns: „Suntem cu două maşini, dacă plecăm acum - era unsprezece noaptea deja - ajungem pe la două la Versoix, staţi de vorbă o oră cu maiestatea sa şi pe urmă vă întoarceţi, vă aducem tot noi". I-am spus: „Domnule, eu mai mult de ora patru nu pot, trebuie să fiu aici, ca să ajung dimineaţă la aeroport". M-am suit în maşina lui şi am plecat. La două noaptea am intrat în curte la Versoix. M-a întâmpinat un tip, nu ştiu ce era, şambelan, valet, ne-a deschis uşile şi m-a poftit să intru într-un hol, care avea două uşi şi pe uşa din stânga m-a întâmpinat Mihai. Era îmbrăcat de oraş. „Vă mulţumesc că aţi venit" - mi-a spus, iar eu i-am răspuns: „Si eu vă mulţumesc pentru invitaţie, nu ştiu dacă o

să avem prea mult timp de discuţii, dar la ora patru trebuie să plec înapoi". „Bine, avem două ore la dispoziţie." Am ocolit pe cât am putut să-i spun rege sau maiestate, dar cred că m-am adresat cu *sire.*

AMS: E cam tot aia. În ce a constat discuţia?

VAS: M-a întrebat trei probleme. În primul rând, care este situaţia politică în România. I-am spus că este pluralitate de partide şi i-am prezentat cam care este situaţia fiecărui partid. Evident, nu i-a convenit adevărul despre slăbiciunile PNŢ-cd-ului, care erau mult mai mari decât imaginea publică. În al doilea rând, regele m-a întrebat care este situaţia economică. I-am răspuns că suntem într-o fază de tranziţie, dar că direcţia este cea spre economia de piaţă, chiar i-am subliniat că fiecare ţară are calea ei, şi că vrem să facem liberalizarea monedei. În al treilea rând, regele m-a întrebat care este situaţia în Armată. I-am spus că avem vreo 250 000 de oameni în Armată, facem

instrucţie, este o anomalie în structura gradelor, şi din cauza lui Ceauşescu, şi din cauza lui Militaru, şi că avem cam atâţia generali. El m-a întrebat apoi: „Si cum vede Armata Casa Regală română?" Eu atunci i-am răspuns: „Deocamdată nu prea ne-a preocupat Casa Regală, pentru că suntem republică, iar populaţia s-a obişnuit cu acest tip de guvernare". Am băut câte o cafea, apoi, aproape de ora patru, l-am rugat să mă scuze pentru că trebuie să plec. Asta a fost întâlnirea, nimic deosebit. Sigur, după aia s-a speculat, iar unii s-au speriat tare că nu ştiu ce aranjamente de răsturnare am făcut eu cu regele. Nu a fost vorba de aşa ceva. Ne-am ridicat şi el atunci mi-a spus:

„Înainte de plecare vreau să vă prezint familia". Eu m-am uitat la ceas şi mi-am zis: „Ce familie îmi prezintă regele la patru dimineaţa?!" A deschis o uşă şi am dat într-un living destul de mare unde ne aşteptau regina şi cu cele trei fiice. Lipsea Margareta. Erau la mijlocul încăperii, pe covor, aliniate ca la armată. M-am prezentat, le-am spus sărut-mâinile şi că sunt deosebit de impresionat pentru faptul că au stat până la ora asta ca să fie prezentate ministrului Apărării Naţionale a României. Am plecat, am ajuns pe la şapte fără cinci în faţa hotelului, am cerut să oprească maşina ceva mai departe şi restul drumului l-am făcut pe jos. Am urcat, m-am dus în baie să mă spăl, să mă bărbieresc şi sună aghiotantul: „Domnule ministru, e ora şapte". „Da, măi, m-am trezit, la şapte jumătate să luăm micul dejun şi la opt să plecăm la aeroport." Această întâlnire a fost o pierdere de timp, regele fiind scos din joc de ăştia de la Securitate de mult. Dar, ulterior, am aflat că regele a declarat că generalul Stănculescu este un tip alunecos. Apoi, la marea aplicaţie din 2007 l-am cunoscut pe Dudă. Stăteam la masă la taifas şi acolo Dudă ăsta îmi spune: „Domnule general, vă rog ca diseară, când ajungeţi la Bucureşti, să ne faceţi o vizită la Palatul Elisabeta. Vă trimit invitaţia". Nici până azi nu a venit invitaţia. După vizita de la Versoix i-am raportat direct lui Iliescu cele discutate, nu i-am ascuns nimic, mai pe larg decât v-am povestit dvs., pentru că atunci le aveam mai clar în minte.

AMS: A existat suspiciunea că i-aţi promis sprijinul pentru întoarcerea pe tron. De altfel, aceste contacte nu erau întâmplătoare, domnule general, ele se desfăşurau în

prelungirea relaţiilor dvs. privilegiate cu Anglia, dinainte de decembrie 1989, a trecerii acestei relaţii într-o fază nouă, subordonată nu răsturnării lui Ceauşescu, că se făcuse, ci afacerilor, intereselor britanice în România. Cum regele era candidatul lor la şefia statului, că altul nu aveau, tatonările cu ministrul apărării se înscriau în tentativele de a găsi un sprijin decisiv pentru o aducere a regelui în ţară, urmată de propagandă şi de balamuc. Mare parte din problemele pe care le-aţi avut şi în primul rând neîncrederea lui Iliescu se

datorau faptului că tot anturajul fostului suveran era infestat cu turnătorii Securităţii şi băieţii umflau în permanenţă pericolul reinstalării monarhiei.

VAS: A, am uitat să vă spun că mi-am cerut scuze pentru generalul Opruţă, care îl alergase pe autostradă, îl întorsese şi-l readusese la aeroport după tentativa aia frauduloasă de a intra în România cu nume de negustor elveţian. Este adevărat că am cerut scuze atunci în numele guvernului pentru incidentul petrecut şi în care unul dintre subordonaţii mei a fost implicat.

AMS: Da, a venit, ca şi taică-su, cu acte false.

VAS: S-a declarat om de afaceri elveţian. Aşa a dat pe lista de bord şi a comunicat în timp ce zburau spre ţară. Atunci Iliescu nu a comentat nimic; a comentat ulterior. Pe mine m-a deranjat cel mai mult că, atunci când am plecat de la minister, i-am cerut să plece şi Vasile Ionel, iar el l-a luat la Cotroceni.

AMS: Aţi primit vreodată informaţii că Vasile Ionel avea contacte cu sovieticii înainte de 1990?

VAS: Da, am primit odată informaţia că o primea pe rusoaică, amanta lui, pe şantierul de la Canal şi pleca aia cu vapoarele încărcate din România. Când Ionel era şeful Canalului şi s-a plâns pe urmă că, la inaugurare, Ceauşescu nu l-a invitat pe navă. S-a ştiut toată treaba cu amanta rusoaică, cetăţean sovietic, că venea, stătea cu el câteva zile şi pleca încărcată, cum se spune.

AMS: Deci avea o amantă rusoaică?

VAS: Da, venea acolo, la Canal, unde aveau o garsonieră, rămânea noaptea la el. Aia venea, pleca, iar venea, iar pleca.

AMS: Era un fel de om de legătură.

VAS: Nu putea să fie decât un om de legătură. Aia nu venea de dragul lui, ci de dragul misiunii pe care o avea.

AMS: Aşa mi l-aţi prezentat pe Vasile Ionel şi în discuţia de la Teatrul Naţional, aveaţi convingerea că a fost în conspiraţia sovietică, că a fost pe traseul ăsta.

VAS: După ce am plecat de la Armată, el rămăsese consilierul preşedintelui şi m-am pomenit cu o anchetă la detaşamentul de construcţii al Armatei, dacă mi-am făcut vreo vilă, vreo casă, ceva. Era o casă într-un sat, dar nevastă-mea, Dumnezeu s-o ierte, avea bonuri pentru fiecare basculantă cu care se făcuse drumul în sat şi fundaţia.

AMS: Dar dvs. nu vedeaţi că toate acţiunile astea, inclusiv ale lui Vasile Ionel, proveneau din faptul că Iliescu vedea în dvs. un posibil adversar?

VAS: Probabil, da. Când a văzut că n-a ţinut cu casa, a început a doua anchetă, Motorola, în care diferiţi ofiţeri din

Direcţia Comerţ Exterior, din Departament şi de la Romtehnica au spus diverse treburi care erau toate minciuni.

AMS: Eu vă repet întrebarea: n-aţi avut sentimentul că Iliescu vede în dvs. un contracandidat?

VAS: N-a avut încredere în mine. Când a avut loc lovitura de la Moscova şi a ieşit Elţîn pe tanc, eu eram acolo. Eram cu grupul Bali, deschiseserăm reprezentanţa Bali pentru Rusia, fusese trimis acolo să facă asta vicepreşedintele companiei, de origine poloneză, care luptase în Al Doilea Război Mondial în Bătălia Angliei. Partea amuzantă este că, în timp ce la Moscova se desfăşura puciul, vicepreşedintele ăsta divorţase de soţia din Anglia, şi-a luat o secretară cu 40 de ani mai tânără decât el şi organizase nunta acolo, la Moscova. Am fost invitat la nunta asta şi am nimerit, vorba aia, peste nunta lui Ianaev cu Gorbaciov. La aeroportul Şeremetievo, mă opresc la un chioşc şi îmi cumpăr o pereche de ochelari de soare de 10 dolari. Mă vede un ziarist de la *România liberă,* pe care eu nu l-am văzut, aşa că este posibil ca informaţia să vină din altă parte, şi apare în ziar că generalul Stănculescu a fost în zilele astea la Moscova unde a acţionat în calitate de consilier militar al lui Elţîn. A fost un nou episod de dezinformare în ce mă priveşte. Concluzia: eu am avut încredere în Iliescu şi l-am respectat ca preşedinte. Mi-a plăcut totuşi la el că s-a strecurat printre situaţii foarte grele, cele care au fost atunci în primii ani. A avut experienţa activistului de partid bine pregătit, care a putut să conducă, pentru că eu nu ştiu care ar fi rezistat. Mai mult, în perioada de până la alegeri, pentru că stătea foarte aproape de casa

mea, aproape în fiecare seară eram la el acasă, să-i mai spun ce s-a întâmplat, ce mai ştiu. Ba mai mult, doamna Nina era speriată că la ultimul miting electoral, organizat în piaţa actuală Charles de Gaulle, urcat pe două camioane, să nu atenteze cineva la viaţa lui, să-i bage un cuţit în spate. Eu i-am spus atunci că, în primul rând, trebuie să fie păzit de oameni care au misiunea asta, să-l apere, iar în al doilea rând mă duc până acasă şi rezolv problema. Deja era 11.30 spre 12 noaptea, mă duc acasă şi îi aduc soluţia lui Iliescu: primisem de la ataşatul militar american o vestă antiglonţ de-aia mare pe afară şi una de corp, cât un maiou. I le-am adus şi i-am spus: „Îmbrăcaţi-vă mâine cu ele şi nu bagă nimeni cuţitul, pentru că nu trece". Apoi a fost episodul cu China, când abia mă întorsesem de acolo şi el a insistat să merg din nou cu el înapoi, în China. Apoi am aflat că primise informaţia că, în absenţa lui Iliescu din ţară, eu voi da o lovitură. L -am lăsat până la Karachi să vorbească cu ziariştii şi la Karachi, când am ieşit din salonul de protocol, l-am întrebat: „Domnule preşedinte, ce v-a făcut să mă luaţi în deplasarea asta în China, când eu abia m-am întors de acolo?" Si el zice: „Dragă, ţi-am mai spus şi la telefon, eu am fost coleg cu Li Peng, tu eşti foarte bine văzut de armata chineză şi ca

atare vino să mă ajuţi să cerem chinezilor un ajutor financiar". „Si cât vreţi să cereţi?" „Cam vreo 300 de milioane de dolari." Atunci eu i-am răspuns: „Domne, ne umplu ăştia de orez! Dar tu să-mi spui cine ţi-a pus nota pe masă în care se spune că eu voi da o lovitură militară". „Nu-i adevărat." „Ba da, după ce am plecat eu de la tine,

a venit cineva şi ţi-a pus o notă pe masă şi tu ai spus: «Las-o aici şi vino peste vreo oră». Şi după asta mi-ai dat mie telefon şi mi-ai cerut să vin în China." „Nu, că n-a fost aşa ceva,

; 77 7 -,

informaţiile sunt proaste". Atunci l-am privit direct în ochi şi i-am spus: „Domnule preşedinte, dacă era să fac ceva, făceam atunci la început, în decembrie, când v-am dat puterea de la Ceauşescu şi v-am sprijinit să o menţineţi, că fără mine vă măturau ca pe ambalajul de la napolitane. V-am sprijinit, pentru că trebuie să fie linişte în statul ăsta român, că altfel se duce dracului de stat. Nu este suficient că ne zbatem în durerile noastre?"

AMS: Vă propun să facem o pauză pentru a vă odihni.

VAS: Da, vă mulţumesc.

(Se reia interviul după aproximativ 30 de minute.)

AMS: Domnule general, l-aţi numit pe Guşă la Armata de la Buzău, ştiu că eraţi într-o relaţie amicală cu el, dar în toată această perioadă de până la moartea lui prematură, nu l-aţi întrebat: „Măi, Fane, ce s-a întâmplat, domne, în decembrie, ce-ai făcut la Timişoara?"

VAS: Ce a făcut la Timişoara ştiam. Eu un singur lucru i-am reproşat: „De ce, după ce v-am adus la MApN şi v-am pus totul la dispoziţie să conduceţi statul, voi aţi plecat pe ascuns la CC, şi după aia să ţipe Iliescu că era să fie omorât de terorişti?" Şi el mi-a răspuns: „Păi, dacă m-a luat domnul preşedinte şi mi-a spus vino cu mine, am crezut că ştiţi". „N-am ştiut nimica, îmi pare foarte rău. Iar tu, în loc să vii la

minister unde era locul tău, te-ai dus la Televiziune, şi tu, şi Chiţac. Îţi spun, ca să înţelegi unde ai greşit: eu, ca ministru numit, aflat la minister în centrul de comandă, nu puteam conta pe cei de la MSt-M, că fuseseră toţi la represiune în CC, cu Ceauşescu, şi ajunsesem să comunic eu direct cu teritoriul, când aveam mare nevoie de tine la MSt-M să restabileşti autoritatea şi ordinea". Guşă a înţeles atunci, inclusiv motivaţia unor acţiuni ale mele care nu i-au convenit.

Document

În legătură cu întâlnirea de la MApN de la 16.00 din ziua de 22 decembrie există mai multe mărturii. La acea întâlnire au fost prezenţi Ion Iliescu, Nicolae Militaru, gen. Ştefan Guşă, Mihai Montanu, Gelu Voican-Voiculescu, Ioan Creţu,

Constantin Isac, Mihai Ispas, Florin Velicu, col. Raţiu (şeful Direcţiei I a Securităţii), gen. Ghiţă (comandantul trupelor de securitate-miliţie), lt. col. Gheorghe Stan, adjunctul şefului Direcţiei a II-a, gen. Romeo Câmpeanu, adjunctul şefului Inspectoratului General al Miliţiei. Din partea Armatei participau generalii Chiţac (cel de la Timişoara), Logofătu (adjunctul şefului Academiei Militare), Dafinescu, Rus (cel care ordonase doborârea elicopterului în care se afla Nicolae Ceauşescu) şi gen. Eftimescu (adjunctul lui Milea pentru represiunea de la Inter).

Florin Velicu, prieten, apoi şef de cabinet al lui Ion Iliescu: „Am intrat şi l-am găsit pe Roman acolo, care era înaintea noastră şi ţipa la generali să se pună în slujba revoluţiei, în ciuda asigurărilor lor că sunt de partea revoluţiei. Probabil că şi eu eram la fel de surescitat în momentele alea ca şi Roman. Da, dar ceilalţi generali, printre care era şi Grigore Ghiţă, dacă nu mă înşel, de la

Securitate *(comandantul trupelor de Securitate,* n.a.), lui i-am reţinut numele, îşi declarau adeziunea faţă de forţele revoluţionare. Stănculescu era imparţial, retras acolo. Ca să fiu sincer, eu am crezut că va exista o întâlnire şi o decizie private între Stănculescu, Hortopan şi Iliescu. Eu pe Stănculescu nu-l cunoşteam, dar ştiam că este foarte respectat în Armată"[1].

Mihai Montanu: „Aici, biroul plin de generali şi câţiva civili. Ponderea era cam de 4—5 civili şi restul militari. Ne aşezăm la o masă lungă. Discuţii: crearea organului puterii de stat, care să preia puterea şi să conducă activitatea mai departe. 4—5 variante de denumire până s-a căzut pe Frontul Salvării Naţionale"[2].

Generalul Stefan Gusă: „Deci, în biroul ministrului au intrat dl Iliescu, Petre Roman, Voiculescu (câţiva mi-au rămas întipăriţi, dar nu toţi). Am intrat, felicitări, s-au aşezat la acea masă de consiliu. Eu, întrebaţi-mă, că vă spun acum, consideram că eram comandantul Armatei. După lege, şeful Marelui Stat-Major automat ia comanda, fără altă numire. Atunci m-am aşezat la masă. S-a încercat la acel birou... acolo am spus eu că trebuie să închidem frontierele, şi s-a filmat. Din păcate nu ştiu unde e, trebuie să găsim caseta. Deci, închiderea frontierelor şi readucerea înapoi la MApN a grănicerilor"[3].

Colonelul Gheorghe Raţiu: „Ion Iliescu a dat mîna cu toţi. De la început l-am recunoscut ca lider. Când a dat mîna cu mine i-am reamintit că toate unităţile Departamentului Securităţii Statului sunt de partea revoluţiei şi că aşteptăm ordine (...). Reuniunea a început printr-o scurtă recapitulare a situaţiei făcută de Ion Iliescu. În

BIINI, *Interviu cu Florin Velicu,* p. 143.

Arh.SR, *Stenograma nr.14/10.XI.1993, Audiere Montanu Mihai,* p. 12. Arh.SR, *Stenograma nr. 3/21 septembrie 1993, Audiere gen. Ştefan Guşă,* p. 6.

context, el a arătat că în ţară se declanşase o revoltă populară generalizată, că cuplul ceauşist fugise şi că, în consecinţă, organele puterii şi administraţiei de stat ale vechiului regim fuseseră dizolvate, că se crease astfel un vid de putere. Eram chemaţi să constituim un organism provizoriu care să-şi asume misiunea exercitării prerogativelor administraţiei şi puterii de stat. Ulterior, se vor organiza alegeri libere ale noilor organe ale puterii care vor organiza noile instituţii administrative"[2].

Gelu Voican-Voiculescu: „Eu am fost acolo, dar cred că eram cel mai ameţit dintre toţi, pentru că, după prima apariţie la TV a lui Iliescu, unde l-am şi văzut întâia oară, aceasta era prima situaţie concretă la care asistam. Pe de o parte eram speriat, pe de altă parte eram şi foarte atent. Memoria mea despre acea împrejurare este mult mai... Raţiu îi dă o coerenţă care nu a fost. Tot ce spune el este adevărat, dar eu cred că lucrurile acestea nu au depăşit 20 de minute".

Gen. Romeo Câmpeanu: „La poartă s-a dat telefon şi am fost primit. Stănculescu era pe scaunul lui Milea iar în birou erau revoluţionarii... Iliescu, Montanu, Voiculescu. Eu când am intrat, m-am adresat „Să trăiţi, tovarăşe general-lo-cotenent!" însă el s-a sculat în picioare şi mi-a făcut semn: „Nu, nu mie.. " şi mi l-a arătat pe Ion Iliescu: „Prezintă-te la tov. Iliescu". M-am prezentat şi am rugat să ştiu cu cine ţin legătura. Stănculescu a spus atunci: „Pentru orice problemă deosebită ţii legătura cu mine. Dacă acum ai nişte probleme de ridicat, raportează-i dlui Iliescu". Eu am spus atunci: „Tovarăşe Iliescu, avem două probleme mai deosebite în care vă rugăm să ne ajutaţi. Prima: într-o perioadă foarte

scurtă s-au dat două decrete de graţiere prin care marea majoritate a deţinuţilor cu condamnări sub 10 ani au fost eliberaţi." În penitenciare rămăseseră numai cei cu condamnări grele. „Sunt oameni pentru care s-au depus eforturi deosebite să-i reţinem. Ar fi o mare greşeală să-i eliberaţi". Se înregistrau deja atacuri, presiuni pentru scoaterea infractorilor din penitenciar, din aresturi. „A doua: vedeţi că inspectoratele noastre şi IGM sunt pline de armament şi muniţie, cantităţi foarte mari. Dacă se intră în inspectorate şi cad pe mâna tuturor, putem să avem probleme." Iliescu m-a ascultat şi a spus: „Da, da, dragă, ai dreptate, o să căutăm să vedem ce se poate face"[3].

AMS: Care a fost reacţia dvs. când echipa Iliescu a revenit la MApN în 23 decembrie? Măgureanu, de exemplu, evocă

0 situaţie în care Militaru îi dădea lui Iliescu un raport cu atacuri de elicoptere, coloane de blindate, că situaţia este scăpată de sub control, iar dvs. aţi avut o replică: „Astea sunt dezinformări".

---

2 Col. Gheorghe Raţiu, *Raze de lumină pe cărări întunecate,* Ed. Paco, Bucureşti, 1996, p. 205.

3 BINI, *Interviu cu gen. Romeo Câmpeanu,* pp. 268—269.

VAS: Da, exact asta i-am spus. S-au dat informaţii că au venit elicoptere din Libia. Cum să zboare elicoptere din Libia până aici? Că au ieşit elicoptere din hangare subterane de pe autostrada Bucureşti—Piteşti, 50 de elicoptere. Cum să iasă, că nu e nimic sub autostradă? Apoi că au debarcat la mare. Cine să debarce? Toate sunt dezinformări. La un moment dat mă sună comandantul Armatei a 3-a, Roşu, că i-a raportat un colonel că a fost doborât un elicopter cu rachete. Eu îi tot întrebam: „În ce trageţi, mă, ca nebunii cu rachete?" „Păi, ştiţi,

am doborât un elicopter libian." „Dă-i ordin colonelului ăla să se ducă la elicopterul doborât, să ia o bucată din profundor şi să-mi aducă însemnele Libiei de pe el, să vină cu el la Bucureşti în noaptea asta". Dimineaţă îl întreb: „Unde e, mă, elicopterul?" „Păi, să ştiţi că nu l-a găsit". Când am devenit ministru, l-am şi schimbat din funcţie.

AMS: Domnule general, toată această diversiune venea pe canalele militare, toate treceau pe la MSt-M. Gen. Olteanu mi-a povestit ce-a păţit cu gen. Dândăreanu, la Buzău, că au tras toată noaptea în tot felul de chestii, că luptă cu desant terorist venit pe locomotive etc.

VAS: V-am spus că cel mai mare semn de întrebare îl am asupra acestui amiral Dinu Ştefan, care s-a ferit să vorbească cu mine mult timp.

AMS: Deci credeţi că de acolo a pornit.

VAS: Unu: de acolo poate să fie, este posibil. Doi: au mai fost dezinformări de la acel departament de dezinformare al Securităţii.

AMS: Păi ce numiţi dvs. departament era o secţie încadrată cu doi oameni!

VAS: A fost un general, care a venit după aia, când eram la Bali, însoţit de doi moldoveni şi mi-a propus dacă vreau să cumpăr din Rusia uraniu îmbogăţit şi mercur roşu cât doresc. Zic: „Măi, frate, cred că mă confunzi".

AMS: Bun, echipa Iliescu s-a întors la MApN pe 23 dimineaţa. S-a luat legătura cu Moscova, au început convorbirile telefonice cu Moscova.

VAS: Convorbirile cu Moscova cred că s-au purtat de pe telefonul lui Guşă, din biroul lui de la etajul doi. Cred că de-aia l-au folosit, pentru legătura cu Moscova, şi apoi au căutat să scape de el.

AMS: Prin urmare n-aţi surprins convorbirile telefonice cu Moscova.

VAS: Nu, nici una, şi nici n-am fost informat. O serie de manevre s-au făcut ocolindu-mă şi bănuiesc că se gândeau la altceva. Eu nu făceam parte din gruparea filorusă, este posibil să fi fost informaţi că lucrez cu Occidentul.

AMS: Dar aţi avut acest sentiment, că ei sunt o grupare filorusă? Bun, ştiaţi că au făcut şcoala pe acolo, dar era ceva în comportamentul lor care vă sugera că sunt în legătură cu acţiunea sovietică?

VAS: Nu direct. Eu am aflat foarte multe despre acele convorbiri cu Moscova mult mai târziu, de la Guşă, pe vremea când era la Buzău. În timpul evenimentelor, persoanele care mi s-au părut periculoase şi am vrut să le arestez au fost ăsta, arhitectul...

AMS: Dnul Lupoi?

VAS: Da, Lupoi, şi apoi pe marinarul care n-a avut niciodată legătură cu flota, Cico Dumitrescu. Ăsta a fost consilier militar pe lângă Ministerul Industriei Chimice, ca ofiţer de legătură între Ministerul Industriei Chimice şi Armată.

AMS: Si de ce aţi vrut să-i arestaţi, ce-au făcut?

VAS: Păi Lupoi a apărut cu arma în mână, că apără el Televiziunea şi că Militaru este ministrul apărării naţionale.

AMS: El a făcut această afirmaţie ca urmare a discuţiilor purtate sus la etajul 11 cu dnul Iliescu. El nu a inventat

treaba asta.

VAS: Tocmai.

AMS: Iar Cico Dumitrescu a rămas acolo împreună cu alţi ofiţeri şi civili suspecţi, în cabinetul doi de la etajul 11, şi este cel care transmitea de la MSt-M toate nebuniile alea de pe post cu apa otrăvită, cu elicopterele...

VAS: O parte le-a preluat şi de la Caramitru.

AMS: Domnule general, problema rămâne în continuare originea acestor dezinformări. Să ştiţi că în raportul SRI este indicată sursa acestor dezinformări, la Ministerul Apărării Naţionale, iar în raport sunt date şi nume de ofiţeri care se ocupau cu fabricarea şi transmiterea de dezinformări. Legate de Dinu, într-adevăr.

VAS: Încă o dată vă spun: Direcţia de Informaţii a Armatei a fost o direcţie care a lucrat pe invers. O spun şi acum.

AMS: Este un subiect delicat, pentru că DIA a fost întotdeauna o structură de patrioţi, foarte discretă, dar fără menajamente. Dacă DIA a reacţionat împotriva răsturnării lui Ceauşescu de către sovietici şi a acţiunii sovietice în ţară, înseamnă că DIA s-a aflat în interiorul misiunii sale de luptă, care trece dincolo de regimuri şi se referă la stat. În ţară acţionau forţe străine, iar DIA avea misiunea să lupte cu ele. Din acest punct de vedere, poate paradoxal pentru unii, dar privind şi din perspectiva celeilalte părţi, dacă diversiunea şi fenomenul terorist au fost declanşate de DIA, asta s-a întâmplat pentru că inamicul pătrunsese în ţară şi căuta să-şi

plaseze oamenii la conducerea statului. În faţa istoriei, nu îi poţi condamna. **VAS:** *No comment!*

AMS: Am două lucruri pe care vreau să le lămuresc. Primul este celebra parolă: „Recurgeţi la metodă!" Este parola stabilită între dvs. şi col. Kemenici la

Târgovişte, prin care îl anunţaţi să acţioneze pentru a-l suprima pe Ceauşescu. Aţi dat detalii în cartea *Moartea Ceauşeştilor,* publicată împreună cu Gelu Voican-Voiculescu.

VAS: Am dat acest ordin, dacă unitatea este atacată şi se încearcă eliberarea celor doi.

AMS: Cine ataca unitatea?

VAS: Nu puteam să ştiu. Nu luaţi filmul lui Sergiu Nicolaescu, fiindcă este o fantezie. I-am şi spus: „Băi, Sergiule, te-am ajutat atâţia ani să faci filme, şi când a fost vorba să faci unul despre mine, l-ai pus pe Iurie Darie să spună numai prostii. La toţi le-ai codificat numele, numai mie mi-ai dat numele în clar. Trebuia să mi-l dai pe Iurie Darie să stau de vorbă cu el, ca să-l învăţ cum să se comporte". Iurie Darie a jucat bine, dar a avut un scenariu prost.

AMS: Problema este clară, domnule general, dincolo de Iurie Darie, filme şi regizori: Kemenici a primit ordin de la dvs. în trei rânduri să-i omoare pe Nicolae şi Elena Ceauşescu în unitate. Mi-au descris ofiţerii cele întâmplate, cu amănunte şi în modul cel mai clar. Aţi vrut să-i suprimaţi pe cei doi mult înainte de 25 decembrie 1989. Kemenici n-a fost în stare, şi de asta, când aţi ajuns la Târgovişte şi aţi coborât din

elicopter, aţi strigat la el: „Am venit să rezolv ce nu aţi fost voi în stare".

VAS: Cel puţin la început, Kemenici a crezut că trebuie să-l apere, pentru că este comandantul suprem. El mi-a spus chiar la telefon: „Cum să n-am încredere în comandantul suprem?" Si eu atunci i-am spus: „Bine, atunci vezi să nu cadă în mâna altora".

AMS: Am o sută de argumente împotrivă. Dumneavoastră îi transmiteaţi ordinul de suprimare lui Kemenici, cum spuneţi acum: dacă este atacată unitatea, iar Kemenici, după ce închidea telefonul, dădea ordin trupei să deschidă focul împotriva nimănui, ca să simuleze un atac asupra unităţii şi să aibă pretextul asasinării celor doi. În timp ce trupa trăgea cu toate gurile de foc într-un câmp gol, Kemenici le ordona ofiţerilor de pază să intre în încăpere şi să-i omoare pe cei doi. Seful de stat-major, care era şi secretarul de partid, s-a dus la dispozitiv, a oprit focul şi i-a întrebat pe comandanţi: „În cine trageţi?" „Nu ştim, ne-a dat ordin comandantul". Atunci a avut loc discuţia între Kemenici şi ofiţerii lui în care aceştia i-au reproşat că a înscenat totul ca să-i omoare pe Nicolae şi Elena Ceauşescu. Kemenici a făcut o criză de stomac şi s-a scăpat pe el. Ofiţerii l-au spălat de rahat şi l-au îmbrăcat cu o uniformă nouă. În acel moment, Kemenici a recunoscut că ordinul de suprimare era dat de ministrul apărării, gen. Victor A. Stănculescu. Ofiţerii martori direcţi sunt Stoica, Mareş şi lt. col. Ţecu, secretarul de partid al unităţii. Oamenii ăştia nu mint.

VAS: Au deschis focul la ordin sau au tras speriaţi.

AMS: Domnule general, dacă intrăm pe versiunea simulatoarelor, lucrurile devin şi mai grave. Pentru că dvs. comunicaţi secret cu Kemenici, prin parole, şi imediat după asta se declanşa atacul simulat asupra unităţii. Cine ştia de aceste convorbiri, decât Kemenici şi dvs.? Prin urmare, dacă nu Kemenici o organizat diversiunea ca să-i poată ucidă pe cei doi, atunci simulatoarele au pornit din ordinul dvs.

VAS: S-a ştiut la Marele Stat-Major, de unde am avut mai multe probleme, şi de comunicare şi de comandă.

AMS: Ţecu se întoarce de la subunităţi şi, după ce opreşte focul, îi spune lui Kemenici: „Tov. comandant, înţeleg, dacă este atacată unitatea, să-l împuşcăm p-ăsta, dacă se pătrunde în unitate, dacă se ajunge la clădirea în care se află reţinut. Dar nu cu o înscenare, care apoi la anchetă ne scoate pe noi criminali, fiindcă atacul n-a existat". Era totuşi vorba de asasinarea şefului statului, iar Kemenici a afirmat că a primit ordinul de la dvs.

VAS: Acesta a fost ordinul: „Fiţi atenţi, dacă cumva unitatea este atacată şi sunteţi... se pătrunde la el, să nu ajungă Ceauşescu în mâna altora". Ăsta a fost singurul lucru clar pe care i l-am spus.

AMS: Bun, şi imediat după asta unitatea este atacată, între ghilimele.

VAS: Poate să fie o treabă care s-a făcut pe plan local. Nu ştiu despre treaba asta.

AMS: Apoi au vrut să-i omoare când s-a constituit coloana cu care voiau să-i aducă la Bucureşti.

VAS: Nu mi-a raportat, am aflat-o mai târziu.

AMS: Dvs. în cartea cu Gelu Voican spuneţi foarte clar că aţi dat acel ordin, sub parola „recursul la metodă", şi i-aţi precizat lui Kemenici să-i „arate lui Ceauşescu un tanc", adică să-l bage într-un tanc şi să-l arunce în aer. Asta a făcut Kemenici a doua oară: l-a băgat într-un tanc în coloană şi a dat ordin tancului din spate să-l nimicească. Ochitorul nu a vrut să tragă, pentru că însemna să-i omoare şi pe colegii lui aflaţi cu Ceauşescu.

VAS: Cine scrie cartea asta?

AMS: Este interviul pe care dvs. şi Gelu Voican-Voiculescu l-aţi acordat lui Dorian Marcu.

VAS: Nu se poate, formula nu îmi sună bine.

AMS: Vă rog să reluaţi lectura cărţii şi veţi vedea că atunci, având amintirea foarte proaspătă, lucrurile erau clare. Voican v-a cerut suprimarea de îndată a lui Ceauşescu, iar dvs. aţi pus mâna pe telefon şi l-aţi sunat pe Kemenici. În textul interviului nostru voi insera acest pasaj. Să trecem mai departe. Brucan şi Voican vă presau să-i omorâţi pe cei doi Ceauşescu, vă mai amintiţi cum aţi organizat procesul? Cândva, cu nişte ani în urmă, mi-aţi spus

că juriştii militari au ştiut de la început că merg să-l judece pe Ceauşescu şi au înţeles şi sentinţa.

Document

„Dorian Marcu: Să revenim la destăinuirea dvs. Ce v-a făcut să aveţi încredere în domnul Gelu Voican? De ce tocmai în dânsul?

Victor Stănculescu: M-a atras privirea hotărâtă, pătrunzătoare, aproape sfredelitoare şi ţinuta cvasimilitară. În acelaşi timp trebuie să dăm şi hazardului un rol — îmi

amintesc perfect: eram mai departe de ceilalţi, lîngă numeroasele aparate telefonice, când acest insolit personaj s-a apropiat de mine şi mi-a prezentat o analiză surprinzător de exactă a situaţiei în care ne aflam. Comentariul său era pătruns de îngrijorarea că cei doi sunt fugari prin ţară. Atunci mi s-a părut firesc să-i spun adevărul, că cei doi erau deja prizonieri la Târgovişte. **DM:** Şi mai departe?

Victor Stănculescu: Am fost din nou surprins de reacţia bruscă a interlocutorului meu care, după o insolită disertaţie despre Descartes, «recursul la metodă» şi raţiunea de stat, debitată pe un ton egal şi detaşat, în contrast vizibil cu ochii deveniţi scăpărători, mi-a propus direct o variantă a suprimării lor imediate, interesându-se de cât de repede ar fi posibilă înfăptuirea acesteia.

DM: Domnule Voican, deci, ideea omorârii de urgenţă a celor doi vă aparţine. Puteţi să ne daţi o justificare?

Gelu Voican-Voiculescu: Da. Presiunea necesităţii! În clipa aceea am judecat rapid ce urmări cu adevărat tragice ar fi putut avea menţinerea lor în viaţă, în ideea unei judecăţi cu termen lung. Posibilitatea unui revers al situaţiei, în eventualitatea că ei ar fi eliberaţi, mă îngrozea, ştiind amploarea pe care o luase lupta de stradă"[1]. (...)

„Victor Stănculescu: Am fost receptiv; subscriind la idee, am telefonat imediat la Târgovişte şi am luat toate măsurile de îndeplinire a acestei soluţii, în caz de necesitate. Am convenit ca *un simplu ordin verbal* să fie suficient în finalizarea acţiunii.

Dorian Marcu: Şi aţi avut curajul să ordonaţi acest lucru prin telefon?

Dorian Marcu, *Moartea Ceauşeştilor,* Ed. Excelsior CA, Bucureşti, 1991, p. 14.

Gelu Voican-Voiculescu: Domnul general Victor Stănculescu a folosit un limbaj criptic, de-o bizarerie uimitoare. Am admirat eficacitatea şi promptitudinea cu care a stabilit «soluţia» cu comandantul de la Târgovişte.

DM: Vă amintiţi bizareria codificării?

Gelu Voican-Voiculescu: Da. Era o referire la două personaje cărora li se va arăta un tanc gol"[4].

VAS: Iertaţi-mă, va trebui să-mi daţi timp să-mi aduc aminte. A fost o perioadă când eram şi eu scos din sărite din mai multe motive. A fost un moment când i-am abandonat *(pe grupul Iliescu,* n.a.), m-am dus la Departamentul Înzestrării şi mi-am văzut de alte lucruri. Atunci ei m-au căutat: „Unde eşti, de ce ai plecat?" Atunci mi-au spus.

AMS: V-au chemat înapoi şi ce v-au spus?

VAS: Mi-au spus că trebuie organizat un proces care să închidă epoca Ceauşescu definitiv. „Da, zic, şi ce facem mai departe?" „Păi, uite, ia legătura cu Procuratura, ia legătura cu Justiţia." Eu nu mai ţin minte cum au fost numiţi Popa şi ceilalţi.

AMS: Sunteţi foarte obosit, întrebările sunt grele. Vreţi să întrerupem?

VAS: Nu mai ţin minte exact, este posibil să fi apelat la ăsta care este general acum, Lucescu, parcă prin ăsta am luat legătura şi s-a format completul.

AMS: Întrebarea mea este simplă: era clar de la început că urmează execuţia lui Ceauşescu?

VAS: I-am întrebat: „Cum o finalizăm, judecata? Îl băgăm la puşcărie, îl punem în domiciliu forţat, cum a făcut şi el, sau îl terminăm?"

AMS: Şi ce v-au răspuns?

VAS: Cred că a răspuns fiecare: categoric a fost Brucan, Voican a fost pentru suprimare, Iliescu a fost mai ezitant.

AMS: Deci Brucan şi cu Voican au fost cei categorici în favoarea suprimării.

VAS: Da. Brucan a şi spus: „Ideea este bună, aşa trebuie făcut. Orice revoluţie trebuie să ia capul şefului statului". A început el cu teoria, cu Carol al II-lea al Angliei, cu ţarii Rusiei... Brucan mi-a mai spus atunci: „Dacă ăsta rămâne ca monument în memoria oamenilor, s-ar putea să le pară rău la un moment dat şi să se întoarcă împotriva noastră".

AMS: Era clar de la început că, indiferent cum se va desfăşura procesul, Ceauşescu va fi executat. Încă de la Bucureşti s-a ştiut treaba asta.

VAS: Ştiţi cum era treaba aia: să mi-l aduceţi mort sau viu! Când s-a terminat judecata, m-am dus la elicopter şi mi-am aprins o ţigară. Când am ajuns la Clubul Steaua la masă, m-am spălat pe mâini cu whisky. Mi-a raportat ăsta, care e acum director la restaurantul Doina, mi-a raportat că nu e apă. El venea să-mi toarne mie whisky să beau şi i-am spus atunci: „Lasă, toarnă aici să mă spăl pe mâini, mă dezinfectez repede şi am terminat".

AMS: De ce? Eraţi infectat de la trupul lui Ceauşescu?

---

4 ***Ibidem,*** **p 15.**

VAS: Nu. Simţeam nevoia, probabil la fel ca Pilat din Pont. În tinereţe, când am vrut să mă fac medic şi am făcut

doi ani practică la Spitalul Militar din Braşov, mă uitam la medici cum se spălau înainte de operaţie, o jumătate de oră, şi apoi când terminau, ca să nu rămână ceva de la pacient. Şi acum, când mă întorc din oraş, mă spăl foarte bine pe mâini, după ce am pus mâna în tot felul de locuri.

AMS: Vreţi să spuneţi că n-a fost un gest simbolic.

VAS: Nu, este un obicei al casei.

AMS: Domnule general, mai este un subiect pentru ziua de astăzi. Observ că sunteţi şi foarte obosit. Eu voi pleca în Grecia pentru câteva zile, mă duc pe un şantier arheologic, şi când mă întorc reluăm discuţiile. Mai avem un subiect pe care îl abordăm şi vă las.

VAS: Dacă obosesc, îmi e mai greu să-mi aduc aminte şi devin confuz. Scade capacitatea de concentrare.

AMS: Poate ar fi mai bine să fumaţi mai puţin.

VAS: Nu pot să mă las. Ştiu că îmi face rău.

AMS: Un subiect foarte sensibil, dar vă rog încă o dată să lăsaţi românilor adevărul. Este un subiect pe care îl cunoaşteţi foarte bine, nici nu e nevoie de un efort prea mare de concentrare. Este vorba de aşa-numiţii „bani ai lui Ceauşescu". Eu pornesc de la un aspect concret, pe bază de probe. După ce au loc procesul lui Ceauşescu şi execuţia lui, Bebe Ivanovici, care era un tip din Gărzile Patriotice, revoluţionar, în sfârşit, se afla la Televiziune, la grupul ăla de comandă instalat acolo, afirmă că a primit prin telefon, de la Ion Iliescu, lista cu capetele de acuzare din procesul lui Ceauşescu. Bebe Ivanovici afirmă în scris că l-a sunat Ion Iliescu şi i-a dictat prin telefon capetele de acuzare. La acele capete de

acuzare, care erau în număr de patru, dnul Iliescu îi dictează şi un al cincilea cap de acuzare, care nu existase în proces: încercarea de a fugi din ţară cu fonduri de 1 miliard de dolari ascunşi în bănci din străinătate. *Monitorul Oficial* publică a doua zi acest document, dar cu cinci capete de acuzare, nu cu patru, cum avea originalul de la Târgovişte. Eu am bănuit că dvs. aţi fost cel care i-aţi atras atenţia lui Iliescu că dispariţia lui Ceauşescu presupune şi preluarea controlului asupra fondurilor statului gestionate de fostul şef al statului.

Document

1. Genocid — peste 60 000 de victime;

2. Subminarea puterii de stat prin organizarea de acţiuni armate împotriva poporului şi a puterii de stat;

3. Infracţiunea de distrugere a bunurilor obşteşti, prin distrugerea şi avarierea unor clădiri, explozii în oraşe etc.;

4. Subminarea economiei naţionale;

5. Încercarea de a fugi din ţară pe baza unor fonduri de peste 1 miliard de dolari depuse la bănci străine.[5]

VAS: Nu, eu ştiam numai atât, că, în diverse puncte de pe Glob - Stamatoiu ştia mult mai bine, de asemenea felul în care se vărsau banii în fondul centralizat pentru stingerea datoriilor statului -, pentru acţiuni mari, începând de la propagandă în străinătate, mesele pe care le dădeau în onoarea lui cutare sau cutare, pentru a fi primiţi şi el, şi ea doctori de onoare la diferite academii, în diverse puncte ale Globului sunt depozitate în bănci anumite sume, destul de

mari, unde oamenii Securităţii puteau să acţioneze, să ridice aceşti bani şi să-i folosească pentru acţiunea respectivă. Stamatoiu mi-a precizat numai două locuri: Singapore şi New York, pentru Washington. L-am mai întrebat: „Dar cât este la Singapore? " Şi el mi-a răspuns: „Vreo trei milioane de dolari". După aia mi-am dat seama că trebuie să fi fost cel puţin două-trei puncte pe fiecare continent. Scandalul din presă de după evenimente a pornit de la teama că aceste sume au intrat în contul foştilor oameni ai Securităţii care operau cu ele. Existau şi carduri. Pentru asta Ceauşescu trebuia ori să trimită pe cineva cu parola să scoată de la bancomat, ori avea pe cineva în delegaţie care avea cardul lui şi, când era vorba de achitat ceva, îl trimitea pe ăla. Scoteau cât puteau şi, să mă ierte Dumnezeu, unii scoteau mai mult decât puteau.

AMS: Ce credeţi că s-a întâmplat cu aceşti bani din depozitele respective în momentul când Ceauşescu a dispărut?

VAS: Au apărut noii milionari.

AMS: Credeţi că au folosit banii de capul lor sau au fost totuşi controlaţi?

VAS: Va trebui să întreb pe cineva, nu ştiu mai multe.

AMS: Dvs. vă referiţi doar la acele depozite la care aveau acces anumiţi oameni care pregăteau vizitele lui Ceauşescu în străinătate. Alţii spun că erau nişte conturi folosite pentru diferite operaţiuni comerciale. Vedeţi că noi discutăm despre două lucruri distincte: banii pentru acţiunile personale ale lui Ceauşescu, vizitele, care pot primi denumirea de „banii

lui Ceauşescu" pentru că îi folosea el, şi sigur că exista acoperirea că făcea vizitele astea în folosul statului român, nu se ducea să se plimbe. Şi banii ţării, cu care se făceau afaceri. Vă reamintesc că, în timp ce sumele pentru vizite şi propagandă în străinătate erau relativ mici, de ordinul a câteva

5 *Monitorul Oficial al României,* Anul I, Nr. 3, marţi, 26 decembrie 1989, p. 1.

milioane de dolari, sumele pentru afaceri erau foarte mari, sute de milioane. Astea erau o altă categorie.

VAS: Despre astea trebuie să vă spună George Păunescu.

AMS: De ce?!

VAS: El a fost director în Ministerul Comerţului Exterior, bătut în cuie acolo pentru că lucra pentru Securitate, prin el lucra Securitatea în minister.

AMS: Dar pe domnul Stolojan nu l-aţi cunoscut, că se ocupa exact cu aportul valutar?

VAS: Nu. L-am cunoscut abia la guvern, prin '90.

AMS: Domnule general, mai ţineţi minte cum ne-am cunoscut? Aţi venit acasă la mine cu nişte persoane de la Fundaţia România de Mâine să mă rugaţi să fac un ziar al Universităţii „Spiru Haret". Cu această ocazie mi-aţi povestit că tocmai vă întorseseraţi dintr-o vizită în Libia, de unde aţi adus în valizele diplomatice 100 de milioane de dolari, o datorie a Libiei faţă de România.

VAS: Da, da, a fost aşa, dar a fost puţin faţă de ce datorie aveau. Cred că aveau cu totul vreo 500 de milioane să ne dea.

AMS: Cui i-aţi dat banii? Aţi venit cu ei cash în valize, cui i-aţi predat?

VAS: La banca Bancorex. Era o doamnă care răspundea de departamentul ăsta. De asta am spus eu că s-a căutat probabil să se zdrobească Bancorexul, pentru ca să se piardă urma celor care au beneficiat de banii adunaţi acolo din diverse fonduri speciale.

AMS: Vă repet întrebarea: aceşti bani erau controlaţi de cineva care dirija toată această operaţie de recuperare a „banilor lui Ceauşescu" sau au făcut-o de capul lor? Oamenii ăştia au luat banii de prin conturi şi au apărut în România ca milionari?

VAS: A fost marele mister de ce a fost atât de repede spart Bancorexul, după ce se mutase în Calea Victoriei la, vorba şoferului meu, la „Cilindrul cu bani".

AMS: Opinia mea este că aceşti bani au fost recuperaţi integral, cu excepţia unor sume mici, pe ici, pe colo, furate de unii pe riscul lor, şi că, folosind aceşti bani recuperaţi s-a lansat noua serie de milionari români, dar controlată prin Ministerul de Finanţe.

VAS: Sigur că au fost controlaţi, şi acest control nu putea să-l exercite decât partidul la putere, adică FSN. Partidul care a fost 12 ani la putere a controlat acest fenomen şi a avut timp să şteargă urmele.

AMS: Da, numai că vedeţi că ne întoarcem în acelaşi loc: omul de finanţe al acestui FSN este fostul şef de la departamentul de aport valutar, domnul Stolojan, devenit ministru al finanţelor.

VAS: Da, da.

AMS: La el ajunge firul, după cum mi-aţi povestit, altfel n-are cum.

VAS: El ştie adevărul.

AMS: Eu cred că ştie, dar nu vrea să vorbească. Eu speram că ştiaţi dvs., că v-aţi ocupat cu problema asta a banilor. Banii Armatei ştiu că au rămas la Armată.

VAS: Pe mine m-a deranjat foarte mult faptul că s-a spart Bancorexul. Ca să spargă Bancorexul, care avea cele mai importante sume şi primite numai din fonduri, să zic aşa, dirijate, speciale, s-au spart câteva bănci înainte: Banca Religiilor, Banca Agricolă, cutare, cutare. În această campanie spectaculoasă nici nu s-a băgat de seamă ce s-a întâmplat cu banii de la Bancorex. Marele furt a fost atunci, nu în decembrie. În decembrie s-a recuperat tot.

AMS: Domnule general, vă mulţumesc foarte mult. A fost o discuţie lungă şi consistentă.

La jumătatea lunii septembrie, în timp ce mă aflam într-o localitate izolată din Creta, pe un şantier arheologic, am fost sunat de pe continent, din Grecia, pentru a fi anunţat că în România „gen. Stănculescu, deşi grav bolnav, s-a distrat seara la un cazinou cu o femeie tânără şi fumează ca un turc". Presa l-a atacat cu violenţă şi l-a acuzat că simulează. La 18.09.2009, Curtea Militară de Apel Bucureşti a hotărât reîncarcerarea gen. Stănculescu, astfel că ultimul interviu nu a mai putut fi luat la data programată (21 septembrie 2009).

Erorile gen. Stănculescu sunt că nu a înţeles cât de departe poate merge ipocrizia românilor, pe care i-a scăpat de Ceauşescu în 1989, şi

că, în era celor mai rapide comunicaţii, ştirea că un cetăţean din România a fost la cazinou poate ajunge într-un sat izolat din munţii Cretei în câteva secunde.

V

30 noiembrie 2009

Spitalul Penitenciar Jilava, Bucureşti

AMS: Îmi pare rău că trebuie să ne întâlnim într-o astfel de situaţie, dar sper să se rezolve cât mai curând şi să fiţi liber.

VAS: Am recuzat procurorul, col. Toader, care a fost de la început până la sfârşit, de zece ani, mă acuză cu aceleaşi argumente false şi Justiţia îl crede sau, mai bine zis, îi convine să-l creadă. Dacă ăsta a fost la toate înfăţişările, măcar acum, la sfârşit, să puneţi altul.

AMS: Dle general, am discutat subiectul ăsta cu Timişoara, cum aţi ajuns acolo, dar, pentru că eu trebuie să fiu mai dur decât procurorii am să vă spun că există posibilitatea să aibă dreptate. Există o informaţie, declaraţia gen. Ilie Ceauşescu de la comisia parlamentară de cercetare a evenimentelor din decembrie 1989, care descrie scena în care dvs. aţi intrat la Milea cu textul

bilanţului anual al Armatei. Ilie Ceauşescu declară că v-aţi oferit să mergeţi la Timişoara cu următoarele

cuvinte: "Păi, eu în 1956 am fost acolo şi lucrurile s-au rezolvat foarte repede, fără prea mare agitaţie, şi ştiu cum se face treaba asta". Sigur că eu, în momentul în care am recitit pasajul ăsta, mi-am adus aminte de discuţia noastră şi de faptul că tocmai mi-aţi povestit despre participarea la acea operaţiune de represalii din 1956, condusă de Patilineţ.

VAS: Şi de gen. Dragnea, care era comandantul Corpului de Armată.

AMS: Aş putea să cred că Ilie Ceauşescu, pe care l-aţi arestat, a vrut să se răzbune pe dvs., dar parcă această coincidenţă e prea mare.

VAS: Întrebarea este alta: de unde a aflat el discuţia? Ilie Ceauşescu n-a fost prezent la discuţia mea cu Milea. În al doilea rând, iar asta este important, Ilie Ceauşescu a spus-o după evenimente. Eu acolo m-am dus cu darea de seamă, ministrul mi-a spus că este foarte îngrijorat de ce se întâmplă la Timişoara, şi atunci i-am reprodus eu felul în care s-au petrecut lucrurile în 1956: Dragnea şi cu Patilineţ au strâns manifestanţii, i-au dus la Săcălaz şi au stat acolo până s-au liniştit, n-au bătut pe nici unul, n-au împuşcat pe nici unul.

AMS: Deci este adevărat că aţi avut această replică!

VAS: Da.

AMS: Prin urmare, putem spune că Ilie Ceauşescu a aflat de la cineva.

VAS: De la Milea. Era singurul care putea să reproducă discuţia, pentru că am fost doar noi doi.

AMS: Dar nu credeţi că este posibil ca Milea să vă fi trimis acolo tocmai pentru că dvs. cunoşteaţi felul în care la

Timişoara, în 1956, fusese reprimată o mişcare a studenţilor? Mie mi se pare logic. „A, da, tu ai fost acolo? Păi, ia du-te tu, că ştii cum se rezolvă treaba!"

VAS: Nu, n-ar fi adevărat. Milea era îngrijorat că nu avea informaţii asupra evenimentului în sine. Cum informaţiile veneau de regulă de la Securitate, Armata nu a avut date despre ce se întâmplă la Tökes şi oricum nu era problema Armatei. Ceauşescu Nicolae făcea presiuni pentru implicarea Armatei în incident, Milea ceda, dar îşi dădea seama că este un abuz, că n-are ce căuta acolo. Pentru asta mi-a spus: „Du-te şi tu acolo, ia legătura cu comisiile militare şi află care este starea de spirit în uzine, că nimeni nu mi-a dat informaţii".

AMS: Este totuşi o neconcordanţă, pentru că una este să nu ai informaţii despre cazul minor Tökes, cu care Armata nu avea nici în clin, nici în mânecă, şi cu totul altceva este să pleci în misiune pentru a afla care este starea de spirit a muncitorilor din întreprinderi.

VAS: Această discuţie s-a purtat în 17 decembrie, pe la ora unu, după ce în noaptea de 16 spre 17 decembrie avusese loc atacul asupra ComitetuluiJudeţean de Partid şi devastările din Timişoara. Nu mai era vorba de nici un Tökes, ci de un protest, mă rog, şi de un atac la adresa forţelor de ordine. Armata nu avea ce căuta în treaba asta, dar Ceauşescu a implicat-o pentru că Securitatea şi Miliţia nu mişcaseră. De aici acuzaţia de trădare şi celelalte...

AMS: Dar cum vă explicaţi că tocmai pe Patilineţ, pe omul care efectuase operaţia de reprimare din 1956, îl vedeaţi

drept succesor al lui Ceauşescu, în condiţiile unei lovituri militare?

VAS: Eu vreau să fiu corect cu dvs...

AMS: Nu cu mine, că eu sunt doar istoricul care consemnează, ci cu românii...

VAS: Da, bineînţeles. Nu ştiam ce este la Timişoara, mai ales că fusese ceva asemănător şi la Braşov şi cunoşteam nemulţumirile şi din alte oraşe. Dvs. ca istoric trebuie să înţelegeţi că mulţi oameni din conducerea statului şi din Armată aşteptau căderea lui Ceauşescu, dar este important de ştiut că nimeni nu se gândea la o revoltă a *masselor,* ci la o răsturnare din interiorul partidului. Nimeni nu se gândea: „Lasă, că se revoltă populaţia şi Ceauşescu cedează puterea şi astfel se rezolvă problema". Nu. Realitatea este că şi eu, şi alţii vedeam soluţia din interiorul partidului. O mişcare la Timişoara sau la Iaşi li se părea o chestie periculoasă, necontrolată. Or, în mentalitatea de atunci, o schimbare a lui Ceauşescu de către partid însemna şi rezolvarea problemelor populaţiei, mai ales a celor economice.

AMS: Este bine că aţi făcut precizarea, pentru că se identifică astfel modul de gândire al conducerii politice de atunci şi faptul că nimeni nu vedea posibilă o răsturnare a lui Ceauşescu prin revoltă populară.

VAS: Da, bineînţeles! Numai după evenimente s-au trezit unii cu pretenţia că au avut conştiinţă revoluţionară.

AMS: Mentalitatea era că de fapt ei, activiştii de partid, fac revoluţia, revoluţia socialistă. Nu concepeau o revoluţie a populaţiei împotriva comunismului.

VAS: Eu pot afirma despre mine că, prin educaţia mea, întrezăream o posibilitate, dar conducerea politică în nici un caz. Pe de altă parte, cred că nici populaţia nu mergea atât de departe cu gândul şi că, abia în momentul în care Ceauşescu a fost îndepărtat de la putere de alţii, au apărut unii cu ideea căderii comunismului. Dar oricum erau o minoritate şi oricum ideea căderii comunismului era legată în România de desprinderea de sub tutela Moscovei.

AMS: Este posibil să aveţi dreptate, deşi logica îmi spune că scandarea numelui lui Gorbaciov la Timişoara în timpul evenimentelor indica o solidarizare cu reforma sovietică.

VAS: Asta nu schimbă imaginea pe care o avem despre nivelul de înţelegere a momentului. Poate se gândeau doar la o perestroikă şi la schimbarea lui Ceauşescu, şi atât. Asta dovedeşte ce am spus... Ideea de cădere a comunismului a venit după, în momentul în care s-a văzut că se poate să ne rupem şi de ruşi, adică să mergem mai departe, pentru că îndepărtarea lui Ceauşescu era rezolvată, o rezolvasem eu.

AMS: Sigur, lucrurile astea nu se ştiau...

VAS: Nu, nu se ştiau, dar nici eu nu pot spune că am mers cu ideea prea departe.

AMS: Mi se pare corect ce spuneţi. Eraţi militar, ideea că un militar ia în calcul o revoltă populară este o fantezie. Militarul este simbolul ordinii.

VAS: Aşa au stat lucrurile atunci, nu trebuie inventat nimic.

AMS: Dle general, eu am revăzut interviurile noastre anterioare şi am simţit că în anumite locuri este nevoie de mai multă adâncire a cazului, de mai multe precizări. Eu nu

vreau ca informaţiile acestea să fie înţelese doar de militari, ci să fie pe înţelesul românilor. **VAS:** Asta vreau şi eu.

AMS: De exemplu, mi-aţi spus că înainte de Congresul al XIV-lea aţi stat de vorbă cu diferiţi activişti de partid cu funcţii înalte şi care se aşteptau şi ei ca N. Ceauşescu să fie înlocuit la Congres.

VAS: Principalul interlocutor a fost Ştefan Andrei, cu care eram prieten. Cu el aveam curaj să vorbesc chestiuni de astea.

AMS: Alţii nu?

VAS: Nu mi-aduc aminte să fi vorbit astfel de lucruri. Mi s-au cam şters astfel de amintiri.

AMS: Aveaţi relaţii cu Constantin Olteanu? Era şef de secţie la CC.

VAS: Fusese ministrul meu.

AMS: Îl vizitaţi, vă duceaţi pe la el când intraţi la CC?

VAS: Nu prea. Mă mai duceam pe la Gărzile Patriotice, când era şef Milea.

AMS: Asta era de mult. Eu mă refer la 1989.

VAS: La Olteanu nu prea m-am dus.

AMS: Dar în discuţiile cu Ştefan Andrei venea vorba despre Ceauşescu?

VAS: Am să vă povestesc un caz, ca să înţelegeţi ce se putea vorbi şi care era nivelul. Am fost în mai multe misiuni în străinătate, în care s-a întâmplat să fie şi Ştefan Andrei, şi am fost chiar într-o misiune în Etiopia în care am fost numai noi doi.

AMS: Acolo aţi analizat situaţia lui Ceauşescu?

VAS: Da, dar ca evocare a întâmplării din Libia. Repet, eu încerc să aduc situaţia la nivelul real, la felul concret şi real în care se desfăşurau astfel de lucruri. Ideea cu comploturi, conspiraţii şi chestiuni de-astea este o fantezie. Eu cel puţin nu am participat la lucruri de-astea. În Etiopia am discutat cu Ştefan Andrei momentul Libia, când Gaddafi pur şi simplu şi-a bătut joc de Ceauşeşti. Mai întâi a fost aterizarea amânată, apoi aterizarea făcută şi avionul rămas la un capăt de pistă, pentru că Gaddafi nu venise, cu faptul că întâlnirea trebuia să fie la ora 17.00 şi ăla la 18.00 încă nu apăruse, şi dacă Andrei nu insista pe lângă ei şi nu-l convingea pe Ceauşescu să rămână, pleca. Ceauşescu striga deja: „Gata, hai să plecăm, voi nu vedeţi că ăsta îşi bate joc de noi?" şi a reuşit să-l menţină pe loc, să nu plece. După aceea, la masă... când s-a ţinut masa, fusese întâlnirea bilaterală, tête-à-tête, noi specialiştii separat, Andrei, eu, Gheorghe Oprea, după care noi aşteptam alături să ne anunţe când se termină întrevederea, urmând să mergem la dineul oficial. În momentele astea au început să se spună bancuri, eu nu sunt prea mare specialist, dar Ştefan Andrei şi cu Oprea le spuneau bine. Stând aşa, la un moment dat ne-am dat seama că este prea multă linişte alături, la întrevederea oficială. Ies ca să văd ce se întâmplă şi când ies îmi spune unul: „Au plecat la dineul oficial, sunt la masă". Când caut, nu mai era nici maşina, ne lăsaseră acolo. Atunci am luat maşina de la gărzile de securitate, am traversat curtea aia mare şi am ajuns la salonul de protocol. Când am intrat în sala aia mare, se

cânta imnul, toată lumea era în picioare, iar în momentul în care s-a terminat intonarea imnului, Elena Ceauşescu a vrut să se aşeze la masă cu Ceauşescu. Atunci oamenii lui Gaddafi o iau pe ea, o trag şi o pun la o masă unde erau numai femei. Ea face puţină agitaţie, protestează, el îi face semn să se aşeze, dar evident erau iritaţi amândoi. A fost un moment în care s-au simţit umiliţi.

AMS: Şi ce legătură avea acest incident cu discuţia pe care aţi avut-o cu Ştefan Andrei în Etiopia?

VAS: Rămânând singur cu Ştefan Andrei în Etiopia, am analizat împreună acest incident. Andrei privea critic acest incident, prin prisma diplomatului, şi în primul rând faptul că ăla l-a tratat pe Ceauşescu ca pe un nimic.

AMS: Şi ce însemna asta?

VAS: Asta însemna că se confirma căderea prestigiului lui Ceauşescu în lume. Imaginea lui se prăbuşise, dacă ajunsese un paria, cum era Gaddafi, să-şi bată joc de el. Acesta a fost subiectul discuţiei, importanţa ei pentru mine. Ştefan Andrei observase că unul dintre atuurile lui Ceauşescu dispăruse şi nu

se mai putea conta pe o reacţie a lumii la o eventuală ameninţare. Garanţia pe care o reprezentase Ceauşescu pentru România dispăruse. Pericolul era mare.

AMS: De aici ideea că trebuie înlocuit.

VAS: Absolut, deşi atunci lucrurile nu se spuneau aşa direct.

AMS: Dar discuţia a avut loc oricum.

VAS: El, ca diplomat, şi eu, ca general în Armată, nu puteam trece cu vederea o astfel de situaţie pentru ţară.

Scăderea acţiunilor lui Ceauşescu pe piaţa internaţională nu îl privea doar pe el, ne privea şi pe noi, iar noi ştiam ce însemnase numele lui Ceauşescu înainte, că cu asta ne ocupaserăm. La nivelul nostru, noi priveam altfel lucrurile decât la nivelul populaţiei. Noi nu aveam lipsuri aşa de mari, mai ales cei care mai ieşeam pe afară. Populaţia era normal să-şi canalizeze nemulţumirea pentru că trăia în lipsuri, în timp ce noi vedeam alt gen de pericole, şi în primul rând securitatea naţională, problema ţării. Şi, sigur, exista şi perspectiva istorică, adică ştiam ce înseamnă să slăbeşti forţa de apărare a ţării. Or, forţa de apărare a ţării atunci era diplomaţia şi cu forţa militară. Ceauşescu începuse să le piardă pe amândouă. Accelerat.

AMS: Şi cum vedea Ştefan Andrei pl ecarea lui Ceauşescu de la putere?

VAS: Spunea: „Nu mai ţine! Nu mai ţine". El considera că începuse o perioadă în care ea a pus gheara efectiv în gâtul lui. Aşa spunea: „Elena Ceauşescu a pus gheara în gâtul tovarăşului. Ea conduce!" Îmi povestea ce a mai făcut Elena Ceauşescu, şi la un moment dat m-am lovit chiar eu de chestiunea asta, convingându-mă că Andrei avea dreptate. Primul incident a fost cu avioanele MIG 29. Se face raport, se aprobă de Ceauşescu, eu plec la Moscova să semnez contractul, semnez contractul de achiziţie şi pe la prânz mă sună Milea: „Victore, vino repede înapoi". „Bineînţeles că vin înapoi, că n-o să rămân pe aici." Era jale şi la ruşi, se trăia mai prost ca la noi. Şi Milea îmi spune: „Victore, să nu mai semnezi contractul". „Păi, gata, l-am semnat deja la ora

10.00." „Aoleu, ce ne facem? Vino repede acasă să-ţi explic." Mă întorc în ţară şi Milea îmi spune că Elena Ceauşescu a intrat în biroul lui Ceauşescu şi a băgat mâna în maldărul de lucrări de pe masa de lucru a acestuia, a început să le răsfoiască, să le împrăştie şi să comenteze: „Ce ne trebuie nouă MIG-uri acum, ce-i trebuie Armatei să cumpere avioane? Noi n-avem bani să plătim datoriile"... şi aşa mai departe. „Să nu se mai ia" şi scoate lucrarea şi o blochează.

AMS: Iar Ceauşescu nu avea nici o reacţie?!

VAS: Ceauşescu i-a transmis lui Milea telefonic că s-a renunţat la contract.

AMS: Deci o asculta pe ea.

VAS: Da. Vin la Bucureşti înapoi, îmi spune Milea ce s-a întâmplat şi ne trezim în faţa unei situaţii aparent fără ieşire, în care practic nu se dorea informarea sovieticilor că s-a renunţat şi pur şi simplu urma să nu se mai plătească acea comandă. Nu se mai întâmplase aşa ceva. Comportamentul devenise acela al unui stat fără credibilitate. Acest lucru este important de ştiut.

AMS: Şi totodată justifică atitudinea structurilor înalte ale puterii, felul în care dvs. vedeaţi lucrurile.

VAS: Da, bineînţeles. Ceauşescu începuse să facă rău statului. Dă-o dracului de ideologie, de partid şi alte chestiuni de-astea: Ceauşescu deteriora poziţia statului român. S ă o spunem clar. Aici nu era vorba că ne-am săturat de Ceauşescu şi că ne-am plictisit de Ceauşescu. Dacă eu, cel puţin, am jucat un rol, l-am jucat pentru că eu aveam o responsabilitate în structura statului, acolo unde eram eu şi cu limitele mele

de competenţă. Nu ştiu ce gândeau alţii, dar în economie, în diplomaţie şi în Armată exista o... cum se spune?... o atitudine. Nu, altfel...

AMS: O motivaţie?

VAS: Aşa! O motivaţie de altă natură. Ne durea undeva de partid... Era mecanismul statului. Să vă spun mai departe. Am plecat la Ştefan Andrei. Îi zic: „Uite ce-am păţit!" Şi el îmi spune următorul lucru: „Spune-i lui Vasile *(Milea,* n.a.) să facă raportul încă o dată, exact cum a fost, trimite-l pe traseu să ajungă iar la grămada de pe masa lui Ceauşescu. De acolo îl ridic eu peste o lună". Şi, într-adevăr, după trei săptămâni ne-a scos aprobarea. Apoi m-a chemat pe mine, mi l-a dat înapoi şi pe baza asta am avut acoperirea pentru a derula contractul. Am adus în ţară 18 sau 24 de MIG-uri 29. Nu le-am adus ca să mă uit la ele cum zboară, ci le-am adus ca să apăr ţara cu ele. Aici trebuie să se înţeleagă atitudinea mea. Este uşor să spui că Stănculescu a fost apropiatul lui Ceauşescu sau al ei şi i-a trădat, dar trebuie să se înţeleagă cât de periculos pentru stat devenise Ceauşescu şi mai ales ea.

AMS: Cu alţi lideri politici nu purtaţi astfel de discuţii?

VAS: Cred că am mai comentat accidental, dar am uitat... Probabil că nu au fost lucruri importante şi nu vreau să le dau eu importanţă acum. Cu Oprea am mai discutat, atunci când Ceauşescu a hotărât să scoată metalele preţioase din industria militară. Alt caz grav.

AMS: Cum aţi reacţionat pentru faptul că nu s-au făcut avansările la 23 august şi 25 octombrie 1989?

VAS: Nu s-a făcut nici o avansare. Iar în 1988-1989 s-au blocat şi trecerile în rezervă, ca să nu se mărească fondul de pensii.

AMS: Dar ce reacţie aţi observat la colegii dvs. din Armată?

VAS: În general, nemulţumire, nemulţunmire, iar cei mai nemulţumiţi erau cei care aveau o perioadă foarte mare de aşteptare de la gradul de colonel la general. Or, aceste situaţii se refereau în cea mai mare parte la ofiţeri aflaţi în poziţii importante în Armată. Atenţie! Una este nemulţumirea unui locotenent-colonel care nu este avansat colonel, nu ştiu unde, la Transmisiuni sau la Geniu, şi cu totul altceva este să nu treci de la colonel la general un ofiţer care este comandant sau şef de stat-major la o unitate importantă de ani de zile şi nu-i dai drepturile.

AMS: Situaţia asta a contat în decembrie 1989.

VAS: Bineînţeles că a contat!

AMS: Totuşi, au executat fără crâcnire ordinele lui criminale şi au tras.

VAS: Asta este o chestiune care depăşeşte discuţia noastră de aici. Poate psihologii să o discute... Nu exista scăpare, nu exista loc de manevră, plus că ameninţarea a apărut sub forma unei diversiuni care în termeni militari premerge agresiunea armată. În astfel de situaţii nu faci analize.

AMS: Dar generalii pot evalua altfel o astfel de situaţie.

VAS: Aveţi dreptate, dar ţineţi cont că, exceptând unele cazuri rare *(zâmbeşte),* generalii noştri erau proveniţi din

muncitori sau ţărani, crescuţi şi făcuţi de partid, şi multe funcţii militare erau ocupate de activiştii de partid... **AMS:** Milea, în primul rând.

VAS: Da, şi Milea. Se discuta atunci, la fel cum se discută acum în Statul-Major General, că s-a umplut de marinari *(râde).*

AMS: Totuşi, eu cred că a contat această nemulţumire a militarilor în decembrie 1989, deşi din păcate i-au executat ordinele lui Ceauşescu şi lui Milea.

VAS: Prima mare greşeală care s-a făcut a fost mutarea comandamentului la CC, sub ochii şi sub controlul lui Ceauş escu ş i al ei. Milea trebuia s ă rămână la minister, de unde se mai puteau rezolva nişte lucruri, inclusiv să o coteşti la un moment dat. Pe când aşa, l-au controlat tot timpul.

AMS: Dar dvs. credeţi că Ceauşescu era idiot? Trebuia să-l aibă sub ochii lui, ca să fie sigur că transmite ordinele.

VAS: Şi cu toate astea, Milea a tot amânat deschiderea focului în manifestanţi *(de la baricadă,* n.a.), în condiţiile în care Ceauşescu punea presiune permanentă pe el: „Lichidează! Lichidează!"

AMS: Apoi, la 23.30, l-a încadrat cu fraţii săi Ilie şi Andruţa şi l-a trimis să tragă în oameni, ceea ce a şi făcut. Andruţa şi Ilie - nici o zi de puşcărie!

VAS: Da, bună, dar râd eu cam aşa... De aceea nu am avut încredere în generalii din camera aia militarizată, de operaţii, de la CC, doar m-am interesat

unde sunt trupele şi am acţionat cu echipa de transmisiuni. Deja erau prea contaminaţi toţi de presiunea lui Ceauşescu şi, după cum mă

interesasem, participaseră la represiune. Eu văzusem ce se întâmplase şi la Timişoara, am aflat şi ce se întâmplase la Bucureşti şi îmi dădeam seama că Armata este în pericol de pierdere a credibilităţii. Trebuia făcut ceva, repede şi fără discuţii. Dar, vă repet, aşa am gândit atunci. Acum aş putea să intru în nişte legende, să fac de-astea... cum se zice... eroisme... cutare şi cutare... eu am hotărât, am făcut şi am dres. Nu. Acţiunea mea a fost rapidă, conştient că era momentul să acţionez ca militar.

AMS: Oricum a fost acţiunea unui militar.

VAS: Evident... şi nu putea fi altfel.

AMS: Dle general, revăzând interviurile am observat că este un subiect asupra căruia trebuie să reveniţi şi la care ar trebui să spuneţi mai multe: faptul că ştiaţi dinainte de răsturnarea lui Ceauşescu de la putere şi că, odată cu acest moment, va izbucni un conflict armat între Armată şi Securitate. Repet: o schimbare de şef comunist nu presupunea aşa ceva, ba chiar era exclus să se întâmple. De unde ştiaţi că va fi un conflict militar violent între Armată şi Securitate?

VAS: Nemulţumirile din Armată erau foarte mari.

AMS: Acest argument nu este suficient. O schimbare de lider comunist nu implica lupta structurilor militare. De unde aţi ştiut ce urmează să se întâmple, astfel încât v-aţi scos ginerele şi fiica din structurile Securităţii? Aici s-ar putea să fie un secret pe care nu vreţi să-l dezvăluiţi?

VAS: Cam aşa ceva. Dar... Cele două informaţii au venit din două locuri diferite. Mai sunt oameni în viaţă de la ei pe care nu vreau să-i dezvălui şi să-i pun într-o situaţie proastă.

AMS: Care de la ei, de la Securitate? **VAS:** Da, de la Securitate. **AMS:** Ei v-au informat.

VAS: Da.

AMS: Dle general, nu trebuie să-mi spuneţi mie, trebuie să spuneţi românilor.

VAS: Ce facem cu ei acuma? Eu mi-am spus că trebuie să se stingă treaba şi după aia... să nu se afle.

AMS: Vă înţeleg într-un fel... Si totuşi, fără să-mi daţi nume, trebuie să-mi confirmaţi că v-au informat anumiţi ofiţeri de la Securitate.

VAS: Anumiţi generali.

AMS: ... de la Securitate, că va exista acest conflict sau că va fi răsturnat Ceauşescu în decembrie?

VAS: Ambele.

AMS: Ştiau de atunci că Armata va acţiona împotriva Securităţii? Cam cu cât timp înainte?

VAS: Cu puţin timp înainte de Congres. Atunci au început să se adune.

AMS: Erau siguri că Ceauşescu va fi îndepărtat. De către cine?

VAS: Aveau semnale din exterior, în primul rând, şi bineînţeles că ambele zone, Estul şi Vestul, se puseseră de acord şi lucrează prin oamenii lor de aici. Tot ei mi-au spus că s-au intensificat acţiunile lor la noi în ţară. În al doilea rând, s-a pus problema dacă mai luăm sau nu mai luăm anumite produse de pe pieţele pe care îşi desfăşurau activitatea. Deja vă orientez spre zona de unde proveneau *(râde).*

AMS: Eu bănuiesc că unul dintre generalii de Securitate, cu care, de altfel, eraţi prieten, era Stamatoiu *(interlocutorul râde).* Este clar că e vorba de Stamatoiu.

VAS: Mai era apoi cel care se ocupa de problemele administrative ale Securităţii şi apoi, după decembrie, a fost pus la Poliţie. El mi-a spus că îndepărtarea lui Ceauşescu se va produce la sfârşitul anului, iar acţiunea va fi a partidului. Aşa se explică de ce aşteptam Congresul ca moment al schimbării.

AMS: Bun, în ce priveşte faptul că Ceauşescu va fi îndepărtat de la putere în decembrie aţi aflat de la generali de Securitate. Aveau semnale, ştiau momentul şi probabil cine va acţiona.

VAS: Aveam în subordine mulţi adjuncţi ai miniştrilor, dar uneori vorbeam şi cu miniştri. Cu Nicula, cu Avram îmi aduc aminte că am discutat la un moment dat plecarea lui Ceauşescu. Ei îşi dădeau seama, după efectele economice ale embargoului extern, că nu vom putea rezista şi că se îngustează posibilităţile noastre de rezistenţă. Pentru a scăpa, trebuia să-l debarcăm pe Ceauşescu. Securitatea ştia asta şi de aceea nu voia să se bage, pentru că nu ştia cine câştigă. Ei au aşteptat până în ultimul moment, şi asta i-a costat.

AMS: Important este cum vorbeau despre această plecare a lui Ceauşescu de la putere: că se prăbuşeşte economia şi se declanşează o revoltă a populaţiei împotriva lui sau că Estul şi cu Occidentul, cum spunea un general de Securitate, îşi dau mâna şi îi fac vânt?

VAS: A doua variantă. V-am spus: era exclusă o revoltă a populaţiei. Această variantă exista doar în planurile sovietice, care gândeau în termenii marxişti, ai *masselor.* Ceauşescu a fost nuca tare în jocul puterilor. O mare parte din violenţele de la noi s-au datorat faptului că Ceauşescu a fost nuca tare pe care nu o puteau sparge cu aparatul de partid. S-a certat cu Gorbaciov, s-a certat şi cu Bush sr., i-a jignit. Cu Bush mai puţin, dar lui Gorbaciov i-a spus mai multe şi mai dure, acuze grave, care au generat răzbunări.

AMS: A apărut o întrebare acum şi nu vreau s-o uit: problemele pe care le aveam noi atunci cu căldura, cu lipsa energiei, se datorau faptului că sovieticii tăiaseră gazul, cum se spune?

VAS: Este adevărat că noi aveam un consum exagerat de energie, capacităţi ale producţiei industriale foarte mari, care erau mamuţi energofagi. De aceea, din timp în timp, trebuia să se facă pauză la alimentare pentru aşa-numita raţionalizare a energiei. La petrol se hotărâse să nu mai continuăm extragerea de la noi din ţară, că nu mai avem resurse, rezerve. A fost mai greu. Pe de altă parte, atunci când am intrat în criză, eu am plecat în ianuarie 1990 la Moscova şi am luat printr-un contract 1 miliard de metri cubi de gaz suplimentar pentru România. Dar înainte, cererile lui Ceauşescu au fost respinse. Erau nişte presiuni economice, pe de o parte, din ambele părţi ale Globului, iar pe de altă parte acţionau nişte interferenţe care ne scoteau de pe alte pieţe. Vă dau un exemplu: în fiecare vară se făcea o afacere de 15 milioane de dolari cu Marocul, noi le dădeam arme, ei ne dădeau fosfaţi

pentru îngrăşăminte. În 1989 au refuzat afacerea. Motivul: primiseră indicaţia să nu mai lucreze cu România şi le-au oferit alt producător, alt partener. Marocul s-a conformat, pentru că Ceauşescu era acum inamicul public al lumii.

AMS: Să revenim la cele două aspecte foarte importante ale schimbării lui Ceauşescu. Dintr-o parte, adică de la Securitate, aţi aflat că se pregăteşte afară şi cu mână dinăuntru răsturnarea lui.

VAS: Sus, la nivel înalt în partid, existau cei care îşi dădeau seama că economia se duce. În aceste condiţii au început să aplece urechea la sovietici. Cea mai uşoară scuză era că a pus Ceauşeasca mâna pe putere. Aceasta a fost un fel de mască, de aparenţă pentru cauzele mai grave.

AMS: Dar nu erau în stare să facă ceva. Lucrurile astea au rămas în stadiul declarativ.

VAS: Declarativ, aşa este. Eu am vrut însă să vă explic ce anume aşteptam eu, iar prin noiembrie, după Congres, am fost descumpănit, pentru că nu se întâmplase. Erau laşi.

AMS: Rămâne totuşi al doilea aspect: de unde aţi ştiut că atunci când cade Ceauşescu va izbucni conflictul armat dintre Armată şi Securitate? Existau nişte generali la Armată care spuneau: „Aoleu, de-abia aştept să cadă Ceauşescu ăsta, ca să mă răzbun pe Securitate!"?

VAS: Nu, nu aşa, să ştiţi că se fereau. Exista doar o tensiune. Acum stau şi mă gândesc...

AMS: Poate totuşi prietenii pe care i-aţi avut prin Occident... Este tipul de informaţie care vine de afară.

VAS: Ştiu că este logic asta, dar eu mi-am dat seama de realitatea acestui conflict violent după, în momentul în care Militaru a început să acţioneze.

AMS: Dle general, v-aţi scos fiica şi ginerele din structurile operative ale Securităţii, ca „să nu fie tocaţi", aşa mi-aţi spus. V-am întrebat şi mi-aţi spus că Securitatea va fi „tocată". De unde ştiaţi?

VAS: Nu pot să spun acum.

AMS: Tot atunci mi-aţi spus că acest conflict, anunţat foarte repede pe televizor, deşi şefii Securităţii erau cu dvs. la MApN, a fost organizat probabil de afară. De aceea, eu gândesc logic că informaţia v-a venit de afară. În momentul în care prietenii dvs. din Occident v-au anunţat: „Îl dăm jos pe Ceauşescu", tot ei ştiau că vor fi autorii diversiunii pregătite pentru căderea lui Ceauşescu. Sau credeţi că pe Ceauşescu l-au răsturnat Tökes, Doina Cornea, revolta *masselor,* Dan Iosif şi cu Dincă?

VAS: Hai, că asta e o glumă prea proastă! Nu. Eram prieten cu ataşatul militar american la Bucureşti. Vă rog să nu-i daţi numele. Am fost la el la reşedinţa lui de mai multe ori, inclusiv cu ataşatul militar francez, care stătea pe Dorobanţi, înainte de a mă muta eu din apropiere, şi de la care am învăţat să fumez Gauloise, de-alea puternice, că îi spuneam: „Tu ai misiunea să mă omori!" Tot el îmi spunea: „Am atâţia copii şi îmi convine să am atâţia copii, pentru că statul îmi plăteşte un plus de leafă pentru fiecare". În sfârşit, deveniserăm apropiaţi.

AMS: Francezul v-a transmis informaţia?

VAS: Nu, informaţia mi-a dat-o americanul. „Fii atent, ai grijă că Securitatea trebuie să dispară!" Îmi pare rău că nu pot să vă dau amănunte mai precise, pentru că pe unele le-am uitat, pe altele am vrut să le uit. Atunci, imediat, aveam nevoie de un interlocutor ca dvs. Acum îmi este greu să-mi amintesc lucruri pe care am vrut să le uit.

AMS: Am avut odată o întâlnire cu cei mai importanţi generali şi ofiţeri de Securitate şi ei nu vă iubesc deloc. Ba, mai mult, ei cred că sunteţi autorul diversiunii cu securiş-tii-terorişti şi că i-aţi lăsat prin închisori, deşi ştiaţi bine că nu au tras în timpul evenimentelor.

VAS: Se înşală. Acţiunea a fost declanşată declarativ de Militaru, încă din Televiziune. Eu de la Televiziune am primit o singură informaţie, de la CC am avut mai multe. Or, informaţia de la TVR a fost asta: Militaru i-a anunţat pe toţi ceilalţi că el ştie că sunt pregătiţi terorişti ai Securităţii care îl apără pe Ceauşescu, copiii orfani crescuţi de el. Proştii de pe lângă el l-au crezut, dar tot lângă el era şi un securist... nu mai ştiu cum îl cheamă, care nu s-a despărţit de el...

AMS: Colonelul Stan, de la Direcţia a II-a, vecin cu el şi care l-a adus de acasă.

VAS: Probabil, nu mai ştiu. Ăla ce-a făcut? De ce a tăcut la chestiunea asta?

AMS: Întrebarea mi se pare foarte pertinentă. Vă mărturisesc că, deşi muncesc la adunarea informaţiilor de 12 ani, nu mi-a trecut prin cap acest amănunt. Colonelul

Stan, care a apărut pe televizor, a ţinut cuvântarea şi nu s-a desprins de Militaru. Nu l-a auzit lansând diversiunea asta?

VAS: Păi vedeţi! Pe mine pot să mă acuze, că le-am scăpat, nu?, printre degete, dar în curtea lor era prăpăd. Apoi Militaru a început să acţioneze: Trosca, USLA pe stadion cu întregul efectiv, ca să-i împuşte. Militaru a fost şi el după-a-miază la MApN, pe 22 decembrie, ora patru *(16.00,* n.a.), şi atunci mi-a spus personal: „Ăştia trebuie scoşi, pentru că ăştia sunt pericolul pentru ţară, Securitatea!"

AMS: Este foarte important ce spuneţi. Deci la întâlnirea din 22 decembrie de la MApN aţi avut un dialog cu Militaru.

VAS: Da, mi-a spus: „Fii atent, trebuie aşa şi aşa. Trebuie distrusă Securitatea, pentru că altfel nu rezistăm". Şi atunci i-am spus aşa: „Nu te apuca, nu fi nebun, cum să omori oamenii?" Apoi l-am luat pe Ardeleanu deoparte şi i-am spus: „Fii atent, Ardelene, că ăsta vrea să vă omoare! Să nu răspunzi la comenzi".

AMS: Se confirmă ce-mi spuneţi, pentru că am stat de vorbă cu Florin Velicu, care l-a adus cu maşina la MApN pe Militaru. Acesta i-a spus în maşină că se va răzbuna pe Securitate, că era plin de ură şi căuta revanşa.

VAS: Vă confirm şi eu. Voia să nimicească Securitatea. Asta era preocuparea lui principală. Voia să şteargă urmele şi mai voia ceva: să pună mâna pe dosare. M-a întrebat atunci, pe 22 decembrie, imediat ce a venit, cine are în subordine arhivele de la Piteşti. Nu ştiam, că nu mă preocupa, şi el a

început să întrebe în dreapta şi în stânga, până a aflat şi le-a cerut.

AMS: Cine a fost slugă, i le-a adus. Dar vă rog să nu uitaţi că Militaru dădea aceste ordine din calitatea de ministru al apărării numit de Iliescu. Toată scena dintre Militaru şi Velicu din maşină s-a petrecut cu dl Iliescu pe bancheta din spate. Toate ordinele lui criminale, şi în primul rând Trosca, s-au dat în prezenţa lui Ion Iliescu. Iliescu afirmă că l-a numit oficial ministru pe 24 decembrie, după ce Militaru făcuse toate crimele, inclusiv diversiunea cu securiştii-terorişti. Cum vă explicaţi?

VAS: Păi, domnule, trebuie să-ţi mai repet o dată unde au făcut ăştia şcoala împreună?!

AMS: Este interesant că cel care a cuplat imediat la această diversiune a fost Brucan.

VAS *(râde):* Alt chinez, cu şcoală la Paris!

AMS: Aşa legaţi dvs. cazul securişti-terorişti. Sunt logice legăturile. Versiunea dvs. explică şi implicarea străină şi oamenii lor de aici, numai că oamenii lor de aici erau toţi agenţi sovietici. Probabil că ataşatul militar american şi, oricum, cel francez cu atât mai mult, au fost informaţi de sovietici că va exista această manevră pentru distrugerea Securităţii. Vi se pare că greşesc?

VAS: Nu greşiţi deloc.

AMS: Dar în acest moment al demonstraţiei vine întrebarea grea la care vă rog să răspundeţi: de ce aţi tăiat legăturile telefonice ale Securităţii?

VAS: Pentru ca să nu dea ordine în apărarea lui Ceauşescu. Asta aveam în cap. Să nu cumva să acţioneze pentru apărarea regimului.

AMS: Păi nu fuseseră la MApN la ora 10.00 toţi în păr acolo?

VAS: Păi ordinul meu către Pintilie a fost la două şi ceva *(14.00,* n.a.), mult înainte să fiu informat că Securitatea a trecut de partea poporului. Oricum, pe ăştia nu trebuie să-i crezi niciodată.

AMS: Bun, dar n-au avut legături nici după aia. Nici Guşă nu a avut legături. Ei vă acuză pentru chestia asta, iar din ce am discutat noi aici rezultă că aţi intrat şi dvs. în jocul lui Militaru! Ăştia de la Securitate mai fabulează uneori, mai umplu golurile de informaţie cu fantezii, dar în chestia asta...

VAS: După evenimente am încercat să-i ajut, le-am plătit leafa, până la urmă i-am scos, pe care am putut, şi de prin închisori.

AMS: Vă repet, ei consideră că aţi participat la diversiunea cu terorişti-securişti, fie numai şi prin tăierea legăturilor. Apoi mi-aţi spus mie că aţi aflat de distrugerea documentelor. Cum aţi aflat că distrug documente?

VAS *(râde):* Am avut informaţii de acolo.

AMS: Mulţi dintre ofiţerii, coloneii, generalii de Securitate proveneau din MApN. S-au reactivat ca ofiţeri acoperiţi DIA?

VAS: S-au reactivat. Dar am avut şi o altă sursă, pe care chiar că nu pot să v-o dezvălui.

AMS: În clădirea CC aveaţi reţea. Aveaţi şi la Securitate?

VAS: Nu, dar mă cunoşteam cu foarte mulţi. Când mă duceam la CC pentru activităţi pe linie economică, punctul de oprire era la Neagoe în birou, şeful Direcţiei a V-a. Acolo se bea whisky pe rupte. Acolo veneau tot felul de generali de Securitate care vorbeau şi spuneau şi aia, şi aia, chiar ei erau cei mai critici, cei mai nemulţumiţi de starea de tensiune pe care o crea Ceauşescu

prin deciziile lui aberante. Nu a existat niciodată ca, în afară de Neagoe, să nu fie acolo încă unul sau doi, care veneau la întâlnire.

AMS: Aici este ceva ce nu înţeleg, vă rog să mă scuzaţi, dar întrebările sunt fireşti: dacă ştiaţi că şi generalii de Securitate gândesc aşa, de ce aţi acţionat împotriva lor, de ce le-aţi tăiat legăturile? Cum să-l apere ei pe Ceauşescu, dacă ei erau nemulţumiţi de el şi abia aşteptau să scape? Aici nu înţeleg eu.

VAS: Atunci, la momentul greu, eu nu mi-am dat seama dacă ei vor acţiona sau vor trăda. Şi, ca să fiu sigur că nu suntem loviţi, am tăiat legăturile. Am vrut să tai şi legăturile Televiziunii, dar am ezitat. Trebuie să luaţi în calcul ezitările în condiţii de stres.

AMS: Vă înţeleg. Voi aborda acum un alt moment cu semnificaţie istorică. Aceste momente sunt acelea în care se iau decizii care schimbă soarta unui eveniment. Cazul Verdeţ. Ilie Verdeţ îşi organizează în CC un guvern cu revoluţionari, dar şi cu şeful MSt-M şi cu şeful Securităţii.

VAS: Şi cu Iliescu ministru al culturii. Iliescu a aflat şi asta l-a înfuriat la culme.

AMS: Sergiu Nicolaescu coboară de pe acoperişul clădirii, intră în sala unde era constituit guvernul Verdeţ, vede lista cu noul guvern, o ia, o bagă în buzunar şi se duce la Iliescu, anunţându-l că este clădirea minată şi va fi aruncată în aer. Echipa Iliescu pleacă la TVR, la etajul 11. În clădirea CC rămâne acest guvern Verdeţ şi grupul izolat, dar foarte nervos, al lui Mazilu. La un moment dat, după ce au definitivat un program de măsuri urgente pentru restabilirea ordinii şi reluarea producţiei, Verdeţ şi revoluţionarii hotărăsc deplasarea la Marea Adunare Naţională, pentru a convoca o sesiune. Această adunare urma să dea legitimitate noii puteri, revoluţionare, şi să emită legile de schimbare a regimului, a lui Ceauşescu, potrivit Constituţiei. Pentru asta vă solicită telefonic protecţia Armatei. Îi trimiteţi un TAB, spunându-i că vreţi ca el să vină mai întâi la MApN. TAB-ul îl ia pe Verdeţ, după care ordonaţi să-l abandoneze pe stradă. Verdeţ pleacă pe jos la Televiziune. Este arestat, bătut, legat cu mâinile la spate şi aruncat pe scările din blocul-turn de la Televiziune. Acolo este găsit de dl Măgureanu în 23 decembrie. Întrebare: de ce v-aţi comportat aşa cu Verdeţ?

VAS: Pentru că voia să pună mâna pe putere. Iar eu l-am ales pe Iliescu. Mi s-a părut mai puţin periculos.

AMS: Prin acţiunea pe care aţi făcut-o, l-aţi scos din joc definitiv pe Verdeţ în favoarea lui Iliescu.

VAS: Şi pe Verdeţ, şi pe Dăscălescu, care voiau să repună în funcţiune Marea Adunare Naţională, ceea ce însemna al doilea pol de putere în stat. Eu alesesem Iliescu.

AMS: Dar nu vă daţi seama că o sesiune a MAN care îl deposeda legal pe Ceauşescu de putere oferea noii puteri lucrul cel mai de preţ: legitimitatea?

VAS: Era o alternativă care l-ar fi scos pe Iliescu din joc, dar era o alternativă de continuare a sistemului. Pe de altă parte, eu nu aveam nevoie de o îndepărtare legală a lui Ceauşescu de la putere, pentru că tocmai îl îndepărtasem prin lovitură militară şi îl ţineam legat într-o unitate militară.

AMS: Şi dvs. aveţi dreptate. Nu puteaţi gândi altfel atunci. Numai că, dle general, era Verdeţ, dar acela era guvernul revoluţionarilor, nu grupul foştilor stalinişti şi agenţi KGB!

VAS: Nu m-am gândit la asta atunci. În plus, nu uitaţi că ideea de revoluţionar şi revoluţie era departe pentru mine atunci. Eu căutam o schimbare politică.

AMS: ... nu una revoluţionară.

VAS: Sigur.

AMS: Deci, l-aţi ales pe Iliescu. Foarte important!

VAS: Da, şi vă spun, poate şi momentul de la Teatrul Naţional a contat mult şi a contat şi intervenţia telefonică a lui Sergiu Nicolaescu, cu care lucrasem atâta timp. El mi-a transmis că varianta de succesiune este Iliescu. Eu am fost de acord.

AMS: Totuşi este ceva ciudat: dvs. nu ascultaţi Europa Liberă, nu ascultaţi posturile străine?

VAS: Nu.

AMS: Deci, nu ştiaţi că pe Europa Liberă circulă numele lui Ion Iliescu drept succesor al lui Ceauşescu?

VAS: Nu ascultam nici Europa Liberă, nici alte posturi, fiindcă ştiam că sunt ascultat acasă cu microfoane. Iar în Armată nu se discuta de Iliescu. L-am întâlnit în patru rânduri. La Timişoara, la Iaşi, la Clinceni o dată, la o expoziţie, şi la Teatrul Naţional. Sincer vă spun: nu a existat o relaţie anterioară cu Iliescu. Numele mi-a apărut în noiembrie şi l-am ţinut minte.

AMS: Ştiţi că, ajuns în cazarmă la Târgovişte, Ceauşescu le spune ofiţerilor care îl păzeau: „Să n-aveţi încredere în Militaru, să ascultaţi doar ordinele lui Stănculescu"? De unde avea Ceauşescu încrederea asta în dvs.?

VAS: Pe mine m-au surprins două treburi: că mă numeşte comandant la Timişoara şi că mă numeşte ministru al apărării la Bucureşti. Eu am refuzat ambele numiri, prin comportament.

AMS: Totuşi, Ceauşescu vă acorda o încredere inexplicabilă.

VAS: S-ar putea ca asta să vină de la Nicu Ceauşescu. Eram în relaţii foarte bune. Când am lucrat planul de pregătire a studenţimii, am lucrat foarte mult la CC cu Nicu Ceauşescu şi Poliana Cristescu, Traian Ştefănescu, Hideguti.

AMS: Mă surprinde totuşi faptul că numele lui Iliescu nu a ajuns la dvs. În sfârşit, este clar că vă învârteaţi în cercuri

care pregăteau scoaterea lui Ceauşescu de la putere. Ce îl ţinea totuşi pe Ceauşescu la putere?

VAS: Acum, dacă privesc de la distanţă şi cu timpul mult pe care îl am la dispoziţie *(râde),* cred că ceea ce îl ţinea la putere pe Ceauşescu era poporul român. Iar noi nu aveam cum să ştim atunci că poporul român o să-l abandoneze, fără să mişte un deget pentru el. În decembrie eu m-am temut de asta, apoi am trăit eu însumi nerecunoştinţa. Aşa văd lucrurile acum. Atunci era altă treabă... În lumea în care mă învârteam eu, lumea economică, mai ales, această teamă exista, teama că Ceauşescu este iubit de popor şi va fi greu să-l dăm jos. Am discutat aşa ceva cu ministrul chimiei...

AMS: Mihai Florescu. Ce relaţii aţi avut cu el?

VAS: Erau cele trei arme, iar eu m-am ocupat de arma chimică. Acest subiect era ultrasecret şi îl discutam numai cu ministrul. Eram foarte secretoşi.

AMS: Acest Florescu era urmărit asiduu de Securitate ca agent Mossad.

VAS: Nu ştiu dacă era agent Mossad, dar evreu era.

AMS: Nu avea şi el ieşiri împotriva lui Ceauşescu?

VAS: Discutam mai mult problemele armei chimice. La el era problema staţiei-pilot în una, două uzine mari pentru fabricarea iperitei şi pe care o experimentasem în teren. Aceasta a fost prima dintre cele trei componente ale armelor chimice. Apoi a fost arma bacteriologică, când a venit gen. Popescu din India cu probele de viruşi în eprubete, sticluţe în buzunarul interior de la haină. Erau montate în stilouri, dar

înăuntru era eprubeta de sticlă cu culturile de viruşi pentru arma bacteriologică. Cultura s-a implementat în laboratoarele noastre speciale ale Direcţiei Medicale, prin Institutul de Cercetări al Armatei, şi trei era arma nucleară care era cea mai complexă şi pe care a trebuit s-o discut cu Ceauşescu. Cu Florescu am discutat numai partea de armă chimică.

AMS: Cam cât de avansată era fabricarea armei nucleare?

VAS: A fost cea mai în urmă.

AMS: Faţă de marile puteri nucleare?

VAS: Faţă de celelalte două arme de care am discutat. Dar se pornise acţiunea pentru arma nucleară. Se făcuse programul sub umbrela instalaţiilor de la Cernavodă, apa grea de la Turnu Severin, şi pentru că centrul de la Măgurele era depăşit, a apărut noul centru de la Piteşti, unde se discuta

problema îmbogăţirii uraniului. Se făcuseră paşii ăştia mari, care erau de susţinere pentru construcţia propriu-zisă a armei.

AMS: Dar vă întreb, ştiţi, ca militar, deţinerea sau fabricarea armei nucleare nu este suficientă, este nevoie de vectori. Care erau vectorii?

VAS: Vectorii nu erau decât doi: rachete sovietice care trebuiau procurate sau bombardiere, din aviaţie.

AMS: Păi ce bombardiere aveam noi să ducă arma nucleară la ţintă?

VAS: Nu aveam la ora aia, dar urma să cumpărăm. Ba, mai mult, unitatea de la Buzău, 404 Cercetare, era prevăzută şi instruită teoretic ce să faci dacă ai o lovitură în marile oraşe cu arma bacteriologică şi îţi loveşte marile rezerve de apă.

AMS: Este posibil ca una dintre cauzele asasinării lui Ceauşescu să fi fost pericolul pe care îl reprezenta apariţia unei ţări noi pe harta armei nucleare? Bănuiesc că celelalte ţări din zonă nu aveau.

VAS: Nu, nu aveau. Ungaria o cam sfeclise. La noi pornise imediat după 1968 şi era mult avansat faţă de alte state care încercau aşa ceva. Din 1980, când am intrat în funcţie, primul lucru pe care l-am întâlnit în planuri ăsta a fost: Programul de dezvoltare a capacităţii nucleare de apărare a ţării. M-am dus imediat la profesorul Ursu, i l-am prezentat, şi el urma să-l prezinte mai departe Elenei Ceauşescu.

AMS: Dle general, dacă se producea o acţiune militară sovietică împotriva României, Ceauşescu ar fi dat ordin de folosire a armamentului strategic, bacteriologic şi chimic?

VAS: Sigur!

AMS: N-aveţi nici o ezitare? **VAS:** N-am nici o ezitare.

AMS: Putem trage concluzia că Ceauşescu chiar era un pericol mare pentru sovietici?

VAS: Da, deranja mult. Depăşise deranjamentul pe care îl produceau ceilalţi conducători, care totuşi intrau în dialog cu ruşii. El n-a vrut să intre. După 1968... nu!

AMS: Mai făcea şi banca aia, încercarea de a face un FMI al Estului, o bancă mondială pentru Est.

VAS: Da.

AMS: Mergem mai departe. Când v-aţi dat seama că col. Dragomir a luat-o razna la Sibiu? Ştiu că v-a sunat, v-a raportat că este atacat, v-a minţit...

VAS: Da, că este atacat masiv...

AMS: I-aţi dat ordin: „Te aperi pe răspunderea mea", neştiind realitatea, oricum era înainte de ora 13.40, când vorbiţi la telefon cu Ion Iliescu... Când v-aţi dat seama că Dragomir minte?

VAS: Am avut primele informaţii telefonice de la Sibiu de la cineva, nu-mi mai amintesc numele, că ăla face prăpăd acolo. L-am sunat: „Eşti nebun, ce dracu' te-a apucat?"

AMS: Şi ce v-a răspuns?

VAS: „Nu, că eu execut ordine, n-aveţi nici o grijă, că fac cutare şi cutare."

AMS: Ordinul cui?

VAS: Ceva, după regulamente, că este o treabă locală şi sunt om serios... Scurt, că n-aveam timp să vorbesc. Era cam dement. A avut o dementă pe care din greşeală a continuat-o şi după aceea, pentru că, după ce Logofătu a fost adus de la Academie la Securitate, l-au adus şi pe el într-o structură a serviciilor. Logofătu probabil că îl ştia.

AMS: Interesantă legătură! Cum se face că toţi nenorociţii ăştia, care au făcut cele mai multe victime, se ştiau între ei bine de tot!? Logofătu este autorul diversiunii de la Academia Militară, unde ofiţerii studenţi care aveau specialitatea cercetare au vrut să constituie o grupă ca să-i captureze pe cei care trăgeau asupra Academiei din parcurile de vizavi. Iar

gen. Logofătu a intervenit şi i-a ameninţat că îi bagă în Curtea Marţială dacă prind sau lichidează vreun terorist. Povesteşte gen. Chiriac într-o carte.
VAS: N-am citit cartea.

AMS: Logofătu are şi o poveste hilară, că a ieşit o blondă dintr-un tunel care trăgea în ei şi au murit ofiţerii la Academie trăgând aiurea, o dementă. Ăştia sunt teroriştii, dle general! Până la urmă, aveţi o explicaţie tehnică, mai detaliată, asupra fenomenului terorist?

VAS: Mă gândesc la următoarea treabă: grupul care a lucrat în spatele meu la minister ca să provoace condiţiile necesare pentru ca toată lumea să fie convinsă că Ceauşescu trebuie executat.

AMS: Ăsta era un grup sovietic, dle general. Consideraţi că decizia de suprimare a venit nu pe linia Gorbaciov, ci mai degrabă pe linia serviciilor secrete sovietice, probabil GRU, că ăştia au acţionat?

VAS: GRU şi KGB combinaţi.

AMS: În aceste condiţii, scopul implicării sovietice în evenimentele din România pare a fi fost penetrarea structurilor de forţă ale ţării şi, implicit, reîntoarcerea României în sfera de influenţă sovietică. Aşa apare logic. Ce părere aveţi de gen. Eftimescu?

VAS: Şeful Direcţiei Operaţii, filorus. Coordona grupul de la Marele Stat-Major care avea relaţii cu Tratatul de la Varşovia. M-am înfuriat împotriva lui cu două lucruri: că a adunat în jurul ministerului atâtea trupe şi am ajuns un focar

de autodistrugere şi că a lucrat cu Militaru, executând ordinele nebuneşti ale acestuia. Le-am spus: „Domne, ce aţi adunat voi aici este ca să lupţi contra unei armate care atacă Bucureştii. Ce dracu' aţi făcut? Frontul ăsta creat la Orizont, într-un dreptunghi cu 180 de grade. În afară împuşca şi la Academia Militară, şi la Autobază, şi la Clubul Steaua. Eroii care au fost împuşcaţi de teroriştii care nu existau. În realitate au fost împuşcaţi de acest dispozitiv nenorocit. A fost un dispozitiv care, prin configuraţia lui haotică, n-a putut fi nici controlat. Pentru că, dacă se speria un soldat pe linia asta către Cimitirul Ghencea, tot frontul ăsta începea să tragă. Era panică, erau şi oameni neinstruiţi.

AMS: Dar diversiunea electronică aeriană, ştiţi bine, se foloseşte pentru protecţia şi sprijinul unor forţe aflate în luptă la sol.

VAS: Sau pentru a bruia sistemul de apărare de la sol.

AMS: Aţi descoperit cine era autorul acestei diversiuni electronice aeriene? Putea fi făcută de forţe româneşti, existau mijloacele?

VAS: Era prea complexă ca să fie făcută de ai noştri.

AMS: Deci, din afară. Este posibil ca diversiunea electronică să fi fost declanşată în sprijinul trupelor Speţnaţ intrate în ţară la începutul lui decembrie?

VAS: Da, pentru a le facilita mişcările şi pentru amplificarea panicii generale şi acţiunii împotriva regimului.

AMS: Pare că prin mărturia dvs. s-au mai luminat câteva dintre misterele evenimentelor. Dar eu vin acuma şi spun:

sunt câţiva ofiţeri, între care şi Mircea Chelaru, care au prins terorişti. Dar terorişti autentici, nu de-ăştia luaţi pe stradă. Cu uniforme de schimb, cu ordinul în alb, cu tot felul de documente de deplasare, înarmaţi. Cel puţin în cazul Mircea Chelaru, ăsta i-a şi anchetat, iar anchetarea a fost mai... milităroasă, mai dură, ca s-o numim aşa. Până la urmă a depistat de unde provin, primeau misiuni prin comisariatele militare. Vi s-a raportat prinderea teroriştilor?

VAS: La mine a ajuns forma finală. Eu am avut în mână lista cu 1 015 terorişti capturaţi, care erau terorişti de adevărat, identificaţi de forţele militare. Mi s-a raportat că au fost predaţi şi se află la Poliţie. De acolo au dispărut, s-au evaporat şi nu mai există nimeni. Sistemul care trebuia să se protejeze a funcţionat, pentru situaţia extremă de capturare. Când au ajuns la locul final şi logic de reţinere, sistemul a intrat în funcţiune şi i-a eliberat. Au scos documentul de acoperire, uite, domne, eu sunt cetăţeanul cutare, şi cine trebuia l-a declarat arestat din greşeală. Du-te, domnule, acasă... Asta este. Din păcate, gradul de intoxicare alarmantă a populaţiei prin televiziune a fost dezastruos pentru evenimente.

AMS: Mi-aţi rămas dator un portret al dlui Iliescu.

VAS: L-am făcut în cartea cu Dinu Săraru. Vorba aia: „Mai este încă un om care trebuie să moară". Pe scurt: cel puţin faţă de mine, Ion Iliescu a fost duplicitar.

AMS: Domnule general, după toată campania care s-a făcut în sprijinul lui, anunţat de presa occidentală ca succesor, după importanţa care i s-a dat de către Ceauşescu prin

supraveghere, lui Ion Iliescu i se părea că puterea i se cuvine. Pentru el, vă repet, puterea era la CC, nu la Armată. Habar nu avea că aţi dat o lovitură. Pe el îl interesa sediul puterii. Mintea lui de activist nu putea judeca altfel.

VAS: Aveţi dreptate. Iliescu foloseşte oamenii, apoi îi dă deoparte.

AMS: Urmează o întrebare mai delicată. În 1990 şi în 1991, cine a chemat minerii?

VAS: Sunt mai mulţi, aştept să moară ca să vă dau numele lor. Eu eram absent, eram în străinătate şi nu ştiu ce s-a discutat la Ştrandul Generalilor. Treci pe lângă Expoziţie, treci de Crown Plaza, intri în spate şi ajungi la locul unde s-a hotărât atunci chemarea minerilor. Atunci a fost un grup care a discutat treaba asta şi pe care l-am aflat când m-am întors din Germania. Unul a pus la dispoziţie trenuri, altul, autobuze, altul să coordoneze mişcarea, care să hotărască daţi-i drumul. Eu îi propusesem lui Iliescu: hai să mergem acolo să discutăm cu oamenii. Nu, că sunt violenţi şi nu mă duc. Nici la Târgu-Mureş nu a vrut să meargă. La mineriada din 1991 eu eram la Sala Palatului cu reprezentanţii minerilor din toată ţara. Cred că erau vreo 200, să discutăm soluţiile economice. Si atunci vine ministrul metalurgiei şi mă anunţă că se mişcă minerii din Valea Jiului. Pe la ora 12.00, când am făcut o pauză, le-am promis că vorbesc cu Iliescu să văd ce se întâmplă. Am vorbit cu Iliescu din biroul lui Bârlădeanu şi i-am spus: „Sunt cu reprezentanţii minerilor aici, eu îi ţin aici, nu ies, dar trebuie să le rezolvăm anumite probleme de

muncă. În felul ăsta nu se vor alia mişcării celor din Valea Jiului." „Ce vor?" „Păi vor o întâlnire cu dvs. " „Păi nu pot, că am întâlnire cu cei care vin din Valea Jiului, mă întâlnesc cu... cum îl chema, «Luceafărul»... Miron Cozma." „Domnule Iliescu, nu înţelegeţi situaţia. Dacă nu îi primiţi, ăştia pleacă din sală şi se ridică toţi minerii din ţară." Erau directorii de la diferite regii, cu tot aparatul lor, liderii de sindicat, reprezentanţii ministerelor. M-am întors şi le-am promis: „Aveţi întâlnire mâine la ora 11.00", şi n-au ieşit. Seara m-au chemat şi pe mine la palat. Când am ajuns acolo, cearta era în toi, iar Severin încerca să scrie declaraţia pentru presă. Se certau pe formula de schimbare a guvernului. Iliescu cu Roman, cu Marţian, cu Bârlădeanu.

AMS: Roman nu accepta căderea guvernului.

VAS: Roman îl acuza pe Iliescu că el a dărâmat guvernul şi că asta a fost o lovitură prin spate legată de faptul că el introdusese liberalizarea preţurilor şi legile reformei. Iliescu insista pentru căderea guvernului şi când tocmai discutau asta eu mă aşez pe scaunul din faţa biroului, mă aşez mai de sus, scaunul se rupe, cad pe covor şi de jos le strig: „Scrieţi, domne, că a căzut guvernul, nu vă mai certaţi". S-a destins puţin situaţia, s-au potolit. Conflictul a rămas însă până azi. Formula de putere în România a fost Iliescu, Roman, Stănculescu. Există o fotografie făcută la Ateneu cu noi trei, în care eu sunt mai în faţă, iar redactorul în redacţie a dat ordin şi a scris pe spatele fotografiei: „Se reproduce invers",

ca să iasă Iliescu primul. Iliescu ne-a eliminat pe amândoi, pe rând, pentru a rămâne singur la putere.

AMS: Dle general, am sentimentul că aţi lămurit o serie de episoade importante ale evenimentelor din decembrie 1989 şi din 1990. Nişte cuvinte de încheiere despre cele trei administraţii prezidenţiale pe care le-a cunoscut România până acum.

VAS: Prima perioadă, cea de 6 ani de sub conducerea lui Ion Iliescu, a fost asemănătoare cu prima perioadă socialistă de la începutul instalării comunismului, 1944-1948. Daţi-le pământul, ca să nu aibă cu ce să-l muncească. La Agricultură a fost marele dezastru. Noi, care exportam în Rusia grâu, am ajuns să importăm. Atunci totul s-a dat peste cap. Din păcate, pentru perioada Emil Constantinescu nu pot să nu leg lucrurile de prezenţa mea aici, în închisoare. Nu pot să fiu obiectiv. A cedat presiunilor unor organizaţii revoluţionare, şi a vrut să-şi atragă o *massă* de manevră pentru vot, sacrificân-du-mă pe mine. Trebuia să fiu nebun, când ştiam bine că s-a declanşat operaţiunea de răsturnare a lui Ceauşescu, să mă duc acolo să trag în oameni. Este absurd. În ce îl priveşte pe dnul Băsescu, v-am mai explicat, când se numeau reprezentanţi pentru posturile de afară, cele trei instituţii stabileau legătura directă cu funcţionarul: Securitate, DIE, DIA. Drept acoperire erau Ministerul Economiei, al Comerţului şi agenţii comerciale. DIA trimitea oameni cu scopul de a dubla ataşaţii militari. Securitatea se ocupa de Consulate şi de agenţiile comerciale. În general, în momentul în care ţi se dă vasul în

primire, situaţia apartenenţei tale era clară. Nu te trimitea nimeni în lume ca să te plimbi cu vaporul. Toţi cei care se aflau pe nave aveau şi misiuni de securitate.

AMS: Dle general, vă mulţumesc pentru mărturiile pe care le lăsaţi românilor.

VAS: În septembrie, parcă, m-am întâlnit cu Ion Iliescu şi i-am spus ce aveam pe suflet, pentru că tot ce s-a întâmplat cu mine vine de la el. El a avut o singură reacţie: un zâmbet pe 16 milimetri şi... nimic.

biblioteca rao

FICŢIUNE

CLASICI

Charles Dickens.....**DAVID COPPERFIELD (2 VOL.)**

Diderot.....**NEPOTUL LUI RAMEAU**

Stendhal.....**MĂNĂSTIREA DIN PARMA**

L.N. Tolstoi.....**CAZACII ŞI ALTE POVESTIRI**

CLASICI CONTEMPORANI

William Blake.....**CÂNTECE ALE INOCENŢEI**

Charles Bukowski.....**POVEŞTI DESPRE NEBUNIA OBIŞNUITĂ ♦ CEA MAI FRUMOASĂ FEMEIE DIN ORAŞ ŞI ALTE POVESTIRI**

Claude Simon .....**DRUMUL FLANDREI ♦ GEORGICELE**

Albert Camus .....**CARNETE ♦ TEATRU ♦ PRIMUL OM**

André Gide.....**FALSIFICATORII DE BANI. PORUMBELUL ♦ FRUCTELE PĂMÂNTULUI**

William Faulkner .....**CĂTUNUL ♦ ORAŞUL ♦ CASA CU COLOANE ♦ STEAGURI ÎN ŢĂRÂNĂ ♦ SANCTUAR ♦ SARTORIS ♦ NUVELE REGĂSITE ♦ NEÎNFRÂNŢII**

Michel Foucault.....**CUVINTELE ŞI LUCRURILE**

Witold Gombrowicz.....**FERDYDURKE ♦ TRANS-ATLANTIC ♦PORNOGRAFIE ♦ COSMOS ♦ BAKAKAI**

Hermann Hesse.....**JOCUL CU MĂRGELE DE STICLĂ ♦ KNULP. DEMIAN ♦ SIDDHARTHA ♦ CĂLĂTORIE SPRE SOARE-RĂSARE ♦ LUPUL DE STEPĂ ♦ NARCIS ŞI GURĂ-DE-AUR**

John Irving.....**LUMEA VĂZUTĂ DE GARP**

Ilf'ţi Petrov.....**VIŢELUL DE AUR ♦ DOUĂSPREZECE SCAUNE**

Franz Kafka .....**CORESPONDENŢĂ (VOL. I) ♦ CORESPONDENŢĂ (VOL. II) ♦ CORESPONDENŢĂ (VOL. III)**

Claudio Magris .....**LA VOIA ÎNTÂMPLĂRII**

André Malraux .....**CUCERITORII. CALEA REGALĂ ♦ SPERANŢA**

Thomas Mann.....**ALTEŢĂ REGALĂ ♦ MĂRTURISIRILE ESCROCULUI FELIX KRULL ♦**

POVESTIRI ♦LOTTE LA WEIMAR ♦DOCTOR FAUSTUS ♦CASA BUDDENBROOK

Gabriel Garcia Marquez.....**AVENTURA LUI MIGUEL LITTÎN, CLANDESTIN ÎN CHILE ♦ DESPRE**

DRAGOSTE ŞI ALŢI DEMONI ♦ GENERALUL ÎN LABIRINTUL SĂU ♦ UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ TOAMNA PATRIARHULUI ♦ VIJELIA ♦ POVESTEA TÂRFELOR MELE TRISTE ♦ DRAGOSTEA ÎN VREMEA HOLEREI ♦ DOUĂSPREZECE POVESTIRI CĂLĂTOARE ♦ CRONICA UNEI

MORŢI ANUNŢATE ♦ CEAS RĂU

Marcel Proust.....**ESEURI**

Antoine de Saint-Exupéry .....**CURIERUL DE SUD. ZBOR DE NOAPTE. ♦ PĂMÂNT AL OAMENILOR**

♦ PILOT DE RĂZBOI

William Saroyan.....**COMEDIA UMANĂ**

Jean-Paul Sartre.....**CUVINTELE. GREAŢA ♦ TEATRU ♦ ZIDUL**

John O'Hara.....**BUTTERFIELD 8 ♦ ÎNTÂLNIRE ÎN SAMARRA**

John Steinbeck.....**PĂŞUNILE RAIULUI ♦ ŞOARECI ŞI OAMENI ♦ FRUCTELE MÂNIEI ♦**

CARTIERUL TORTILLA ♦ NOPŢI FĂRĂ LUNĂ ♦ PERLĂ *Stefan Zweig*.....**SUFLETE ZBUCIUMATE**

AUTORI ROMÂNI CONTEMPORANI

Eugen Ovidiu Chirovici .....**SUFLETE LA PREŢ REDUS ♦ LA BROASCA LEŞINATĂ**

Dinu Săraru .....**TRILOGIA ŢĂRĂNEASCĂ (3 VOL.)**

Adrian Onciu .....**CERCUL KAGAN**

Alex Mihai Stoenescu .....**PATIMILE SFÂNTULUI TOMMASO D'AQUINO**

Cristian Gava.....**DRUMUL SPRE FERICIRE. MISTERUL TESTAMENTULUI**

THRILLER, AVENTURI, ACŢIUNE

David Baldacci .....**JOCUL ORELOR ♦ COLECŢIONARII**

Dan Brown.....**CODUL LUI DA VINCI (EDIŢIE ILUSTRATĂ) ♦ ÎNGERI ŞI DEMONI**

(EDIŢIE ILUSTRATĂ)

Dean Koontz.....**CHIPUL ♦ ÎN PUTEREA NOPŢII ♦ TRĂIEŞTE NOAPTEA ♦ INVAZIA**

♦ ODD THOMAS ♦ ODD PENTRU VECIE *John le Carré*.....**PRIETENIE ABSOLUTĂ**

Richard Clarke .....**POARTA SCORPIONULUI**

Robin Cook.....**ŞOCUL**

Clive Cussler.....**WALHALLA ♦ ODISEEA TROIANĂ**

Joseph Finder.....**PUTERI EXCEPŢIONALE ♦ PARANOIA**

Colin Forbes .....**CONSPIRAŢIA ♦RINOCERUL ♦VALUL UCIGAŞ**

Karin Fossum .....**NU PRIVI ÎNAPOI!**

David Gibbins.....**AURUL CRUCIAŢILOR**

Olivia Goldsmith.....**PREŢUL LIBERTĂŢII ♦ VIAŢA DUPĂ BILLY**

Javier Gonzales .....**A CINCEA COROANĂ**

John Grisham .....**CAMPIONUL DIN ARKANSAS ♦ MEDIATORUL**

Jack Higgins .....**ATAC LA PREŞEDINTE ♦ RĂZBUNAREA**

BradMeltzer .....**CARTEA SORŢII**

Nelson DeMille .....**CĂDEREA NOPŢII**

Jodi Picoult.....**O VIAŢĂ DE REZERVĂ ♦DISPARIŢII**

Mario Puzo .....**OMERTA**

John Saul .....**CASA DE LA RĂSCRUCE ♦ CLUBUL MANHATTAN ♦ VOCILE**

♦ COŞMARUL ♦ VOCILE RĂULUI

J.R.R. Tolkien.....**COPIII LUI HURIN**

Mark Winegardner.....**ÎNTOARCEREA NAŞULUI**

ROMAN ISTORIC

Juan Tafur .....**PĂTIMIRILE MARIEI MAGDALENA**

Su Tong .....**EU SUNT ÎMPĂRATUL CHINEI**

RAO CONTEMPORAN

Nikita Lalvani .....**HARUL**

Azar Nafisi.....**CITIND** *LOLITA* **ÎN TEHERAN**

Chimamanda Ngozi Adichie.....**JUMĂTATE DE SOARE GALBEN**

DRAMĂ

Louise Erdrich.....**TOBA PICTATĂ**

ROMAN BIOGRAFIC

Ruy Camara.....**CÂNTECE DE TOAMNĂ**

NONFICŢIUNE

ISTORIE, SOCIOLOGIE, POLITICĂ, RELIGIE

GrigoreArbore .....**LIBERTATEA FĂRĂ DEMOCRAŢIE ŞI „GLONŢUL DE AUR"**

M. Baigent, R. Leigh, H. Lincoln .....**MOŞTENIREA MESIANICĂ ♦SÂNGELE SFÂNT ŞI SFÂNTUL GRAAL**

Antony Beevor **.....BERLIN ♦ STALINGRAD**

*Bill Clinton***.....ARTA DE A DĂRUI**

*Jonathan Harr***.....TABLOUL PIERDUT**

Vittoria Haziel **.....PATIMILE DUPĂ LEONARDO**

*Cristopher Hale***.....CRUCIADA LUI HIMMLER**

*Virgil Màgureanu***.....DECLINUL SAU APOTEOZA PUTERII? ♦ SOCIOLOGIE POLITICĂ**

Marian Nazat **.....ROMÂNIA ORANJ**

*Sidney Pike***.....CNN - NOI AM SCHIMBAT LUMEA**

*Lynn Picknet & Clive Prince***.....GIULGIUL DE LA TORINO ♦ MISTERUL TEMPLIERILOR**

Alex Mihai Stoenescu **.....ISTORIA LOVITURILOR DE STAT ÎN ROMÂNIA (VOL. 4, PARTEA I) ♦**

ISTORIA LOVITURILOR DE STAT ÎN ROMÂNIA (VOL. 4, PARTEA II)

Dumitru Zamfir **.....RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN ACTIVITATEA SERVICIILOR**

DE INFORMAŢII

*Oswald Wirth***.....FRANCMASONERIA PE ÎNŢELESUL ADEPŢILOR SĂI**

MEDICINĂ

*Aurelian Curin***.....REIKI NONTRADIŢIONAL**

MEMORII, JURNALE, BIOGRAFII

Rodney Bolt **.....LORENZO DA PONTE. AVENTURILE LIBRETISTULUI LUI MOZART**

*Oyles Brandreth***.....PHILIP ŞI ELISABETA PORTRETUL UNEI CĂSĂTORII**

*Stanislao Dziwisz***.....O VIAŢĂ CU KAROL**

Enrik Lauer **.....MOZART ŞI FEMEILE**

*loan Paul al Il-lea***.....MEMORIE ŞI IDENTITATE**

Gerd Langguth **.....ANGELA MERKEL**

Ilie Ndstase **.....MR NĂSTASE (CONŢINE COLIŢĂ FILATELICĂ)**

*David Rockefeller***.....MEMORII**

*Emil Tocaci***.....ULTIMUL PROTEST**

Roxana Valea **.....PRIN PRAF ŞI VISE**

Kurt Vonnegut **.....UN OM FĂRĂ DE ŢARĂ**

ESEISTICĂ

*Mark Crick***.....SUPA LUI KAFKA**

*Ernesto Sâbato***.....ESEURI (VOL. 1, 2)**

Marius Tucă **.....ASTENII DE BUZUNAR ♦ PAMFLETE CU ROMÂNI**

Editura RAO
vă oferă de acelaşi autor

Alex Mihai Stoenescu
CRONOLOGIA **EVENIMENTELOR DIN DECEMBRIE 1989** _-

Alex Mihai Stoenescu
ROMÂNIA POSTCOMUNISTĂ
1989-1991

STOENESCU **DIN CULISELE LUPTEI PENTRU PUTERE** im **PRIMA GUVERNARE PETRE ROMAN** SI

Din culisele luptei

pentr

u putere

Cronologia evenimentelor din decembrie 1989

România postcomunistă

1989-1991

clubul cărţii rao

CLUBUL CĂRŢII RAO are un regulament de funcţionare mai modern, mai eficient şi mai adaptat nevoilor dumneavoastră, care este pus la dispoziţia membrilor odată cu fişa de înscriere. Principala inovaţie o reprezintă introducerea a **TREI TIPURI DE CÂRDURI** care vă oferă mari reduceri de preţ în achiziţionarea cărţilor. Pentru detalii privind acest regulament vă puteţi informa din broşurile editurii noastre sau scriindu-ne pe adresa:

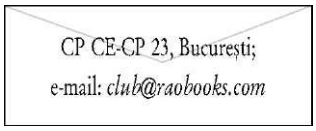

sau accesând site-urile: *www.raobooks.com*;
www.rao.ro